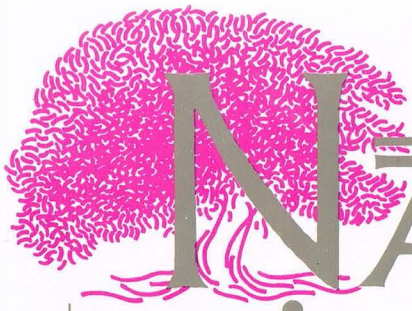

NAZIM HİKMET

Yazılar (1937-1962)

yazılar 5

NAZIM HİKMET *Yazılar (1937-1962)*

25

ADAM

ADAM

Nâzım Hikmet

•

Yazılar
(1937-1962)

ADAM YAYINLARI

© 1987

Bu kitabın tüm hakları Anadolu Yayıncılık A.Ş.'nindir.

Nâzım Hikmet'in tüm yapıtlarının Türkiye'de yayın ve temsil hakları Anadolu Yayıncılık A.Ş.'nindir. Anadolu Yayıncılık A.Ş.'den yazılı izin alınmadan Nâzım Hikmet'in hiçbir yapıtı parça ya da bütün olarak yayımlanamaz, tiyatro, film ya da radyo ve televizyona uyarlanamaz ve başka biçimlerde işlenemez ve kullanılamaz.

Birinci Basım: Nisan 1992
İkinci Basım: Kasım 1992

Kapak Düzeni: Aydın Ülken

92.34.Y.0016.430
ISBN 975-418-156-X

Nâzım Hikmet'in bütün yapıtlarını (şiirlerini, oyunlarını, romanlarını, öbür düzyazılarını) bir araya toplayan bu dizi kitaplarda kronolojik sıra uygulanmıştır.

Yalnız şiir bölümünde, şairin çocukluk ve çıraklık dönemi ürünleri (ki bunları kitaplarına almadığı gibi, birçoğunu dergilerde de yayımlamamıştır) ayrı bir ciltte toplanarak şiir kitapları dizisinin en sonuna konmuştur. Bu cilt şairin yetişme yıllarındaki gelişmelerini izlemek isteyenler içindir.

Şiir bölümündeki sıralama, şairin sağlığında yayımlanan, ya da kendi düzenlediği ama yayımlandıklarını görmediği kitaplarının yayın, ya da düzenlenme tarihlerine, kitaplarına girmemiş olan şiirlerinin ise yazılış tarihlerine göredir. Yazılış tarihleri kesinlikle belirlenemeyen şiirlerin yerlerinde kaymalar olabilir. Başta kitapların yayın tarihlerine göre sıralama yapılırken de (iç düzenleri olduğu gibi korunduğu için) şiirler yazılış tarihlerine göre değil, şairin gönlüne göre bir sıralama içindedirler. Amaç çeşitli dönemlerdeki şiirlerin birbirine karışmaması olduğundan, bu tür yer değiştirmelerin gelişmeleri izleme açısından fazla bir sakıncası bulunmadığı açıktır.

Elinizdeki yeni derlemeyle, birbirini tutmayan çeşitli müsveddelerden yola çıkan, savruk, özensiz, acele basımlardaki kargaşaya, sırasında anlamı zedeleyen dizgi düzelti yanlışlarına son verilmiştir.

YAZIŞMA ADRESİ: ADAM YAYINLARI, BÜYÜKDERE CADDESİ ÜÇYOL MEVKİİ, NO: 57 MASLAK-İSTANBUL
TEL: 276 23 30 (8 hat) TELG: ADAMYAY TELEKS: 26534 rada tr FAX: 276 27 67

Nâzım Hikmet

●

Yazılar
(1937-1962)

Yazılar 5

ADAM

1937

MÜSLÜMAN FASLI NEFER

Kırmızı fesli, mavi püsküllü Müslüman Faslı nefer... Kolunu şöyle bir asırların arkasına salsan, önlerinde din bayraklarını, günlük kokulu salipleri taşıyan din ordularını, Katolik Kilisesi'nin Müslüman kanına susamış rahiplerini görürsün. Engizisyon mahkemelerinde lokma lokma doğranan babalarının cesetlerini görürsün.

***

Kırmızı fesli, mavi püsküllü Müslüman Faslı nefer... Asırların içine soktuğun elinle, tarihin devirlerini bir karıştırsan, Endülüs hazinelerini yağma eden İspanyol şövalyelerinin hâlâ başının üstünde salladıkları derebeylik kılıçlarını görürsün.

Dün, senin muazzam medeniyetini yıkan, seni toprağının üstünde köle yapan din orduları, kral orduları, Malaga şarabıyla sarhoş olan kâşanelerin sahipleri, bugün Cumhuriyet'in halk ordularını esir etmek için, Katolik Kilisesi'ni kurtarmak için harp ederken, sen de ön saftasın...

"Din, halk kitlelerinin afyonudur" derler. Sen, bu afyonla o kadar uyuşmuşsun ki, elindeki kurşunu sıkarken, karşında seni asırlardan beri ezen düşmanı vurdum sanıyorsun. Düşmanın Madrid sokaklarında, beş yaşındaki çocuklarıyla beraber dövüşen, esaretten kurtulmak için, hürriyet için, fedakârlığın farikalarını yaratan halk değildir. Seninle beraber onu ezen düşman, senin efendilerin, Katolik Kilisesi'ni, İspanyol şövalyelerinin kâşanelerini müdafaa edenlerdir. Kırmızı fesli, mavi püsküllü Müslüman nefer...

[Adsız / Tan, 18.2.1937]

Farika : ayırıcı özellik, ayırmaç.

EŞEKLER VE HAMALLAR

Bir şehrin, hatta bir devrin medeni terakkisi bir cepheden nakil vasıtalarıyla ölçülür.

Hayvan, ilk insan cemiyetinin vasıtasıdır. Kervan, kağnı, araba, Ortaçağın.

Otomobil, tramvay, otobüs, kamyon, medeni devrin vasıtalarıdır.

***

İnsanın nakil vasıtası olarak kullanılması hangi devre aittir? Bu sual, cevaptan uzaktır. İnsanla hayvan arasında tabii bir münasebet bulunabilir. İnsanla hayvan arasında içtimai bir münasebet, ancak geri bir teknikle yürüyen, insanın hayvan gibi istismar edildiği ülkelerde bulunabilir. Türkiye, iktisadi, içtimai, zirai ileri teknik kurmak ateşiyle yanıyor.

***

Bunun içindir ki, eşeğin ve hayvanın yük taşımasını men ediyor. Yasak, kanun olarak çok kuvvetlidir. Fakat hayat ve imkân kanundan da kuvvetli. Kanunu, yasağı hayata uydurmak için pratik imkânlarını da beraber yaratmak lazım. Eşek yük taşımayacak... İnsan sırtı, kösele bir semer vazifesi görmeyecek... Ne zaman?..

***

Medeni memleketlerin tatbik ettiği tekniği, usulleri hayatımıza tatbik edebildiğimiz gün... El arabaları, ekspres teşkilatları, eşyaları kamyonlarla, bir taraftan ötekisine, millerle mesafe uzaklara bir telefonla nakledebildikleri zaman... Yasak, hayata girmek istiyorsa, bu teşkilatları da beraber yaratmalı, belediye ve devlet, medeni teşkilatları bizzat kurmalıdır. Kuru yasak, yürüyen hayatta, ihtiyacın içinde kuru bir dal gibi kökünden kopar, düşer...

[Adsız / Tan, 20.2.1937]

İLİM ANASI

New York şehrinin en büyük üniversitesi Kolumbiya'dır. Üniversitenin geniş somaki mermer basamakları muhteşem bir saray merdiveninden çok daha geniştir. Üniversitenin kapısı önünde mermer sahanlığın üstünde, iki yaldızlı sütunun arasında beyaz, muhteşem bir heykel var. Bu bir kadın heykelidir. Gözleri elindeki kitaba bakar. Bu heykelin altında şu kelimeler yazılıdır : İlim Anası.

***

Kolumbiya Üniversitesi'ni gezen ve en son kütüphanenin önündeki bu mermer heykelin önüne gelen Hıristiyan bir Çinli, hemen heykelin karşısında eğilmiş, tapınmaya başlamış. Yanındaki Amerikalı gülmüş :

— Meryem Ana değildir...

— İlim Anasıdır, demiş Çinli. Japon, Amerikan, İngiliz emperyalizminin uşağı olan milyonlarla Çinli, kilise ve mabet yerine böyle kütüphaneler, Meryem Ana'nın yerine bu heykelleri diktiği gün kurtulacak.

***

Beyazıt Kütüphanesi'nde bulunan bir kitabı okumak üzere kütüphaneye gittim. Kapılar kapalıydı. Çaldım, bir kadın açtı :

— Bugün Pazartesi, kütüphane kapalıdır.

Döndüm. Ertesi gün gittim, kapılar yine kapalıydı, çaldım :

— Bugün Salı, öğleden sonra kütüphane kapalıdır.

Ertesi günü yine gittim, kapılar açıktı. Girdim. Geniş tahta bir masanın önünde oturan memura istediğim kitabın ismini söyledim. Numarasını sordu, bilmiyorum, Kataloğa bakınız, dedi. Katalog bir başkasının elinde, bekledim. O bitirdi, benden evvel gelen bir başkası aldı. Kataloğun içerisinde, beş yüz mü, bilmiyorum, bütün

o sahada yazılmış kitapların isimleri var. Her gelen, istediği kitabın numarasını bulmak için bu kataloğu karıştırmaya mecbur. Kitabın numarasını bulabilmek için yarım saat bekledim ve aramak için de bir çeyrek kaybettim.

Beyazıt Kütüphanesi medreseden kütüphaneye çevrilmiş, içerisi boş değil, dolu hiç değil... Mektep talebeleri sıcak bir yerde derslerini çalışabilmek için oraya sığınıyorlar. Kütüphanede etüt yapmak için gelen birkaç muallim ve meraklı da var... Fakat halk yok... Soba harıl harıl yanıyor. Güvercinler Beyazıt Camisi'nin avlusunda halkın merhametine sığındığı gibi, kediler de Beyazıt Kütüphanesi'ndeki şefkate sığınmışlar. Kütüphanenin her tarafında on, on beş kedi var... Sıcak sobanın önüne serilmiş baygın yatıyorlar. Kimisi kütüphane raflarının üstüne çıkmış uyuyor...

Kedilerle beraber heykeli mevcut olmayan ilim anası da uyuyor.

Saat dört, kütüphane memuru sahipleri, giden sandalyeleri gacur gucur çeviriyor, kütüphanenin ortasında gür bir ses bağırıyor :

— Paydos...

***

Bu paydos sesi bana, Kolumbiya Kütüphanesi'ni, umumi kütüphaneyi ve ilim anası önünde tapınan Çinliyi hatırlattı. Kolumbiya Kütüphanesi sabah saat sekizden gece yarısına kadar açık durur. Talebe, halk, mütehassıs, bir insan kalabalığı, gün ağarmasından gece yarılarına kadar okur, arar ve koşar. Kütüphanede de istediğiniz herhangi bir kitabı iki dakikada bulabilirsiniz, çünkü dakikaların, yalnız maddi değil, manevi bir kıymeti var. Fiş usulü, bugün, en küçük ticarethanelerin bile tatbik ettiği bir usuldür. Kütüphaneler, medeni milletlerin, kilise yanında yükselen yeni mabetleridir. Kilisenin ruhunu, kilisenin halka verdiği afyonu ancak bu mabetler teşhir edecektir. Günün saat dördünde paydos eden ilim, ilim anasını, ilim ve teknik memleketini doğuramaz.

[Adsız / Tan, 21.2.1937]

SULHU SEVEN HALKI ALLAH KORUSUN

1914'te silahlar patladı. Dört sene gökyüzü ateş, barut, duman, kan kırmızı alevlerle örtüldü. Yeryüzü kanla yıkandı. O zaman dediler ki : "Büyük sermayelerimizi işletmek, mamulatımızı sürmek, ham madde getirmek için müstemlekeye muhtacız. Harp bu müstemleke paylaşmasının neticesidir." 1914-18 Harbi bu maksatla patladı, fakat hiçbir meseleyi halletmeden, sade harbe sebep olan meseleleri ağırlaştırmakla neticelendi.

***

On üç sene kılıçlar kınına girdi, tüfekler boşaltıldı, asker köyüne döndü. Yalnız gizli gizli, harıl harıl mühimmat fabrikaları işledi. 1931'de Japonya Mançuri'yi aldı ve Sovyet Mongolistanı'na sarktı. Şanghay'a bombalar düştü. 1935'te İtalya, Afrika'nın son müstakil yaşayan zenci milletini istila etti. Almanya 1933'ten beri teslihata 2.000.000.000 Sterling sarfetti, Sar'ı, Ren'i aldı. İspanyol Fası'na sarkmak için, gönüllüleri İspanya toprağında dövüşüyorlar.

***

Ve bize yine diyorlar ki : "Nüfusumuz çoktur, ham maddeye muhtacız, nüfuzlu bir İmparatorluk kurmak isteriz, mamulatımız için bize para lazım. Bunları ancak müstemleke ile temin edebiliriz." 1914'te de böyle demişlerdi. Sonra bir gün oğlumuzu, kardeşimizi, canımızın ve yurtlarımızın en aziz çocuklarını topraklara gömüp döndük.

***

24 Nisan 1936'da Mister Çörçil şöyle demişti : "Bütün işaretler tehlike işaretidir. Siyah bulutlar arasında kırmızı alevler parlıyor. Sulh seven halkı Allah korusun." Bir sene geçti. Alev

bacayı sardı. İspanya'da asilzadelerle toprak çocukları boğaz boğaza dövüşüyorlar. Çekoslovakya'da gizli kurulan ihtilalin planları Entellicens Servis'in elinde... Barut kokuyor. Kan kokuyor, sulhseven halkı Allah korusun.

[Adsız / Tan, 27.2.1937]

MUAVENET FASLI

"Hamiyetin ölçüsü, kantarı yoktur, ne koparsa gönlünden..." Sadaka dilenen dilenci, iane toplamaya çıkan hayırsever adam bu cümle ile yardım diler. Bu şefkat zenginin hamiyetine, yüksek kalbine, faziletine bağlanır.

***

Belediye bütçe yaparken, bu şefkatin ölçüsü, ayarı komisyon azalarının geniş yüksek faziletlerine mi bağlıdır? Yoksa şehir ihtiyaçlarının ehemmi, mühimmi, ilmi bir düşünüşle hesaplanır, bu şefkat böyle organize bir yardım telakkisiyle mi dağıtılır? Belediyenin 1937 bütçesi bende böyle münasebetsiz bir şüphe uyandırdı.

***

Belediye 1937 bütçesinden muavenet faslına 16,196 lira tahsis ediyor.

2 bin lira Turing Kulüb'e, 250 lira Milli İktisat ve Tasarruf Cemiyeti'ne, 500 lira Bakırköy Doğumevi'ne, 8 bin lira Festival Komitesi'ne, 3,696 lira Haliç İdman Kulübü'ne, bin lira kantar ve memur ve müstahdemlerinin eytam ve eramiline, 250 lira Çocuk Esirgeme Kurumu Eminönü şubesine veriliyor.

***

Turing Kulüp, Milli İktisat ve Tasarruf Cemiyeti, Festival Komitesi, Haliç İdman Yurdu, hayır müesseseleri midir? Belediye çok zenginse, bunlara da yardım edecekse, diyeceğimiz yok, fakat, asıl şefkate muhtaç müesseseler en küçük yardıma, bunlar ise en geniş yardıma mazhar olurken, bu hareketin sebebini düşünmeye mecburuz. Muavenet faslına konan 16 bin liranın on dördü bu tali müesseselere, 2 bin lirası asıl şefkat müesseselerine verilirse,

memleketin hakiki muhtaçları bu yardımdan mahrum kalırsa, bu muavenet faslının yanına bir de muadelet ve mantık faslı açmak icap eder sanırım.

[Adsız / Tan, 28.2.1937]

Muavenet : yardım etme; *Ehemm* : pek önemli; *Mühim* : önemli; *Eytam* : yetimler; *Eramil* : dul kadınlar.

PATETİK BİR HİKÂYE, İÇTİMAİ BİR YANLIŞLIK

On altı yaşında genç bir ana, ikinci kocasının istememesi yüzünden, çocuğunu Darülaceze yolunda bırakıyor... Bir müddet sonra dayanamıyor, Darülaceze'ye sütnine yazılıyor. Bir gün ansızın çocuğun kendisine ait olduğunu söylemesi, kadın ve çocuğun polise, oradan da mahkemeye sevkine sebep oluyor. Patetik bir hikâye, dünkü TAN'da mufassal olarak çıktı. Bunu alelade bir muharrir değil, hayatı deşen realist bir romancı yazıyor.

Kadın şimdi poliste ve mahkemede, mücrimdir. Şimdi soruyorum :

1. Bu kadın yeni kocasından kovulduktan sonra sokağın bir köşesinde oturup dilense, polis yakasına yapışmayacak mıydı? (Dilencilik memnudur.)

2. Bu kadın aç karnını ve çocuğunu doyurmak için çalsa, polis yakasına yapışmayacak mıydı?

3. Kadın aynı zaruretle fuhuş yapsaydı, polis yakasına yapışmayacak mıydı?

Peki bu kadın ne yapsın?.. Biliyorum, "İş bulsun," diyeceksiniz... Eğer iş bulmak o kadar kolay olsaydı, bütün dünyada milyonları bulan işsizler bugün mevcut olmazlardı.

***

Burada üç büyük içtimai yanlışlık var :

1. Darülaceze yalnız kimsesiz çocukların değil, umum himayeye muhtaç çocukların müessesesi olmalıdır.

2. Polis çocuğunu sokağa bırakan kadını karakola ve mahkemeye değil, kadını bir şefkat müessesesine yerleştirecek bir himayeci rolü oynayabilmelidir.

3. Mahkeme kadını çocuğundan ayrılmak mecburiyetinde olduğu için cezalandırmak mevkiinde değil, kadını ve çocuğu sokakta bırakıp giden erkeği cezalandırmak mevkiinde olmalıdır.

***

Eğer hadisatın gidişi böyle olsaydı, bu kadın çocuğunu sokağa bırakmaz, polis kadının yakasına yapışmaz, kanun onu cezalandırmazdı. Mesele, çocuğu bir şefkat müessesesine yerleştirmekten, kadına da mümkünse bir iş bulmaktan ibaret olurdu. 750.000 nüfusu olan bir şehirde Darülaceze yalnız kimsesiz çocukları kabulle iktifa ederse, bu vakaların tekerrürü zaruridir. Darülaceze bir şehir müessesesidir. Muavenete en çok muhtaç bir müessese... Bütçesi kâfi olmadığı için kapısını arkasına kadar açamıyorsa, ona bu imkânları vermek lazım. Turing Kulüp'e, Festival Heyeti'ne, Spor Kulübü'ne açılan şefkat kapısını, muavenet faslını kapamalı, muaveneti bu hakiki muhtaçlara hasretmeliyiz.

Bu vakaların önüne geçmek için mesulleri, mücrimleri kanunun pençesine teslim etmek bu işi halletmez. İçtimai sefaleti bugün kökünden kaldırmak mümkün olmadığı için, bu sefaletin kurbanlarını himaye eden teşkilatları çoğaltmak gerek.

[Adsız Yazıcı / Tan, 3.3.1937]

KAVGA DEDİĞİN BUNDAN ÇIKAR

Almanya'nın Londra Sefiri Ribbentrop geçen hafta verdiği bir nutukta Almanya'nın müstemleke ihtiyacını anlattı ve eski müstemlekelerini istedi. İngiliz Hariciye Nazırı M. Eden 2 Martta Avam Kamarası'nda bu nutka cevap vermiş, İngiltere hükümetinin elinde bulunan herhangi arazi parçasını bir başkasına devretmeyi düşünmediğini söylemiştir.

***

Kavga dediğin bundan çıkar. Müstemleke isteyen her büyük devletin bu müstemleke yağmasında kendilerince çok kuvvetli hakları vardır :

1. Pazarlar elde edip, bu pazarları rekabetsiz işletmek.
2. Harp zamanında kullanılacak üssü harbiler elde etmek.
3. Yerlileri istismar ederek sermayeleri için kârlı membalar bulmak.
4. Memleket dahilindeki iktisadi ve siyasi hoşnutsuzlukları bertaraf etmek.

***

Bu hakladır ki geri memleket toprakları büyük devletler tarafından inhisar altına alınmıştır. Büyük Harp'ten evvel Almanya'nın elindeki müstemlekeler kâfi gelmedi, bu sebeple Almanya Şarka, Şarkıkaribe sarktı; fakat burada İngiltere ve Fransa'nın menfaatlerine dokundu; bu sebeple Cihan Harbi çıktı. İtalya daha önceden bizden Trablus'u aldı, şimdi de Habeşistan'a sarktı, Japonya Çin'den Kore'yi, Rusya'dan Port Artür'ü aldı, şimdi Mançurya'ya, Çin'e sarktı. Bu da İngiliz ve Amerikalıların menfaatlerine dokundu.

***

Görüyoruz ki bu müstemleke iştahlısı devletlerin iştihasını teskin etmek, menfaatlerini uzlaştırmak mümkün değil. Hepsi elinde olanı tutmak, bir kısmı da elinden gideni daha fazlasıyla almak hevesinde. Bu şerait altında harpten sakınmak acaba mümkün müdür? Havaya bakarsak, alametler kötü... Terk-i teslihat şarkısını artık hiçbir diplomat okumuyor. 1937 senesinin son moda şarkıları var, silahlanmak, hem de milyonlar, milyarlar sarfederek hazırlanmak, ham madde membalarını inhisar altına alıp bunlar üzerine siyasi kontrol koymak, dünyanın muhtelif taraflarında bahri ve havai merkezler kurmak... Hoş, bu şarkıların sonunda, davullu zurnalı bir melodram oynanması mukarrer... "Şu Almanya'nın eline de bir oyuncak verseler de, sustursalar," diyeceksiniz?... Ya ötekiler?... Kazın ayağı öyle değil... Arazi vâsi, yalnız ham madde, alım kabiliyeti olmayan iptidai millet pazarları, bu aç medeniyetleri doyurmaya kâfi değil... O halde işlenmiş topraklar lazım... Mesela Çekoslovakya, Romanya, Balkanlar, Cenubi Anadolu... Daha, çok var... İşte bu sebepledir ki yer istiyor, ötekisi de vermiyor. İşte kavga dediğin de bundan çıkar.

[Adsız Yazıcı / Tan, 5.3.1937]

MİLLİ MARŞ

Bizim Milli Marş'tan bahsedecek değilim. Güftesi biraz ağır, bir inkılap marşı değil amma, bizim müstevlilere karşı duyduğumuz isyanı terennüm ettiği için bizimdir ve iyidir. General Franko'nun kabul ettiği Krallık marşından bahsediyorum. General Franko İtalyan sefirini kabul etmiş ve şerefine Krallık Marşını çalmış... Sefirin nutkuna verdiği cevapta da, yalnız İspanya'nın milli halâsı için değil, Hıristiyanlık medeniyetin halâsı için çarpıştığını anlatmış.

İspanya'nın milli halâsı deyince, akıllara şu geliyor : İspanya Cumhuriyeti, ecnebi bir devletin taarruzuna uğramış, İspanyol milleti tek bir vücut halinde bu müstevlileri toprağından kovmak için çarpışıyor. Gayeleri milli varlığı kurtarmaktır. Bir de harp meydanlarına bakıyorsunuz, İspanya hükümeti bir tarafta, yine İspanyol milletine mensup bir kısım generaller, malikâneleri devlet tarafından halka taksim edilen derebeyleri, İspanyol milletini sülük gibi emen büyük şövalyeler, Faslı neferler, İtalyan, Alman, Portekiz, muhtelif millet askerleri bir cephede, İspanyol hükümetine saldırıyorlar. Bu ne biçim milli? Biz milli tabirini, düşman kim olursa olsun, toprağımızı maddi menfaat emeliyle çiğneyen her orduya, her müstevliye canımızla, başımızla karşı koymak diyebiliriz... Dahili kavgalarımızı hal için, düşmanla el ele verdiğimiz dakikadan itibaren milli yoktur.

General Franko'nun marşı yalnız milli de değildir. Hıristiyanlık medeniyeti dediği şeyi biz çok iyi biliriz. Daha Ortaçağda, yükselen Arap medeniyetini dağıtmak, Endülüs hazinelerini, Şarktaki altın membalarını, kıymetli servetleri kendi ülkelerine nakliet-

mek için açtıkları Ehl-i Salip, bir din kavgası değildi. Din bayrağı altında zengin Arap, Müslüman, Şarklı, Çinli, Asyalı millet servetlerinin yağması idi. Ta bugüne kadar, Çin mabetlerinin yanında kurulan kiliseler, Asya'nın her köşesine yayılan misyoner mektepleri, İncil propagandacıları, bu bagi ordusunun ilk pişdarlarıdır. Evvela bunlar, arkasından müstemleke istismarcıları gelir. Daha dün İstanbul'a, Anadolu'nun göbeğine kadar yayılan müstevlilerin önünde bu rahipler ellerinde haçlarıyla yürüyerek yurdumuzun içine girdiler. Bu Hıristiyan medeniyetini ve bunu neşir için çarpışan orduları biz çok iyi biliriz. General Franko'nun Milli Marşını, aynı gayelerle harp edenler dinleyebilirler, biz, bütün ezilmiş ülkelere istiklal, her millete hürriyet, ebedi sulh getiren bir marş dinlemek isteriz, bizim için milli marş bu demektir.

Ölme, eşeğim, ölme... Yaz gelir, çayırlar, çimenler yeşillenir, otlar sırma püsküller gibi serpilir, sen de otlanır, büyür, semizlersin...

İspanya'yı eşek yerine koymuyorum. Hâşâ!.. Fakat Nasrettin Hoca bu hayat tarihçesini okusaydı, eşeğine yaptığı nasihati hatırlayacaktı.

[Adsız Yazıcı / Tan, 6.3.1937]

Halâs : kurtuluş; *Bagi* : asi, başkaldıran; *Pişdar* : öncü.

YERİNDE BİR TEŞEBBÜS

Maarif Vekâleti geçen sene gayet yerinde bir karar vermişti. Yaz tatilinde sokaklarda oynayan, birçok kazalara maruz olan çocukları mekteplerin bahçelerinde toplayıp eğlendirmek. Geçen sene bu işe geç karar verdikleri için, bu fikir lüzumu veçhiyle tatbik edilemedi. Bu sene Vekâlet bütçesine bu iş için para koymuşsa da, 1937 bütçesinin çıkması zamana bağlı olduğu için, bu sene de 1936 bütçesindeki tahsisatla bu işin idare edileceğini gazetelerde gördük. 1936 bütçesindeki para bu işe kâfi olmadığı için, bu sene de arzu edilen teşkilatın yapılamayacağı anlaşılıyor.

Fakat gaye muayyen olduktan sonra, biraz gecikme zararlı da olsa, esası halletmesi itibariyle ümit vericidir. Yalnız bu bahçeleri yaparken maarifin bunları ne tarzda teşkilatlandıracağını bilmiyoruz. Fakat bu hususta medeni milletlerin tatbik ettikleri usulleri burada karalamayı faydalı buluyoruz.

Çocuk bahçelerinin gayesi, çocukları sokaklardan toplayıp mektep bahçelerine hapsetmek veya bir muallimin kontrolü altında oynamalarına imkân vermek demek değildir. Çocuk bahçelerinin gayesi, yaz ayları zarfında çocukları tabiatla baş başa bırakıp disiplinsiz görünen bir disiplin altında çocukların sıhhi, fikri inkişaflarını temin etmektir.

Çocuk bahçesinin bir muallimi vardır. Çocuklara kırlarda tabiat ve hayat bilgisini, oyunlar tertip ederek öğretir. Çocuk bahçesinin beden terbiyesi muallimi vardır. Çocuklara münasip saatlerde oyun şeklinde idmanlar yaptırır. Çocuk bahçesinin bir doktoru vardır. Çocukları haftada veya ayda bir muayeneden geçirir. Sıhhi inkişafı için lazım olan tedbirleri ailelerine tavsiye eder. Çocuk bahçesinin hastabakıcısı vardır. Çocukların başına gelecek her bir kazaya karşı orada mevcut bulunur.

Çocuk bahçesinde oyun teçhizatı pedagojik usullerle hazırlanmış oyuncaklardan, vesaitten ibarettir. Bu oyuncaklardan ve bu fırsatlardan her mahallenin çocuğu, mektebe dahil olsun olmasın istifade eder. Bunların hepsi belki de bir anda tatbik edilemez, fakat

gayesi taayyün ettikten sonra, hedefe varacak vesait bulmak bir zaman işidir. İdare-i maslahat zihniyetiyle hareket etmez de, başka memleketlerdeki ilmi teşkilatların tatbikini düşünürsek, neden gayeye varmayalım.

[Adsız Yazıcı / Tan, 7.3.1937]

Lüzumu veçhiyle : gerektiği gibi; *İdare-i maslahat* : işi şöyle böyle, durumu kurtarmak için yapmak.

ASRİ FETVA

(Dilenciler Toplanıyor)

Meşrutiyet hükümeti zamanında ikide bir fetva çıkardı : Kadınlar uzun çarşaf giyecek, kollar meydanda kalmayacak... Kadınlar peçelerini örtecekler... Bu tesettüre riayet fetvası beş on gün hüküm sürer, tesiri unutulurdu. Bir müddet sonra hocaların yine başı döner, aynı mealde yine bir fetva çıkarırlardı. Kadının medeni bir insan gibi yaşamak ihtiyacıyla taassubun kavgası Cumhuriyet devrine kadar sürdü.

Meşrutiyet hükümeti zamanında bir Kısıklı tramvayı vardı. Kısıklı'da tramvay işletmeyi üzerine alan Evkaf mukavelesine rağmen sözünü tutmamış, başladığı hattı yarıda bırakmıştı. Her Nafia Vekili değiştikçe, Kısıklı hattı mevzu-u bahs olur. Bir iki ray döşenir, yine hali üzere kalırdı. Kısıklı tramvayının yapılması, Kısıklı hattının belediyenin eline geçmesine kadar sürdü.

***

Ta Osmanlı tarihinden bugüne kadar gelen ve bir türlü halledilemeyen bir de dilenciler meselesi vardır. Saltanat devrinde karar verdiler, polisler dilencileri küfelere doldurup topladılar... Biraz sonra sokaklar yine dilenci doldu... Meşrutiyet devrinde şiddetli bir kararname ile tekrar toplandılar, yine çalı otu gibi yerden fırlayıp serpildiler... Cumhuriyet devrinde de aybaşı, ay sonu bir defa dilenciler toplanır, fakat ayın ikisinden yirmi dokuzuna kadar cami avluları, sokak köşeleri, işlek caddeler, yangın harabeleri dilencilerle doludur.

***

Tesettür fetvalarının kalkması Cumhuriyet'e, Kısıklı tramvayının işlemesi yine Cumhuriyet'e kadar sürdü. Dilencilerin kalkması acaba ne zaman müyesser olacak... Dilenciler, içtimai sefaletin doğurduğu tufeyli otlardır. Senelerden beri yapılan tecrübeler dilencilerin böyle polis kuvvetiyle sokaktan toplanmasında, bu tohumu kurutmadığını ispat etmiştir. Demek ki daha radikal tedbirler lazım. Dilencilik, zaruretin doğurduğu bir şey olmakla beraber bunu ticaret haline getirenler vardır, bunları sokaktan tamamen kurtaracak, bunlara iş verecek, polisin nezareti altında bunları çalıştıracak müesseseler lazım. Tıpkı İmralı adasında katillere yapılan muhafaza evleri gibi. Zaruret yüzünden çalışanlara iş bulmak, organize bir şekilde bunları işe yerleştirmek, kadın polislerin nezareti altında içtimai bir mücadele ile bunları sokaktan kurtarmak, medeni memleketlerin tatbik ettikleri usullerdir. Yoksa ilerde yeni bir karar ile dilencileri toplayıp, üç gün sonra sokağa salıvermek. Meşrutiyet devrindeki şeyhülislam fetvalarına benzer ve sonu gelmez.

[Adsız Yazıcı / Tan, 8.3.1937]

Meal : anlam; *Müyesser* : kolayı bulunup yapılan.

SULHUN ZAFERİ

Lahey Sulh Divanı, her sene sulhu en kuvvetle müdafaa edene bir mükâfat verir. Sulhun müdafaası, her insan için, bilhassa diplomatlar için büyük bir meziyettir. 1914 Harbi'nin feci akibetinden sonra, Milletler Cemiyeti, sulhun kâbesi olarak kuruldu. Teslihatı tahdit konferansları birbiri ardına toplandı. İktisadi buhrana karşı koymak için iktisat konferansları, projeler hazırladı.

***

1914 Harbi'ni hazırlayan sebepler, tarihi seyir, ibresini hiç değiştirmeden aktı, durdu. Japonya, Mançurya'ya, Çin'e yan baktı, Milletler Cemiyeti'nden çekildi. Bu sulha vurulan birinci tokattı. Almanya Saar'ı kucakladı, Ren'e bir yıldırım gibi indi, muahedeleri yırttı. Milletler Cemiyeti'nden o da çekildi. Bu sulhun kollarını büktü. İtalya, Afrika'nın son müstakil devletini yağma etti. Milletler Cemiyeti'ne arkasını çevirdi. Bu, sulhun iki bacağını kopardı. Almanya'nın, İtalya'nın yardımıyla General Franko, İspanyol topraklarında sulha ateş etti, göğsünden yaraladı. Bu, sulha yapılan hiyanetlerin en müthişidir ve bütün Avrupa'ya yayılmak istidadını gösteriyor. Nikbinler daha ümit ediyorlar, sulhu belki kurtaracağız, diyorlar... Belki... Bu mefluç sulhu kurtarmak acaba mümkün mü?

***

İtalya'da son faşist divanı toplandı. Artık silahların tahdidinden, uzak bir ihtimal olarak bile bahsedilemiyeceğini bütün sulhseverlerin yüzüne karşı haykırdılar. Konseyin verdiği kararların hülasası şudur :

1. Bütün millet asker;
2. Otarşinin tesisi;
3. Roma-Berlin hattının kuvvetlenmesi;
4. Franko'ya yardım.

***

İspanya İhtilali görülmemiş fedakârlıklarla devam ederken, faşist divanı sulha karşı açık açık harbi ilan ederken, sulhu kurtarmak ümitleri kuvvetli mi bilmem. Ümit zayıf dahi olsa, sulhu kurtarmak için sulhsever milletlerin, harbi isteyenlere karşı birleşmesi, en büyük vazifedir. Bunun içindir ki, sulhu seven milletler el ele veriyor, her memlekette dahili fırkalar müşterek cepheler halinde birleşiyorlar. Sulhun zaferi bütün kuvvetlerin bu birliğine bağlıdır.

[Adsız Yazıcı / Tan, 10.3.1937]

Teslihatı tahdit : silahlanmayı sınırlama.

MEKTEPTE DEMOKRASİ

Her devrin mektebi, içinde yaşadığı devrin siyasi içtimai rejimine göre şekil alır. Derebeylik devrinde, din hâkim ve nafiz olduğu için, mekteplerde de dini bir tahakküm hüküm sürerdi. Bizdeki medresede olduğu gibi. Otokrasilerde, mektep, mutlak iderenin küçük bir nümunesidir. Müdür ve muallimler saltanatı hâkimdir. Saltanat devrindeki mekteplerde olduğu gibi. Demokrasilerde, mektep meseleleri idare ile talebe arasında müzakere ve halledilir. Amerikan mekteplerinde olduğu gibi. Sovyet Rusya'da, mektep kollektif bir müessesedir, tesis dahi dâhil olmak üzere, her mesele kollektif bir şekilde konuşulur ve halledilir.

***

Türkiye'nin siyasi ve içtimai rejimi cumhuriyet ve demokrasidir. Bu rejimin mektebe de aksetmesi lazım. Maarif Vekâletinde toplanan komisyonun mektep idaresiyle talebe arasında çıkan ihtilafları hal için verdiği kararlardan bir ikisi dikkate değer. Bu kararların ikincisi şudur : Hocalarına karşı küstahça, hürmetsiz muamele eden talebeler, hiçbir resmi ve hususi mektebe kabul edilmemek üzere mektepten ihraç edileceklerdir.

Hocasına karşı küstahça muamele eden bir talebe, cezayı hak etmiştir. Fakat ceza intikam demek değildir. Mektep sadece okutma yeri değil, ıslah yeridir. Eğer bu mektepte ıslahı mümkün değilse, ihraç edilir. Fakat hiçbir mektepte okutmamak kararı, bu çocuğun okumak hakkını, belki mümkünse, salah bulma hakkını elinden almak demektir ki, bu tecziye değil, intikamdır. Her vatandaşın okuma hakkı, hürriyet hakkı kadar mukaddestir.

Bu kararlarda dikkati çeken diğer bir nokta da, hocalarından şikâyet eden talebelerin tecziyesidir. Hoca talebeden şikâyetçi

olduğu zaman bunu tecziye etmek hakkına sahiptir. Talebe hocadan müşteki olursa, şikâyet mercii mektep idaresi, olmazsa vekâlettir. Talebeden hoca hakkında şikâyet hakkını almak, mekteplerde mutlak bir idare tesisi demektir ki, bugünkü rejime uygun bir tarz değildir. Talebe, hocadan niçin şikâyet edemesin? Bu şikâyetleri dinlemek, eğer talebe yanılıyorsa onları tenvir etmek, eğer haklı ise, muallimi ikaz etmek, daha demokratik bir şekil olmaz mı? Talebe ile muallimlerin müşterek bir meclisi, mektep meselelerini müzakere ve hallederse, o zaman meseleler, şikâyet şeklini değil, münakaşa şeklini alır ki, demokrasi mektebinin yapacağı işte budur. İdare ve muallim saltanatı hüküm sürdüğü müddetçe, münferit şikâyetler, münferit hükümler ve istibdatlar yer alır ki, mekteple rejim arasında zıddiyet olduğuna delalet eder. Mektepte demokrasi tesis etmek için, mektep meselelerini, talebe ve muallimlerden müteşekkil meclislerin konuşması ve halletmesi lâzımdır. İdare ve vekâlet hakem mevkiindedir.

[Adsız Yazıcı / Tan, 12.3.1937]

Nafiz : sözü geçen; *Tecziye* : cezalandırma; *Tenvir* : aydınlatma.

DEVLET YASAĞI ÜÇ GÜN

Tramvayda, önümdeki sırada iki kadın oturuyor. Birisinin kucağında, yüzü gözü yaralar içinde bir çocuk var. Ötekisi soruyor : Çocuğa ne olmuş böyle?.. Ah, sorma, hemşire, eve bir hizmetçi aldık, cilt hastalığı varmış, çocuğa da geçti, şimdi doktor, doktor geziyorum.

***

Belediye kanunu, belediyenin vazifelerini sıralarken, 8 numaralı maddede diyor ki :

"Mürebbiye, sütnine, hizmetçi, aşçı, çamaşırcı, uşak ve emsali, halk ile temas eden hizmet erbabı işçilerin sıhhi ve fenni muayenelerini yaptırmak, ehliyet ve sıhhat vesikaları alanların işlemelerine izin vermek ve bunları daima tescil ederek müseccel olmayanları menetmek, belediyenin vazifesidir."

***

Bundan dört beş sene evvel bu madde icra mevkiine kondu. Hizmetçiler hepsi belediye dairelerinde muayene ve tescil edildiler. Fakat sonra... Sonra, kapılara giren hizmetçilerden, hanımlar bu sicil kâğıtlarını arayıp, sormadılar. Belediye, bu muayene ve tescil işini yarıda bıraktı. Evlerimiz, hastalıklı, sabıkalı, her türlü sıhhi ve içtimai mahzuru olan hizmetçilerin getireceği tehlikeye karşı kapılarını ardına kadar açtı.

Bunda halkın da kabahati var. Evimize sokacağımız hizmetçinin belediye vesikasını sormamak bizde öteden beri âdet olmuştur. Halka bu yeni itiyadı vermek için, belediyenin bu koyduğu nizamı, sıkı bir takip ile başarması, hatta vesikasız hizmetçileri kullanan

aileleri mesul tutması icap eder. Fakat belediye kendi koyduğu nizamı, kendi ihmal ederse, halktan bunu istemeye hakkı da olmaz.

***

Kafalarda yerleşmiş bir düstur var. Devlet yasağı üç gün... Bu ta atalardan kalmış bir sözdür. Fakat yaşadığımız devir, idare-i maslahat devri değildir. Devletin her işinde, her nizamın, her vazifenin bir kanun halinde devamı zihniyeti hâkim. Belediyenin de işlerinde aynı zihniyetin hâkim olması lâzım. Devlet yasağı üç gün zihniyetini yıkmak için, verilen kararların, yapılan kanunların, değişecekleri güne kadar ihmal ve teseyyübe uğramadan şiddetle, ısrarlı bir takiple devamı gerektir.

[Adsız Yazıcı / Tan, 13.3.1937]

İdare-i maslahat : işi şöyle böyle, durumu kurtarmak için yapmak; *Teseyyüp* : özensizlik.

ADEM-İ MÜDAHALE KOMİTESİ'NİN DOKUZ AYLIK HAYATI

3 Ağustos 1936 — Fransa, İspanya meselelerini hal için, diğer devletlere bir adem-i müdahale komitesinin teşkilini teklif etti.

9 Eylûl 936 — Adem-i Müdahale Komitesi ilk defa içtima etti.

8 Teşrinievvel — Eğer Almanya, İtalya, Franko'ya asker ve mühimmat göndermekte devam edeceklerse, Moskova Adem-i Müdahale Komitesi'nden çekileceğini bildirdi.

30 Teşrinievvel — Portekiz hükümeti, General Franko'yu İspanyol devletinin resmi reisi olarak kabul etti.

19 Teşrinisani — İtalya ve Almanya "Burgos" hükümetini tanıdılar.

4 Kânunuevvel — İngiliz Hariciye Vekâleti, Adem-i Müdahale Komitesi'nin sahilleri kontrol teklifini bildirdi.

10 Kânunuevvel — Londra ve Paris iki nokta-i nazarda birleştiler : 1. Bütün devletlerin doğrudan doğruya veya bilvasıta müdahalelerini kesmek. 2. Muhasamayı durdurmak için müşterek hareket.

13 Kânunuevvel — Portekiz, Fransız ve İngiliz teklifini reddetti.

27 Kânunuevvel — Londra ve Paris'in İspanya'ya gönüllü göndermemek hususunda verdikleri kararlar alakadar devletlere bildirildi.

8 Kânunusani — İtalya ve Almanya cevap verdiler. Almanya, İspanya'da bulunan diğer devletlere ait gönüllülerin çekilmesini istedi.

13 Kânunusani — Fransa Hariciye Nazırı Delbos gönüllü gitmesini meneden kanun projesini Millet Meclisi'ne verdi.

6 Şubat — Sovyet Rusya kontrol işine iştiraki teklif etti.

10 Şubat — İtalya, Sovyet Rusya'nın İspanyol sahillerini kontrolüne itiraz etti.

11 Şubat — Portekiz, hudutlarında her nevi beynelmilel kontrolü reddetti.

15 Şubat — Malaga'nın sukutundan sonra Londra nihayet gönüllülerin İspanya'ya gönderilmesinin katiyyen menine karar verdi. Memnuiyet 20 Şubattan itibaren mer'idir. Kontrol planı 6 Martta tatbik edilecek.

19 Şubat — Portekiz prensip olarak hudutlarının İngiliz "müşahitleri" tarafından kontrolünü kabul etti.

1 Mart — Adem-i müdahale kontrolünün 6 Martta başlayacağına muhakkak nazarıyla bakılabilir. Fakat tali komitenin toplantısında mühim nokta-i nazar ihtilafları çıkmıştır. Komite Reisi Lord Pilmot Malaga havalisinin İtalya yerine, İngiliz filosu tarafından kontrolünü istemiş, İtalya ve Almanya murahhasları buna itiraz etmişlerdir.

2 Mart — Lord Pilmot İspanya'daki bütün gönüllülerin geri çağrılmasını teklif etmiş, İtalya ve Almanya murahhasları ihtirazi kayıtlar koymuşlardır. Her şeyden evvel hariçteki İspanya altınları meselesinin hallini istemişlerdir.

***

Ölme, eşeğim, ölme... Yaz gelir çayırlar, çimenler yeşillenir, otlar sırma püsküller gibi serpilir, sen de otlanır, büyür, semizlersin...

İspanya'yı eşek yerine koymuyorum. Hâşâ!.. Fakat Nasrettin Hoca bu hayat tarihçesini okusaydı, eşeğine yaptığı nasihatı hatırlayacaktı.

[Adsız Yazıcı / Tan, 14.3.1937]

Adem-i Müdahale : karışmama; *Nokta-i nazar* : görüş; *Muhasama* : düşmanlık; *Sukut* : düşme; *Memnuiyet* : yasaklama; *Mer'i*: yürürlükte.

İSPANYOL MAÇI

Madrid Müdafaa Heyeti'nin kumandanı general Miaja gazetecilere demiş ki : "Guadalajara cephesinde harp devam ediyor. Unutmayınız ki harp hakiki maçtır. Bir defa altta, bir defa üstte."

Harp, her yerde yalnız hakiki değil, kanlı bir maçtır. Fakat İspanyol maçının diğerlerine karşı bir hususiyeti vardır. Dövüşenler karşı karşıya iki millet değil, aynı milletin insanlarıdır. Bir tarafta, kilisesi mihraplarında Katolik Kilisesi'nin hâkimiyetini müdafaa eden zengin papazlar, Arap atının üstünde, elindeki kamçıyı İspanyol köylülerinin omuzlarında şaklatan derebeyleri, burjuva demokrat inkılabıyla ellerinden gidecek mali tahakkümü korumak için, silindir şapkalarıyla harp meydanına koşan büyük sanayiciler, bankerler, milyonerler, zavallı müstemleke askerleri, mali sermayesinin tahakkümünü bütün dünyaya yaymak için beynelmilel bir cihada çıkan Nazi orduları, faşist orduları.

Karşıda İspanyol derebeylerinin malikânelerinde kamçı ile çalıştırılan, toprağından mahrum, evleri, aileleri, şerefleri derebeylerinin zulmüne teslim edilen köylü, şehirlerde en kötü şekilde istismar edilen işçi, krallık istibdadının altında nefes alamayan entellektüeller, faşist istilasına karşı sekiz yaşındaki çocukları, kadınları, ihtiyarlarıyla yan yana kahramancasına dövüşen halk orduları, hakiki İspanya...

Bu maç yalnız iki ordunun çarpıştığı alelade bir maç değildir. Burada ordular çarpışıyor. İtalyan ordusu, Alman ordusu, Portekiz, Japon, dünyanın her tarafından getirilmiş faşizm müdafileri... İspanya hudutlarında demokrasiyle faşizm çarpışıyor... Hürriyetle istibdat çarpışıyor... Krallıkla Cumhuriyet çarpışıyor... Derebeyleriyle köylü çarpışıyor... Milli kurtuluşla, mali sermayenin istilası çarpışıyor... Bu yalnız General Miaja ile General Franko'nun maçı, Jil Robles'le, Caballero'nun, Dias'ın maçı değil, faşizmle demokrasinin biribirine kılıç salladıkları bir maçtır. Milli takımlardan sonra, beynelmilel takımların sahaya çıkması, beynelmilel maçların, büyük bir cihan olimpiyadının kurulması muhtemeldir. İspanyol

maçı, arkasında bütün Avrupa'nın, İspanya'nın, Afrika'nın siyasi ve içtimai mukadderatını saklıyor.

[Adsız Yazıcı / Tan, 16.3.1937]

ÇOCUĞUNU NİYE DARÜLACEZE'YE GÖTÜRMEDİN?

Çocuğunu niye Darülaceze'ye götürmedin?..

Bir mahkemede, bir hakim, çocuğunu sokağa bırakmakla suçlu bir kadına soruyor :

— Çocuğunu niye Darülaceze'ye götürmedin?..

Bu hâkimle samimi bir hasbihal edelim : Bu meseleyi daha geçen gün yazmıştım. Mevzularımı hayattan aldığım için, her gün bu mevzu karşıma çıkıyor. Bu meseleyi bir daha, bir hukukçu ile konuşmak faydalı olur, sanırım.

***

Darülaceze'nin bir nizamnamesi var : Anası, babası hayatta olan çocuklar, ihtiyaçları sabit dahi olsa, müesseseye kabul edilemezler. Bu bir vâkıa, ihtiyacın yüzüne karşı kapatılmış bir kapıdır. Fakat öte yanda, zaruret yüzünden, içtimai bir hicap yüzünden, gayrı meşru denen çocuklara bakmayan analar var. Ben bu mevzularla her gün nasıl karşılaşıyorsam, mahkemeler bir kat daha bu davaların halliyle meşguldürler. Mahkeme dosyalarına geçen kararlar, beraat veya ceza, ne olursa olsun, bu cürümlerin tekerrürüne mani olmuyor. Demek ortada kökünden halledilmesi icap eden bir mesele var. İçtimai zaruretin önüne geçemeyiz. Gayrı meşru çocuğa karşı cemiyetin duyduğu kin ve nefreti de bir hamlede kökünden kazıyamayız.

Binaenaleyh bu iki zaruret karşısında kalan analar, çocuklarını sokağa bırakmak mecburiyetindedirler. O halde :

— Çocuğunu niçin Darülaceze'ye götürmedin?..

Suali cevapsız kalmaya mahkûmdur, Eğer bu kadın, "Götürdüm, fakat almadır," dese, cürmü hafifleyecek mi? Hayır... Çocuğu sokağa bırakmak suçtur. Hâkim, kanunun icaplarını icra edecek.

Fakat hukuk ve kanun ebedi bir müeyyide değildir. Zaman ve ahkâm ile kanunlar da değişir. Daha henüz, Esas Teşkilat Kanunu

değişiyor. Kanunun bu maddesinde bir yanlışlık var gibi geliyor, bana... Ya Darülaceze veya diğer bir müessese kapısını bu çocuklara açar, çocuklarını oraya götürmek külfetine katlanmayan analar kanunen cezalandırılır, eğer bu mümkün değilse, böyle mühim iki içtimai zaruret karşısında bu kadını cezalandırmak vicdani olmaz. Hukuk da, nihayette içtimai vicdana, içtimai zaruretlere ittiba mecburiyetindedir. Kanunun bu maddesi değişmez mi? Kanunları değiştiren, mücerret fikirler değil, hayatın içindeki zaruretlerdir. Biz günden güne çoğalan içtimai bir zaruretle karşı karşıyayız.

[Adsız Yazıcı / Tan, 18.3.1937]

Müeyyide : yaptırım; *Ahkâm* : hükümler, yargılar; *İttiba* : uyma, arkasından gitme.

HARP ÇOK KAZANÇLI BİR İŞTİR

İngiltere'de, mühimmat sanayii yapan 7 firma 1931'den, 1936'ya kadar teslihat işine koydukları sermayeye karşılık 23,130,722 sterling safi kâr, sermayelerine yüzde iki yüz kâr almışlar. 1937'de silahlanma yarışı en son sürat ile ilerliyor. Bu firmaların bundan sonraki kârlarını okuyacağız.

1908'den 1914'e kadar olan silahlanma yarışı neticesinde bu firmalar kârlarını şişirmiş, yeni milyonerler, harp zenginleri ortalığı sarmıştı. Fakat harp, bu firmaların kasalarına milyon kârları indirirken, milletlerin zarar hanesine milyonlarla insan ölüsü yazmıştı. Bu yedi firmanın elde ettiği kârların arkasına saklanan ölülerin adedini, bize yeni patlayacak bir harp verecektir.

***

Yeni bir harbin önüne geçmek için, silahlanma yarışı kadar kuvvetli arzular, fakat mühimmat fabrikalarının kârları kadar kati bir aciz var. Harp İspanya'da bilfiil patlamıştır. Teslihat fabrikaları dünya mikyasında geceli gündüzlü işliyor, mühimmat tröstleri devletlerine harp kredisini büyütüyor. Her gün tersanelerden yeni zırhlılar denize iniyor. Gökyüzünü karga sürüleri gibi tayyareler sarıyor.

1914 Harbi Sırbistan'da bir arşidükün ölümü ile patlamıştı. Bu harp hangi arşidükün ölümüyle patlayacak bilmiyoruz.

***

Fakat şurasını çok iyi biliyoruz ki, bu gelmekte olan harp, teslihat firmalarının kasalarına bu milyonları indirirken, yeryüzünde sulh ve selametin en büyük müdafii halk kitleleri, sulhsever milletler, büyük devletlerin bu yarışında yine mısır koçanı kemirecekler, yine milyonlarla ana evladını, çocuk babasını, milletler en zinde ve ümit beslediği ordularla gencini kaybedecektir. Milli müdafaa borçları kabaracak, iktisadi buhranlar, açlık, sefalet, ölüm

milletlerin başı üstüne siyah kanatlarını gerecek, fakat yine sonunda mühimmat sanayi tröstleri hissedarlarına milyonların üstünde, milyonları safi kâr, insan kanının bedeli harp kârı olarak dağıtacaktır. Görüyorsunuz ki, harp çok kazançlı bir iştir.

[Adsız Yazıcı / Tan, 19.3.1937]

Mühimmat : savaş gereçleri; *Teslihat* : silahlandırma.

ECNEBİ MÜREBBİYELER

Genç bir muallim çocuğuna baktırmak için ecnebi bir mürebbiye istiyor. Şimdiye kadar ecnebi mürebbiyeleri, zengin aileler, çocuk yükünden kurtulmak için yüksek ücretlerle memlekete getiriyorlardı. Bugün evlerde mürebbiye ihtiyacı yalnız zengin ailelere münhasır değildir. İşe giren kadınların adedi günden güne çoğalıyor. Bu kadınların çocuklarını bırakacakları bir müessese yoktur. Bu müesseselerin vücut bulması, bir zaman işidir. Fakat o zamana kadar bu ihtiyacı hisseden kadınlar için, çocuklarını evde hizmetçiye veya ihtiyar bir nineye bırakmak zarureti var. Çocuğuna baktırmak için, hariçten mürebbiye getirtmek isteyen bu muallimin arzusu, bana bu mevzuu işlemek imkânını verdi.

***

Ecnebi mürebbiyeye bilhassa bizim memlekete hariçten gelen mürebbiyeye çocuk teslim etmek çok mahzurlu bir iştir. Çünkü buraya gelenler, bir defa çocuk bakmasını katiyyen bilmezler. Ecnebi memleketlerde mürebbiyelik tahsili yapan, salahiyetli mürebbiyeler, oralarda iş buldukları için, böyle bir maceraya atılmak külfetine girmezler.

Buraya gelenler orada ancak evlerde hizmetkâr olarak kullanılanlardır. Bundan başka bunlar çocuklara tamamen yabancı ve geri bir terbiye verirler. Çocuğun bir ecnebi lisanı konuşması, ana lisanını unutması bir kazanç değil, bir zarardır. Bir kozmopolit yetişir. Ecnebi mürebbiyenin en büyük vazifesi çocuğa din terbiyesi vermektir.

Çocuğun muhitine tamamen yabancı bir din... Bugün herhangi bir dini terbiyenin çocuğu afyonladığı muhakkaktır. Ecnebi mürebbiye çocuğu ailesinden, muhitinden, memleketinden soğutur. Bir gayri memnun yetiştirir. Bütün bu mahzurların karşısında, çocuğunu ecnebi mürebbiyeye teslim eden bir ana, aşağı yukarı sokağa bırakmış vaziyettedir.

***

Ecnebi mürebbiyenin mahzurunu kabul etmek, memleketteki mürebbiye ihtiyacını inkâr etmek demek değildir.

Zengin, tufeyli kadınların, eğlenceleri için çocuklarını teslim edecekleri mürebbiye ihtiyacından bahsetmiyorum. Çalışan kadınların bu ihtiyacını tatmin etmek içtimai bir zarurettir. Bu müesseselerin açılacağı güne kadar pratik çareler bulmak lazım. Geçinmek için iş bulma ıstırarında olan pek çok kadın var. Fakat bunlar evlere bir mürebbiye olarak girmeyi bir tenezzül, hizmetçilik gibi birşey telakki ediyorlar. Çalışmanın hiçbir şekli ayıp değildir. Fakat bu kadınları, bu kızları da uluorta mürebbiye olarak evlere vermek de doğru değildir.

Maarif Vekâleti'nin, muallim mekteplerinde veya sanat mekteplerinde birer senelik kurslar açarak, iptidai tahsili olan kızları bu şekilde yetiştirmesi, çok kuvvetli bir ihtiyaca cevap verir. Hem birçok fakir aile kızlarının iş bulmasına, hem de çalışacak kadınların çocuklarını emniyetle bırakacakları bir yardımcı bulmasına hizmet eder.

Ecnebi mürebbiyenin içtimai mahzurlarını, Türk mürebbiyeler yetiştirmenin faydalarını kavradıktan sonra, Vekâletin veya belediyenin bu mesele üzerinde durmamasına hiçbir sebep yoktur.

[Adsız Yazıcı / Tan, 20.3.1937]

Istırar : zorunluk.

SAAT ON İKİYE BEŞ VAR

Bütün dünya gazeteleri Sovyet münevverlerinin, cihan münevverlerine hitaben yazdıkları bir beyannameyi neşretti. Sovyet münevverleri, günden güne yaklaşan harbin önüne geçmek, faşizmin yeni bir cihan harbi çıkarmasına mani olmak için dünya münevverlerini protestoya davet ediyorlar.

İspanya cephesinde başlayan harbi durdurmak, bu harbin yeni bir cihan harbine varmasına engel olmak — faşist olmamak şartıyla — her münevverin bugün azap ve ıstırapla beklediği ve istediği şeydir.

Evet, faşizm harp hazırlıyor. Ve bu hazırlığını saklamıyor. Faşist büyük bir devlet adamı bir tarihte, "Faşizm, sulhun faydasına ve imkânına inanmaz, harp insan enerjisinin yükselmiş tansiyonudur. Harp, açtığı harbi başaran millete asalet damgasını vurur," demişti.

Yine faşist bir devlet adamı, "Ebedi harp insanlığı yükseltir, ebedi sulh insanlığı mahveder," demişti.

Faşizmin harbi açıkaçık hazırladığı bu devirlerde faşist olmayan, liberal bir devlet adamı da : "Eğer büyük devletler Almanya'da faşizmi yıkmaya muvaffak olurlarsa ne olur, bilir misiniz? Muhafazakâr, sosyalist, liberal bir rejim değil, komünizm gelir. Bunu yapamayız. Komünist bir Almanya komünist bir Rusya'dan müthiştir. Bunun önüne geçmek için faşizmin Almanya'da kuvvetlenmesine, faşistlerin silahlanmasına yardım etmeliyiz," demişti.

İşte şimdi istedikleri oldu. Fakat silahlar kendilerine çevrildi. Şimdi de harp geldi diye cıyak cıyak bağırıyorlar.

Beyanname muharrirleri, "Harbin önüne geçmek için daha vaktimiz var, her ümit kaybolmadı," diyorlar. Saat on ikiye beş var. Münevverler yalnız bu beş dakika değil, sabaha kadar, namütenahiye kadar sulh isterler, sulh istiyorlar. Fakat bu sulh sesini faşistlerden evvel, faşizm karşısında cephe olan büyük devlet adamlarına duyurmak lazım.

[Adsız Yazıcı / Tan, 21.3.1937]

NEGÜS'ÜN PROTESTOSU

Sabık Habeş İmparatoru Haile Selasie, Milletler Cemiyeti Kâtib-i Umumisi M. Avenol'e bir mektup göndermiş. Bu mektupta, Mareşal Graziani'ye karşı yapılan suikast dolayısıyla Habeşistan'da yapılan tazyikleri protesto etmiş ve meselenin tetkiki için beynelmilel bir komisyon teşkil edilmesini istemiş.

***

Haile Selasie'ye tahtından indiği için değil, mazlum ve mağdur bir milletin istiklal ve hâkimiyetini kaybettiği için acımıştık. Hâlâ bugün, başlarından imparatorlarını, kumandanlarını, rehberlerini kaybeden, bir deri bir kemik, düşmanla çarpışan Habeş milletine acıyoruz. Milli kurtuluş hareketleri, boyunduruk altında yaşayan müstemlekelerin en büyük hakkı ve en kuvvetli silahıdır. Bugün müstakil Türk milleti, istiklalini bu milli kurtuluş kavgasına borçludur.

***

Habeşistan'da kavga bitmedi. Kuzguni köleler, çete harpleri yapıyorlar. Bütün istilaya uğrayan memleketlerde bu böyle oldu. Fakat neticede sultanlar, emirler, ruhani reisler müstevlilerle anlaştılar, milli kurtuluş hareketlerini kendi elleriyle boğdular. Hele Müslüman milletlerin siyasi mukadderatı hep bu şeyhlerin ve reislerin elinde esaret olarak taayyün etti. Bir gün bir kayser, öteki gün başka bir devlet adamı Müslümanların hâmisi oldu. Bu emirler, bu reisler, bu hamilerin önünde secdeye kapandılar. Bütün tarih, bütün müstemlekeler tarihi Negüs'ün gözleri önündedir.

***

Şimdi himayeyi beynelmilel bir komisyondan bekleyen hükümdar, bu beynelmilel komisyonların zecri tedbirlerin, Habeşis-

tan'ı ne kadar kurtardığını biliyordur. Eğer hâlâ, memleketinin siyasi formalitelerle kurtulacağına inanıyorsa, ona yine acıyalım. Eğer hükümdarcasına siyasi bir nümayiş yapmak istiyorsa, bize izin versin, artık ona acımayalım. Habeş çöllerinde, son kaybolan toprağın üstünde çarpışanlar nümayiş yapmıyorlar. Ve kendilerine taht üstünde hükümdar değil, kavganın önünde başbuğ bekliyorlar.

[Adsız Yazıcı / Tan, 22.3.1937]

KADIKÖY'DE DİSPANSERE LÜZÜM YOK MUDUR?

TAN gazetesinin 21 Mart Pazar günkü nüshasında küçük bir havadis var : "Kadıköy Dispanseri'nin Haziranda kaldırılmasına karar verilmiştir." Sebebini Sıhhiye Müdürlüğü'nden sorduk. "Haydarpaşada Nümune Hastanesi'nin açılması, orada polikliniğin muntazaman hastalara bakması, artık bu dispansere lüzum bırakmamıştır," cevabını aldık.

Kadıköy'ün 60 bin nüfusu var. Bu nüfusun yüzde ellisinin, yüzde otuzunun bu dispanserden istifade ettiğini düşünürsek 5-10 bin kişi eder. Kadıköy fakir ve mutavassıt halkı çok olan bir yerdir. Bu kadar nüfusa bir dispanserin kâfi gelmediği de meydandadır. Kadıköy halkının Nümune Hastanesi'nden istifadesi belki mümkün, fakat pratikte tatbiki çok güç bir iştir. Zaten sıhhiye teşkilatlarının gayesi, mevcudu kaldırmak değil, tekâmül ve terakkinin seviyesine uyarak, her gün sıhhi müesseseleri memleketin, şehrin her tarafında çoğaltmaktır. Dispanserlerin, polikliniklerin, sıhhat istasyonlarının, doğumevlerinin, ta mahallelere kadar yayılması, sıhhi tekâmülün bir icabıdır. Bunun muayyen bütçeler içinde bir zaman meselesi olduğunu biliyoruz. Fakat zamanı da sevk ve idare eden insan enerjisi, insan kuvvetidir...

Haydarpaşa Hastanesi'nin açılması, Kadıköy Dispanseri'nin kaldırılmasına bir sebep teşkil etmez. Sıhhi müesseselerin azalması değil, çoğalmasıdır ki, umumi sıhhati sigorta altına almış olur. Hususi istihbaratımıza nazaran bu dispanserin kaldırılmasına sebep başkadır. Yeni çıkan teşkilat kanunu, hastane doktorlarının maaşlarına zam kabul etmiş. Bu zammı yapabilmek için, tasarrufa ihtiyaç hasıl olmuş... Tasarruf için de, Kadıköy'deki dispanserin kaldırılması muvafık görülmüş...

Hastane doktorlarının maaşlarını çoğaltmak icap edebilir. Bunun için tasarruf da düşünülebilir. Fakat yüzlerce, binlerce fakir halkın kolaylıkla muayene edildikleri bir sıhhat müessesesini lağvetmek çok zararlı bir tasarruftur. Doktorların bütçelerini

yükseltmek için, halkın sıhhatinden tasarruf, tekabül etmeyen iki kıymeti karşılaştırmaktır. Kadıköy'de dispansere ihtiyaç vardır, bu kadar kati bir ihtiyaç inkâr edilemez.

[Adsız Yazıcı / Tan, 24.3.1937]

Mutavassıt : orta, ortalama; *Tekabül* : karşılık olma.

MESLEKİ TEŞEKKÜLLER

Muhtelif meslek sahiplerinin teşkilatlandırılma şekli, memleketine göre değişir. İngiltere'de gildler, ünyonlar, Fransa'da sendikalar, faşist memleketlerde korporasyonlar bu meslek sahiplerini bir teşkilat ve konfederasyon şeklinde toplarlar. Bizdeki şekil münferit meslek cemiyetlerinden ibarettir. Bunlar arasında bir iştirak veya konfederasyon yoktur. Fakat demokratik bir memlekette teşkilatın şekli ne olursa olsun, teşekkülün mesnedini demokrasi teşkil eder. İdare mekanizması aşağıdan yukarı doğru bir istikamet takip eder. Faşist korporasyonlarında otokrasi hâkimdir, idare mekanizması intihap değil, tayin olunur.

***

Geçen gün Mürettipler Cemiyeti'nin senelik kongresi aktedilmiş. Gazetelerde, yapılan intihap neticesinde heyet-i idareye bir doktor, bir fen amiri ve sair mürettiplikle alakası olmayan meslek sahiplerinin seçildiğini gördük. Mürettipler Cemiyeti gibi mesleki bir teşekkülün içinde bir doktorun, bir fen amirinin içtimai bir fonksiyonu yoktur. Eğer bu teşekküllerin ahengini muhafazası için, kontrol ve rehber lüzumu varsa, muhtelif meslek cemiyetleri bir konfederasyon teşkil ederek bu ahengi gayet demokratik bir şekilde temin edebilirler. O zaman konfederasyonun idare mekanizmasında muhtelif meslek sahipleri bulunabilir, fakat Mürettipler Cemiyeti idare heyetinde doktor, avukat veya hiç münasebeti olmayan meslek sahipleri bulunmaz.

Esas Teşkilat Kanunu, devletin şeklini demokratik olarak tespit etmiştir. Bu demokratik şeklin bütün içtimai teşekküllere yayılmasını, kanunileşen bu esasların realiteye geçmesini temin eder ve kanunla realite arasındaki ahengi tesis etmiş olur. O zaman mürettiplerle doktorları, arabacılarla avukatları bir teşekkülün içinde görmemize sebep ve mahal kalmaz.

[Adsız Yazıcı / Tan, 25.3.1937]

SIHHATİMİZ YÜZDE ELLİ TEHLİKEDE

Belediye kimyahanesi şubat ayı içinde 54 muhtelif gıda maddesini tahlil etmiş. Bunların yirmi üçü bozuk çıkmış. Laboratuvarlarda 1936 yılı içinde 592 muhtelif gıda maddesinin tahlili yapılmış, 229'u bozuk çıkmış. Halbuki 1935 yılında tahlil edilen 512 nümunenin 128'i bozukmuş. Demek gıda maddelerinin bozulması, gıda maddelerinde ihtikâr geçen seneden bu seneye çok daha fazla artmış.

O halde sıhhatimiz yüzde elli tehlikede demektir. Şehir içinde sıhhatimizi tehdit eden diğer amilleri de ilave edersek, bu tehlikenin yüzde doksana çıkması mümkündür. Belki de tesadüfen yaşıyoruz gibi bir hüküm de verebiliriz. Fakat bu kadar pesimist olmayalım, nikbin bir bakışla, gıda maddelerini ve halkın sıhhati meselesini tetkik edelim.

***

Şehir içinde, bilhassa fakir mahallelerde, pazarlarda satılan gıda maddeleri tetkik edilirse, bu tehlikenin yüzde elliden yüzde doksana çıkacağı muhakkaktır. Gıda maddeleri meselesinde iki mühim menfaat çarpışır. Tüccarın kârı... Halkın sıhhati... Tüccarın sermayesine yüzde elli, yüzde yetmiş kâr temin etmek için gıdanın keyfiyetini bozması, kemiyetini arttırması bugünkü ticari zihniyetin bir neticesidir. Tüccar için yegâne gaye kâr teminidir. Diğer tarafta halk kitleleri kontrolsuz ve açık pazarlarda, tüccarın insafına bırakılmış, sıhhatlerini, hayatlarını korumak mecburiyetindedirler. Fakat maişet seviyesi düşük, fakr içinde yaşayanların sıhhatlerini korumak pahasına da olsa, yüksek fiyat ödeyerek nisbeten keyfiyeti daha iyi maddeleri almalarına imkân yoktur. Bunlar, hayatlarına dahi mal olsa, bu bozuk gıdaları yemek mecburiyetindedirler. Fakat bir tarafta muayyen bir zümre maddi kârlarını temin ederken, öte yanda bütün bir memleketin sıhhati kontrolsuz, bu muhtekirlerin eline bırakılmış olur.

***

Belediye, kimyahanede yaptırdığı tahlillerle, tesadüfi kontrollerle bunun önüne geçmeye çalışıyor. Fakat 1935 senesinde tahlil edilen 512 maddenin 128'i bozuk çıkmışken, 1936'da 592 maddeden 229'unun bozuk çıkması, gıda maddelerinin yarıdan fazla bir nisbette bozulduğunu, ihtikârın arttığını gösterir. O halde, halkın sıhhatini korumak için belediyenin daha radikal tedbirler alması lazım. Gıda maddelerinin belediye kooperatifleri vasıtasıyla halka tevzii, gıda maddelerinin belediyeleştirilmesi, bu ihtikârın önüne geçmek için alınacak en pratik tedbirlerden biridir. Büyük sanayi nasıl devletleştiriliyorsa, gıda maddelerinin ve gıda sanayiinin de belediyeleştirilmesi, başıboş, serbest ticaretten gelecek tehlikelerin önüne geçmek, halkın menfaatini ve sıhhatini korumak için zaruri ve faydalı bir tedbirdir.

[Adsız Yazıcı / Tan, 26.3.1937]

İSPANYOL ZAFERİ

Kadıköy vapurunda küçük bir müvezzi bağırıyor :

— İspanyol zaferi... Hükümetçiler galip...

Müvezziye soruyorum :

— Sen hükümetçilerin kazanmasını istiyorsun galiba... Neden?..

Çocuk, bilir gibi gülüyor :

— Elbette... Hükümetçiler kazanırsa, sulh olacak... Asiler kazanırsa faşizm gelecek... Harp olacak...

— Faşizmin fena olduğunu nereden biliyorsun?..

— Biliyorum. Faşizm gelirse, işçileri hapsedecek...

***

İspanya, bugün cumhuriyet, hürriyet, istiklal için kan dökenlerin memleketidir. İspanya bugün Avrupa siyasetinin, cihan sulhünün mihverini teşkil ediyor. Mağlup bir İspanya, mağlup bir cihan demektir. Çünkü cihan harbi onun zafer veya mağlubiyetine bağlanmış gibidir. İspanya'da yalnız sulh ve harp değil, demokrasilerle faşizm çarpışıyor. Orada çarpışan bu iki ordu iki ideolojiyi temsil ediyor. Cihan efkâr-ı umumiyeleri de bu ideolojilere göre sağ ve sol diye ikiye ayrılıyor. Sağ faşizmi, sol demokrasiyi tutuyor...

***

İspanyol hadiselerini şuurla takip edenler bu cephelerden birini benimsiyorlar. Ya geri halk... Ya küçük müvezzi, cephesini nasıl tayin ediyor?!.. Şuurla mı, onu diyemeyiz... Hayır da diyemeyiz... Bu öyle insiyaki bir şuur ki, ilim adamlarının düsturlarla, realist görüşlerle, adetlerle vardıkları neticeye, o, iki kelime ile varıyor. Hükümetçiler kazanırsa sulh olacak, âsiler kazanırsa harp... Harplerin en büyük kurbanı kendisi olduğu için,

harbin kokusunu seze: sezmez, cephesini insiyaki bir buluşla, bir sezişle ne güzel tayin ediyor...

[Adsız Yazıcı / Tan, 27.3.1937]

İÇTİMAİ YARDIM

Ecnebi bir memlekette gazeteler içtimai sefaleti ortadan kaldırmak için, hükümetin derhal tatbikine karar verdiği sosyal yardım tedbirlerinden sitayişle bahsediyorlar.

***

İçtimai yardım, içtimai yardım teşkilatı ve bu faaliyetlerin ilmi metotlarla yapılması cidden çok faydalı bir iştir. İçtimai yardım kelimesi o kadar geniştir ki, bütün çocuk teşkilatlarını, doğumevleri, sıhhat istasyonları, hastaneleri, hamile kadınları muayene klinikleri, dimağı hıfzıssıhha teşkilatlarıyla beraber umum hamiyet müesseselerini, amele teşkilatlarını, ameleye yardım müesseselerini, hayır cemiyetlerini, aile yardım merkezlerini, hapisaneleri, fahişeleri ıslah evlerini, komünite teşkilatını, komünite merkezini, içtimai merkezleri, köy içtimai teşekküllerini, kırmızıay, yeşilay, hülasa cemiyet mekanizmasını işleten bütün içtimai faaliyetleri içine alan bir kelimedir.

***

İçtimai yardımı en geniş mikyasta tatbik eden memleket Amerika'dır. İçtimai yardımı bir şefkat işi olmaktan çıkaran, bunu ilmi esaslara dayandıran yine Amerika'dır. Hatta içtimai yardımı ilmi bir şekilde teşkilatlandırmak ve yürütmek için Kolombiya Üniversitesi'ne merbut bir de "İçtimai Sây" mektebi vardır. Bu mektepten yetişen profesyonel "Social Workers" (içtimai ameleler) memleketin her tarafına yayılır ve yüksek ücretlerle çalışırlar.

***

Bunların hepsi hasta bir cemiyetin içindeki iktisadi, içtimai, huzursuzlukları tedavi için alınmış tedbirlerdir. Amerika'da servet

ve refah yüksek olduğu nisbette içtimai bir sefalet vardır. Şehrin garp kısmı (Westside) servet ve haşmeti, şark kısmı (Eastside) içtimai sefaleti temsil eder.

Amerika'da içtimai yardım teşkilatları, şehrin bu iki kısmı arasındaki farkı doldurmak hayaliyle, büyük zenginler, milyonerler tarafından kurulmuş teşkilatlardır. Belediyenin, vilayetin, devletin yardım teşkilatları vardır, fakat bunlar bu hususi teşkilatların yanında pek ehemmiyetsiz kalır.

Görüyoruz ki, içtimai sefaletle mücadele eden en büyük kuvvet, büyük milyonlardır. Fakat iktisadi buhran bütün cemiyetleri sarsınca, milyonerlerin de bütçeleri sarsılmış, içtimai yardım teşkilatları Amerika'da büyük bir buhran geçirmiştir. Birçokları kapanmış, birçok profesyonel içtimai amele işsiz kalmıştır. Amerika'nın işsizleri, milyonları aşmış, sefalet bir kat daha artmış, delik büyüdükçe yama küçülmüştür. Hülasa şunu demek istiyorum ki içtimai yardım, bir memleketten içtimai sefaleti kaldırmaz, ancak derin işleyen bir yaraya, pansuman yapar.

[Adsız Yazıcı / Tan, 30.3.1937]

İçtimai Sa... ...sal çalışma.

ÖLÜLER Mİ, DİRİLER Mİ? HANGİSİ DAHA MÜHİM?

"Belediye 1937 mali yılı başında Belediyeler Bankası'ndan bir milyon lira borç almak için teşebbüslere girişmeye karar vermiştir. Bu para alındığı takdirde mühim bir kısmı müstakbel şehir planının tatbikatına ait hazırlıklara tahsis edilecek, bir kısmıyla mezarlık, stadyum gibi yine imara taalluk eden müstacel bazı işler yapılacaktır."

***

Şehir planının tatbikatı için hazırlık, şüphesiz ki müstaceldir. Planı olmayan bir şehirde imar sahasında yapılan bütün faaliyetler zarardır. Fakat mezarlıkların imarı, stadyum inşası, acaba memleketteki diğer mühim ihtiyaçlar karşısında ne dereceye kadar müstaceldir? İstanbul'un bir su meselesi var ki, bütün bir memleketin sıhhati demektir. İçtiğimiz sular, en meşhurları da dahil olmak üzere, tifo, dizanteri, daha birçok hastalıkların mikroplarına yuvadır. Mikroplar su gibi insan midelerine akar, çeşit çeşit hastalıklara sebep olur. Şehirde kâfi derecede hamam yoktur. Pahalıdır, halk lüzümu veçhiyle yıkanamaz. Süt meselesi var ki bütün bir memleket çocuklarının sıhhati ve memleketin nüfusuyla alakadardır. Çocuk vefiyatında mikroplu sütün oynadığı rolü, bizdeki istatistikler değilse bile, başka memleketlerin istatistikleriyle, fen adamlarının şahadetleriyle ispat edebiliriz. Gıdalar bozuktur. Daha bunun gibi ilk hamlede halledilmesi icap eden çok müstacel ihtiyaçlar vardır.

***

Bunlar dururken, mezarlıkların tamiri müstacel ihtiyaçlar arasına girerse, akla şu sual gelir, dirilerin sıhhati mi, ölülerin mezarları mı daha mühimdir? Güzel mezarlık, imar edilmiş

mezarlık şehrin güzelliği bakımından çok iyi bir şeydir. Fakat dirileri ölüme götüren sebepleri ortadan kaldırıp zinde, sıhhatli, gürbüz bir nesil yetiştirmek, sağlam bir cemiyet kurmak, mamur bir mezarlık kurmaktan çok mühimdir.

Toprağın üzerindeki anemik, vücutları deforme, sıhhatsizlikten posa haline gelmiş canlı ölüleri bırakıp cansızların mezarlarını süslemek ölüme hayattan fazla kıymet vermek olur. Mamur mezarlık mı? Zinde ve sağlam cemiyet mi? Hangisi daha mühim?

[Adsız Yazıcı / Tan, 31.3.1937]

TEMİZ SU VE PARASIZ SU

İzmitlilerin iki şikâyeti varmış... Su ve toz... İzmit'te toz, vapur bacalarından çıkan siyah, kalın duman gibi, sokaklardan kalkar, bulut halinde, duman şeklinde evlerin içlerine, insanların boğazlarına, gözlerine dolarmış...

İzmit'te temiz su, radyum kadar kıymetli imiş... Belediye bu kıymetli madeni o kadar pahalıya satarmış ki, halk en kötü suları içermiş, bu yüzden İzmit'te tifo hastalığı, her yaz İzmit'e hava tebdiline gelen bir misafirmiş.

***

Acaba toz, vapur bacasından çıkan duman gibi, yalnız İzmitlilerin boğazına mı musallattır?.. Acaba temiz su yalnız İzmit'te mi radyum kadar kıymetlidir?... Su ve toz, bütün memleketlerin hastalığı, bütün Türkiye'nin mücadeleye hazırlandığı bir derttir. Devlet zirai reformu yaparken su meselesini, ön safa koymuştur... Ama, belediyeler hâlâ su meselesinin ehemmiyetini kavramış değillerdir... Suyun belediye için iyi bir ticaret emteası haline gelmesi, belediyenin henüz daha vazifesini müdrik olmadığına delildir.

***

Belediyeler, umumi menfaatlere hadim müesseseleri eline alarak, halka bunları ucuza mal etmek, hele su gibi beldenin en mübrem ihtiyacını halka bedava vermek mecburiyetindedirler. Su, bir ticaret emteası gibi münferit tüccarın eline verilemez... Su, hava gibi inhisar altına alınamaz. Su, bol su, temiz su, parasız su, yalnız İzmit'in değil, bütün Türkiye'nin hasret çektiği şeydir... Köylerde su yüzünden çıkan cinayetler, susuzluktan mahsul azlığı, suyun şehre ve köye getirdiği hastalıklar, susuzluğun yakasına yapışan pislik, hep belediyelerin su meselesindeki ihmallerinden doğmuş-

tur... İçtimai sefalet gibi, köyleri ve şehirleri kavuran su sefaleti göz önünde dururken, belediyelerin bunu kendilerine bir varidat membaı yapması, insana fukara çanağından para çalan hırsızı hatırlatıyor.

[Adsız Yazıcı / Tan, 2.4.1937]

Hadim : hizmet eden, yarayan.

BEYNELMİLEL KADINLAR GÜNÜ

1937 senesi Martında bütün dünya kadınları, beynelmilel kadınlar gününü tesit ettiler. Bu seneki kadınlar gününün en büyük manası, esaret zincirlerini koparmak için mücadeleye girişen dünya kadınlarının sulh, demokrasi, kültür ve terakkinin müdafii mevkiine geçmiş olmalarıdır. Bütün nümayişlerde kadınların haklarıyla beraber, dünya sulhü, demokrasi kuvvetle müdafaa edildi...

***

Kadınların dünya mikyasında fen, ilim, sanat, siyaset sahasında gösterdikleri muvaffakiyetler, artık kadınla erkek kabiliyetinin müsavi olmadığını iddia edenleri yalancı çıkarmıştır. Çünkü, güneşi elle kapamak, insan kudretinin elinde değildir. Bu sahada en büyük terakkiyi gösteren de Sovyet kadınlarıdır. Sovyet kadınlarının ihtilalden sonra gösterdikleri terakki, hayretle mütalaaya değer...

***

İngiltere'de üniversitedeki kadın miktarı yüzde 25,7, İtalya'da yüzde 14, Almanya'da yüzde 13 iken Sovyet Rusya'da yüzde 38'dir. 82.000 kadın mühendis, teknisyen iş başındadır. Kadın doktorların miktarı günden güne artmaktadır. İptidai mektep muallimlerinin yüzde 90'ı kadındır.

Bu sene Leningrat'ta toplanan Dünya Kadın Mütefenninler Kongresi, kadınların entellektüel sahada işgal ettikleri mevkiin büyüklüğünü gösterdi. Konferansa, riyaset eden Leningrat Tıp Enstitüsü Direktörü Profesör Golant bütün dünyaca tanınmış bir psikiyatristtir; 70 tane eseri vardır. Ve dünyanın ilk psikiyatri profesörüdür.

Bundan başka ilmi taharrilerde bulunan ve 172 fenni kitap yazan ve şöhretlerini dünyaya tanıtan kadınlar, bu konferansta kadının kabiliyetini dünyaya kabul ettirmişlerdir. Bundan başka,

sanat, fikir sahasında yükselen, erkekle aynı safta, aynı şekilde mücadele eden, aynı haklara sahip bir kadınlar âlemi meydana gelmiş, asırlarca hayal olan kadın-erkek müsavatı bir hakikat olmuştur.

***

Pesimist buna inanmaz. Kadınların erkeklerle aynı mevkii işgal ettikleri iddiasını bir propaganda olarak telakki eder. Hakikate dayanmayan propaganda, iskambil kâğıtlarından yapılan saraylar gibi yıkılır. Fakat kadınların, beynelmilel günde tesit ettikleri muvaffakiyet, tesit edenler için bir propaganda değil, bir hayat ve hakikattir...

Kadın, kabiliyetini, hakkını cemiyete kabul ettirmek için asırlarca uğraştı, şimdi kabul edilen kabiliyetini propaganda pesimizminden kurtarmak için mücadele etmelidir.

[Adsız Yazıcı / Tan, 3.4.1937]

Tesit : kutlama; *Mütalaa* : irdeleme, üzerinde düşünme; *Mütefennin* : fen bilgini; *Taharri* : araştırma.

FİLİSTİN'DE İHTİLALLER NİÇİN BİTMİYOR?

Dünya matbuatının çoğu Filistin'deki mücadeleyi, Araplarla Museviler arasında bir ırk ve din kavgası şeklinde gösteriyorlar. Filistin'in içi araştırılınca, bu kavganın milli bir kurtuluş hareketi olduğu açık açık görünür. Fakat Filistin Arabı, yalnız mandası altında yaşadığı devletten kurtulmak davasında değil, bununla beraber Yahudi istilasından kurtulmak iddiasındadır.

***

Filistin'de kurtuluş hareketi, grevler şeklinde devam ediyor. Fakat öyle grevler ki, içinde, tüccar, avukat, vali, belediye memuru, mektep çocuğu, cins, mezhep, sınıf farkı olmaksızın bütün Arap kitlesi vardır. Grevciler halkı vergi ve cezaları ödememeye, büyük şehirlerde nümayişler yapmaya sevkettikleri gibi, telgraf tellerini kesiyor, köprü ve trenleri uçuruyor, Irak petrol kumpanyasının borularını kesiyor, askeri kamplara hücum ediyor, Yahudi çiftliklerini yağma ediyorlar.

***

Yahudileri hükümet koruyor. Arap liderleri hükümetle beraber grevlerin önüne geçmeye çalışıyor. 12 Teşrinievvel 1936'da umumi devlet ve iş adamları şöyle bir beyanname neşrettiler : "Sükûtu muhafaza ediniz, kan dökmeyiniz, büyük dostumuz İngiliz hükümetinin hüsnü niyetine itimat ediniz. Adaleti yerine getireceğine inanınız."

Buna rağmen grevler durmadı. Çünkü, Yahudilerin Filistin'e muhacereti Arapları topraksız bırakmıştır. Filistin'e yerleşen Yahudiler bütün toprağı Araplardan satın almışlar, ticaret ve sanayiye hâkim olmuşlardır. Yahudilerin Araplardan satın aldıkları topraklar bir daha Araplara satılamaz. Bugün Arap kitlesi, topraksız, evsiz, işsiz, sefil işçi ve köylülerden, aç yaşayan bedevilerden

ibarettir. Köylerinde topraklarından mahrum edilen Araplar, şehirlerde, fabrikalarda boğaz tokluğuna çalışıyorlar. Filistin Arabı, İngiliz, Fransız, Alman Yahudisinin, büyük zengin ve banker Yahudinin uşağı olmuştur. Filistin'in refah ve saadeti, İngiliz devletinin himayesi altında gelen Yahudinindir. Araplar teneke kulübelerde, Yahudiler Kârgir binalarda yaşar. Milli Yahudi vatanı, Arap vatanını yutmuştur.

İşte bunun içindir ki, ihtilaller devam ediyor.

[Adsız Yazıcı / Tan, 4.4.1937]

BİRLEŞEN CEPHELER

Mısır Başvekili Nahas Paşa, Parlamentoda, 16. asırdanberi hüküm süren kapitülasyonların kaldırılması için müttehit bir cephe kurmayı teklif etti. Yani bütün fırkalar, siyasi, içtimai ayrılıklarına rağmen, bu işte birleşecekler. Bu teklif gerek parlamentoda, gerek âyanda hiçbir itiraza uğramadan büyük bir heyecanla kabul edildi.

***

Asi General Franko, memleketini düşmanlara satmak için faşist hükümetlerle birleşip İspanyol halkının üzerine saldırdığı zaman, İspanyolların ilk yaptıkları iş müttehit bir halk cephesi kurmak oldu. Bu müttehit cephenin içinde demokrat, nasyonalist, sosyalist, komünist, anarşist (Troçkistlerden maada) bütün siyasi fırkalar yer aldılar.

***

Fransa'da, Ateşhaçlıların liderleri, Kont de la Rock ile Doriot, Fransa'da dahili bir harp çıkarmak, faşist bir hükümet kurmak emeliyle, faşizmle birleştikten sonra, memleket dahilindeki Radikal, Sosyalist, Komünist umum fırkalar birleştiler, Blum hükümetine sırt verdiler.

***

İngiltere'de bugüne kadar müttehit bir cephe kurulmamıştı. Glasgov'da toplanan müstakil amele fırkası konferansı, komünistler de dahil olduğu halde umum sol cenah fırkalarının birleşip faşizme, irticaa karşı mücadele etmesine karar vermişler.

***

Müttehit cepheler, iktisadi emperyalizme, mali sermayenin tahakkümünü bütün dünyaya yaymak isteyen faşizme karşı kuruluyor. Faşizm karşısında bütün siyasi fırkalar, ideolojileri ayrı münevverler, halk kitleleri sımsıkı birleşiyorlar. Çünkü faşizm bir elinde harbi, bir elinde en koyu istibdadı getiriyor. Faşizm, beşeriyetin asırlarca kan dökerek elde ettiği hürriyeti boğmak için kızılhaçlarla, demirgömleklerle, çelik miğferlerle insanlığın üzerine saldırıyor. Şimdiye kadar hiçbir devirde (harp anları müstesna), sulh devirlerinde bu kadar kuvvetli birleşmeler olmamıştı. Asırlardan beri hürriyet ve istiklal için çarpışan insanlar, bir daha kızılhaçlı istibdada boyunlarını vurdurmamak için, siyasi, içtimai akidelerini bir kenara bırakarak birleşiyorlar. Faşizmin zaferi, yerle yeksan olmuş beldeler demektir... İşte İspanya... Müttehit cephelerin zaferi istiklal ve hürriyetlerin kurtuluşudur... İşte yine İspanya...

[Adsız Yazıcı / Tan, 5.4.1937]

Müttehit : birleşik.

Elektrik Şirketi, umumi heyet içtimaını 30 Martta yaptı. Bu içtimaya iştirak eden hükümet komiserleri, şirketin faaliyet raporuna koymadığı üç noktanın rapora ilavesini istediler. Bunlardan biri, halktan alınan fazla paralar, diğeri, şirketin gümrükten muaf olarak getirttiği malzemeyi başka yerlerde kullanmak suretiyle yaptığı kaçakçılık, üçüncüsü de şebekesindeki bozukluklardır. Hükümet komiserleri bu maddeler rapora geçirilmediği takdirde idarenin mesul olacağını bildirmişlerdir.

***

Türkiye İstiklal Harbi'ne kadar yarım müstemleke idi. Avrupa sermayesi Türkiye'nin ham maddelerini hiç pahasına memleketine götürürken, Türkiye'yi mamul eşyası için serbest bir pazar haline getirmişti. O kadar serbest bir pazar ki, biz Avrupa eşyasına karşı yüzde iki veya dörtten fazla gümrük koyamazdık. Kapitülasyonlar, bütün ecnebi şirketlere uzun vadeli imtiyazlar temin ederdi. Bu şirketler memleketin zararına karşı da bize karşı mesul değildiler, ancak kendi Avrupa'daki şirketlerine hesap verirlerdi.

Düyun-i Umumiye idaresi, bütün paramızı kontrol eder, yaptığımız istikrazlara karşı koydukları yüksek faizlerle sağlam bir inek gibi bizim kanımızı emerlerdi.

Gümrük esareti, borç esareti, kapitülasyonların esareti, bizi kitle olarak, devlet olarak, cemiyet olarak, Avrupa sermayesinin uşağı yapmıştı.

1863'te imtiyazlı bir banka olarak teessüs eden Osmanlı Bankası'nın, imtiyaznamesinin 12'nci maddesine göre, "Osmanlı devleti kâğıt para çıkaramaz"dı, 13'üncü ve 17'nci maddelerine göre de banka devlet bütçesine hâkimdi.

***

İstiklal Harbi, evvelâ düşman ordularını, sonra da ecnebi sermayesini kovmayı istilzam eden bir harpti. Lozan Muahedesi gümrük esaretini, kapitülasyonları, Düyun-i Umumiye idaresini kaldırdı... Nafıa Vekâletinin ecnebi şirketlere karşı açtığı ısrarlı mücadele, bu açılan harbin muvaffakıyetli bir devamıdır.

Bugün Elektrik Şirketinde hükümet mürakiplerinin yaptığı kontrol ve itiraz, dün Osmanlı bütçesine hâkim olanlara, bugün devletin hâkim olduğunu gösteren bir delildir.

Fakat hâlâ bugün, bu şirketlerin kontrol altında dahi olsa, halkı istismar etmeleri kapitülasyonların bıraktığı miraslardır. Bu şirketler tamamen belediyelerin ve devletin eline geçtiği gün kapitülasyonların bu son miraslarından da kurtulacağız.

Ancak bazı belediyelerin de aynen şirketler gibi, kâr endişesiyle halkı istismar etmeleri, üzerinde durulacak bir noktadır.

[Adsız Yazıcı / Tan, 7.4.1937]

İstilzam eden : gerekli gören.

NE TATLI HAYAL!..

Avrupa milletleri arasında bir birlik yapmayı düşünen Pan Europen reisi Kont Condenhove Kalergi Sofya'dan İstanbul'a geldi. Gazete muharrirlerine verdiği beyanata göre, "Bu birliğin gayesi Avrupa'da tam bir tesanüt vücuda getirmek için çalışmaktır. Bunun için de evvela efkâr-ı umumiyeyi hazırlamak icap etmektedir. Her memleketin istiklalini garanti etmek suretiyle bir Avrupa devletleri federasyonu vücuda getirmek istiyoruz. Bugün garbi Avrupa'da büyük bir karışıklık hüküm sürmesine rağmen, Balkanlar'da tam bir sükûn ve dostluk vardır. Almanya ile Fransa da Balkanlar gibi anlaşmaya muvaffak olursa, Pan Europen kendiliğinden ortaya çıkacaktır." Avrupa birliği reisi böyle diyor.

***

Cihan Harbi'nden sonra, Avrupa milletleri arasında sulhu muhafaza etmek, milletler arasındaki anlaşmazlıkları halletmek için Milletler Cemiyeti kuruldu. Hem de umum dünya milletleri buraya girdiler. Muahedeler imzalandı, tahdid-i teslihat konferansları yapıldı, iktisat konferansları kuruldu. Fakat günün birinde Japonya Mançurya'ya saldırdı, Milletler Cemiyeti'nden çekildi. Ertesi gün Almanya Lokarno'yu yırttı, silahlanmaya başladı, Ren'i aldı, şimdi de müstemlekeler istiyor. Daha ertesi gün İtalya Habeşistan'a saldırdı. Bir başka gün de, Alman ve İtalyan ordularının yardımıyla asi bir general, İspanyol topraklarını kanlı bir mahşere çevirdi. Avrupa birliğini kurmaya çalışan Milletler Cemiyeti bütün bu badireler karşısında sadece el ovuşturdu.

***

Şimdi konferanslar kuran Avrupa birliği reisine soramaz mıyız?.. Milletler Cemiyeti'nin yapamadığı bu işi, o, hangi esaslara, hangi kuvvetlere dayanarak yapacağını düşünüyor?.. Efkâr-ı umu-

miyeleri hazırlamakla mı?.. Hangi efkâr-ı umumiyeler?.. Eğer halk kitlelerini kasdediyorsa, bu külfete hiç lüzum yok... Cihanın her yerinde, halk harp değil, sulh istiyor. Başkaları hesabına dövüşmekten, insan kitlelerine gına geldi... Kitleler müstemleke istemiyor, istila istemiyor, silah fabrikalarını, büyük sanayi müesseselerini zenginleştirmek istemiyor... Harbi isteyenler, kendilerini gösterdiler. Zecri tedbirlerin, men-i müdahale komisyonlarının, siyasi tehditlerin para etmediği yerde, Kont Kalergi'nin ütopisi, ne kuvvetli bir tedbir olacak ki, Fransa ile Almanya birleşecek, İtalya ile İngiltere kan yalayıp kardeş olacaklar... Almanya şarka yayılmak sevdasından vazgeçecek, Sovyet Rusya ile sarmaş dolaş olacak, biz küçük milletler de karşılarında milli havalar çalıp hora tepeceğiz... Ne tatlı hayal!..

[Adsız Yazıcı / Tan, 8.4.1937]

Tesanüt : dayanışma; *Efkâr-ı umumiye* : kamuoyu; *Tahdid-i teslihat* : silahlanmayı sınırlama; *Zecri* : zorlayıcı; *Men-i müdahele* : karışmayı yasaklama.

SÜT İNHİSARI

Umum Türkiye'de bir türlü halledilemeyen bir süt derdi var. Sütler suludur, sütler sıhhi itinadan mahrumdur. Sütler mikropludur. Süt pahalıdır. Memleketin sıhhi bakımından, bilhassa çocuk vefiyatı noktasından çok mühim olan bu mesele bir türlü halledilememiştir. İkide bir süt müstahsilleri, süt satıcıları ve belediye arasında ihtilaflar çıkar, münakaşalar olur, mesele yine halledilmeden kapanır.

***

Bu defa süt müstahsilleriyle, satıcılar arasında sütlere su katmak noktasından ihtilaf çıktı. Müstahsillerle satıcılar her nasılsa anlaştılar, Belediye de sadece sütleri hıfzıssıhha kanununa ek olarak çıkarılan sıhhi talimatname bakımından kontrolü üzerine aldı. Zaten belediye, her zaman bu kontrolü yaptığını, hatta süt tenekelerini mühürlediğini, sütlerin emniyet altına alındığını söyler. Fakat bütün bu iddialara rağmen sütler daima suludur, mikropludur, pahalıdır...

***

Süt meselesini halletmek için, bu sathi tedbirler kâfi değildir. Süt meselesi bilhassa çocuk sıhhati, çocuk vefiyatı noktasından çok mühimdir. Memleketteki çocuk vefiyatının miktarı hakkında rivayetler muhteliftir. Bugün Avrupa memleketlerinde çocuk vefiyatı yüzde yirmi, on iki, yüzde sekiz derecesine düşmüştür. Amerika'da yüzde ikidir. Bozuk sütün çocuk vefiyatı noktasından ehemmiyeti de inkâr edilemez. O halde süt meselesi üzerinde ısrarla durmak gerektir.

***

Sütü münferit vasıtaların, satıcıların elinden almak lazımdır. Süt müstahsilin elinden, doğruca, belediyenin eline gelmeli, belediyenin sterilize süt çıkaran fabrikalarında şişelendikten sonra yine belediye teşkilatları vasıtasıyla halkın eline geçmelidir. Sütü sathi bir muayeneden geçirip, süt tenekelerini mühürlemek hiçbir şey ifade etmez. Sütü satmak için mühürü çıkaran sütçünün muayeneden sonra süte su katmamasına sebep yoktur. Süt, fukara halkın içemeyeceği kadar pahalıdır. Çocuk vefiyatı da en ziyade fukara halk arasında olur. Çocuk sıhhatini, çocuk vefiyatını kontrol için, sütü, süt gibi çocuğun ilk ihtiyaçlarını belediyelerin, içtimai muavenet müdürlüklerinin sıhhi bir kontrolden geçirmesi lazımdır. Süt inhisarı, müskirat inhisarından daha mühimdir.

[Adsız Yazıcı / Tan, 9.4.1937]

Vefiyat : ölümler, ölüm olguları; *Münferit* : tek, kendi başına; *İçtimai muavenet* : sosyal yardım.

BEYAZ IRK, SİYAH IRK

Bozguna uğrayan Franko cephesinde Faslı zencilerle, İtalyan askerleri boğuşuyorlarmış. Beyaz ırkı temsil eden İtalyan neferleri, Habeş çöllerine yayılmak için kendilerine yapılan telkinin tesiri altında, siyah ırkla aynı cephede çarpışmaya tahammül edememişler. Siyah ırkı temsil eden Faslılar da gördükleri hayvan muamelesi karşısında isyan etmişler.

***

Beyaz ırkla siyah ırk arasında İlkçağdan, Ortaçağdan beri bir kan kavgası, bir renk kavgası, bir istismar kavgası vardır. Irk düşmanlığı istismar bayrağının armasıdır. Medeniyeti temsil ettiğini iddia eden beyaz ırk, müstemlekelerini kurmak için istilası en kolay toprak, siyahların toprağını, istismarı en kolay köle, siyah ırkı bulmuştur. İngiltere'de büyük derebeylik malikâneleri kurulurken, Fransa'da şövalye şatolarının temelleri atılırken, Amerika'da çıplak toprak, mamurelere dönerken, beyazların silahşörleri, siyah ırkı ormanlardan aslan avlar gibi kementlerle toplamış, beyazların gemileri bunları küme küme, yığın yığın Avrupa, Amerika topraklarına taşımıştır. Siyah ırk, asırlarca derebeylerinin malikânelerinde boğaz tokluğuna, zincirle bağlı esirler gibi çalışmış, beyaz derili lordların, şövalyelerin kasalarını siyah alınteriyle doldurmuştur. Zenci, Ortaçağ esaretinin, simsiyah bir heykelidir.

***

Derebeylik medeniyetlerini yıkan burjuva ihtilalleri, esarete karşı açılan medeni harpler, beyaz ırkın zenciye kanunla geçirdiği esaret zincirini koparmış, bu defa da yeni kurulan makine medeniyeti onları istismarcı sermayenin en ucuz kölesi haline getirmiştir. Avrupa'nın, Amerika'nın her tarafında zenciler, hiç sevilmedikleri halde çalıştırılırlar. Çünkü en ucuz, en uysal amele,

sabotaja yarayan amele onlardır. Beyaz ırkın tahakkümü onlara istemedikleri işleri bile yaptıracak kadar kuvvetlidir.

Demokrasi kanunlarında ırk, cins, mezhep, renk farkı yoktur. Buna rağmen İngiliz, siyah ırkı Afrika ormanındaki sinekle müsavi sayar... Beyazla müsavi hiçbir hakkı yoktur. Alman yalnız zenciyi değil, Ari olmayan ırkları da insan olarak kabul etmez... Amerikalı, zenci ile bir tramvaya binmez, bir sofrada yemek yemez, canı istediği zaman linç eder... İftihar ettikleri büyük burjuva medeniyetinin en son tekâmül safhasında zenci hâlâ bugün esirdir. Afrika milletleri birer birer, beyazların müstemlekeleri olmuştur. Siyah ırk, beyaz ırka karşı bir kin, bir kan kini, bir renk kini, esaret kini taşır. Bu kinin temeli, istismarcı medeniyet olduğunu bilmez.

***

Franko ordusunda çalışan mavi püsküllü Müslüman nefer de, hükümetçi nefere kurşun sıkarken, bu kinin intikamını alıyorum sanıyordu. Aynı cephede çalıştığı, hatta bugün boğazlaştığı neferin de aynı medeniyetin kölesi olduğunu bilmez. Onu boğazlayan da bilmez. Siyah nefer, beyaz nefer birbirleriyle dövüşürken, boğazlaşırken, bu siyah ve beyaz kanın üstünde müstemlekeler, beyazların mamureleri kurulur. Bu İlkçağdan, Ortaçağdan, en son tekâmül safhasına varan Avrupa medeniyetinin bugüne kadar geldiği tarihtir.

[Adsız Yazıcı / Tan, 10.4.1937]

ELÇİYE ZEVAL OLMAZ

— İzmit Belediye Reisine —

Temiz su, parasız su, başlıklı bir fıkra yazmıştım. Bu yazıda İzmit'te suyun pahalı olduğunu, halkın bu sudan lüzumu veçhiyle istifade etmediğini söylerken, gazetede gördüğüm bir muhabir havadisine istinat etmiştim. İzmit Belediye Reisi verdiği cevapta bu haberin yanlış olduğunu, İzmit'te Çene suyunun damacanasını yedi buçuk kuruşa verdiklerini, ve şehrin en uzak yerlerine de beş kuruşa naklettirdiklerini söylüyor. Bundan başka İzmit istasyonundaki tevzi mahallinden her isteyenin ufak kaplarla parasız su aldığını, suyun İzmit'te her yerden ucuz olduğunu ilave ediyor.

***

Bu yazı üzerine İzmit'te diğer bir kariden de mektup aldım, bana diyor ki : Çene suyu belki diğer şehirlerdeki sulara nazaran ucuzdur, fakat İzmitlilerin alım kabiliyetlerine göre pahalıdır. Bu sebeple şehrin büyük bir kısmı bu sudan istifade edemiyor, Paşa suyu İzmit'e yüz binlerce lira sarfedilerek getirildiği halde İzmit yazın Kerbelâ'ya döner.

***

Bu iddiaların belki ikisi de doğru, belki ikisi de yanlıştır. Bu doğru ve yanlış hükmünü karşıdan karşıya ben veremem. Bunun en kuvvetli hakemi İzmit halkıdır. Hangisinin doğru olduğuna o hükmetsin. Ben arada vasıtayım. Halk hesabına faydalı gördüğüm her şeyi müdafaa eden bir vasıta... Yalnız bu münasebetle şunu tebarüz ettirmek istiyorum. Memleketin ihtiyaçlarından bahsettiğimiz zaman belediyeler neden alınıyorlar?.. Hiç kimse inkâr edemez ki, her şehrin hudutsuz noksanları ihtiyaçları vardır. Bunları birer birer yapmak belediyelerin, bazen devlet müesseselerinin işidir.

İstemek de halkın hakkıdır. Yazıcı benim anladığım manada yazıcı, isteyenle veren arasındaki, samimi vasıtadır. Yazıcının kalemi, halkın dilidir. Ben yazdığım zaman onlara tercüman oluyorsam, vazifemi yapıyorum, belediyeler de bu ikazları samimi kabup edip, halkın ihtiyaçlarına bir kat daha kuvvetle cevap vermeyi düşünürlerse, onlar da vazifelerini yapıyorlardır. Görülen köy kılavuz istemez... Gökyüzü elle örtülmez... İzmit halkı suyun pahalılığından müşteki ise, alım kabiliyetine göre bu fiyat yüksekse, muhabir ve kari haklıdır. Eğer bu şikâyetler hakikate uygun değilse, bu hakkı herkesten evvel Belediye Reisine halk verir. Ben, gazetelerden sezdiğim bir ihtiyacı halk namına makamına arzettim, diler kabul eder, diler reddeder, ben arada vasıtayım, elçiye zeval olmaz.

[Adsız Yazıcı / Tan, 11.4.1937]

BU ARZUHALİN MERCİİ YOK MU?

Bir gazete muhabiri Adliye koridorunda, tımarheneye girmek için elindeki arzuhalle dolaşan Osman isminde bir eroin hastasına rastlıyor... Derdini soruyor : "Aksi bir talih, arkadaşlarım beni beyaz ilaca alıştırdılar, bundan kurtulmak için nefsimle mücadele ettim, köyüme kaçtım, orada afyona tutuldum, buraya geldim. ne yaptımsa bu beladan kurtulmanın çaresini bulamadım. Beni ancak tımarhanede kurtaracaklarını söylediler, şimdi tımarhaneye girmek için müddeiumumiye arzuhal vereceğim."

Eroin hastasını müddeiumumi tabib-i adliye havale ediyor. Tabib-i adli "Birisinin tıbb-ı adli müessesinde müşahede altına alınması için, işte hukuk-ı umumiye bulunması lazım. Halbuki sizin hiçbir davacınız ve ortada bir suç yoktur. Maalesef, sizi müşahedeye ve tımarhaneye koyamayız," cevabını veriyor.

***

Hiç şüphe yok ki tabib-i adli, cevabını kanuna istinat ederek vermiştir. Fakat üzerinde durulacak mühim bir nokta var. Eroin, mühtekir satıcıların, cemiyet gençliğini istismar ederek, dejenere eden, hususi kârlarını temin eden bir vasıtadır. Bütün cemiyetler eroine, eroin satanlara karşı mücadele açmışlardır. Eroin hastalarını tedavi için müesseseler yapmışlardır.

Şimdi Osman, bu derde tutulduğuna pişmandır, devlet kapısına geliyor, yalvarıyor : "Beni kurtarınız, yarın bu yüzden belki cani olacağım, belki daha büyük felaketlere sürükleneceğim, cemiyetinize büyük zararlar yapacağım, beni ve yapacağım zararlardan cemiyetinizi kurtarınız," diyor.

Cemiyetin huzur ve selametini, fertlerinin ahlaki himayesini üzerine alan cemiyetin kanunu, "Seni kurtarırım, tedavi ederim, ama, bir suç işle de öyle gel," diyor... Bu içtimai bir yanlışlıktır. Tımarhane veya herhangi bir tedavi müessesesi, kapılarını bu hastalar için ardına kadar açmalıdır. Hatta bunları cemiyetin içinde

başkalarına zarar vermemeleri için, arkalarına düşüp koleralı, vebalı hastaları topladığı gibi, toplamalı, tedaviye çalışmalıdır. Evvela, eroin kaçakçılığının önüne geçmek lazım diyeceksiniz, diyeceğim ama, bunu başaramadıklarına göre, bari, hastalarını tedavi imkânlarını hazırlamalı... Evvela adliye koridorunda gezen Osman'ın arzuhaline merci bulunmalıdır.

[Adsız Yazıcı / Tan, 12.4.1937]

Arzuhal : dilekçe; *Merci* : başvurulacak yer; *Tabib-i adli* : adli tabip; *Muhtekir* : vurguncu.

PARALARIMIZI PAYLAŞIYORLAR

Paris'te Rumca bir gazetenin yazdığına göre, Zaharof'un vasiyetnamesi mahkeme tarafından Paris'te Berri Sokağındaki notere verilmiştir. Zaharof'un mirasçısı olduklarını iddia edenler, bu notere başvuracaklardır.

1914 Harbi'nin büyük kahramanı Zaharof'u tanımayan yok gibidir. Zaharof, Umumi Harb'i körükleyen, mühimmat satmak için mühim siyasi roller oynayan, harp kazancı olarak milyarlar kazanan meşhur Yunanlı milyonerdir. Zaharof 1914'te Nordenfelt'te denizaltı gemisi inşaatında ve top imalinde İngiliz sermayecilerin en büyüğü Hiam Mascim ile, Siyam ikizleri gibi yapışıp birleştikten sonra dünyanın en meşhur adamı oldu.

***

Bu devir, mühimmat şirketlerinin, cennet dedikleri devirdir. Yeryüzünde bu cenneti kuran büyük mühimmat şirketleri Armstrong Vikers, Projectile Com, Hadfields, Krupp ve diğerleri, kendi kurdukları bu cennette altın kanatlı melaikeler gibi uçuşurken, Zaharof, cennetin altın anahtarını elinde tutan sultanıydı.

***

Vikers büyük harbe 9,488,639 sterlin gibi mütevazı bir sermaye ile girdi. 1921'de sermayesi 30,916,880'e çıktı. % 225 bir artma... Küçük bir kâr!. Birmingham'ın 1913'de 1,632,718 sterlin olan sermayesi 1922'de 8,721,790'a çıktı. Bu kârlar, Zaharof'un sermaye ve kârı yanında yecüç mecüç nisbetinde kaldığı için, Zaharof, krallar kralı oldu.

***

Bu kârları kim ödedi?.. Bizler... Yeryüzünde müstehlik sıfatıyla yaşayan, bu zenginler hesabına harp meydanlarında kan,

fabrika kazanları önünde alın teri döken, iş pazarlarında iş kuvvetini satan bizler... Harp, onlar için cennet devri, bizler için yeryüzüne inmiş cehennemlerin cehennemidir. Bizim cehennemde milyonlarca insan kanı dökülürken, milyonlarla, kadın çocuk açlıktan ölürken, insanlık vebaya tutulmuş gibi kırılıp dökülürken, altın kanatlı melaikeler, altın kanatlı arılar gibi, insan kanından balı çıkardılar, Montekarlo'da villalar, Mançester'de fabrikalar, yeryüzünde cenneti andıran kâşaneler kurdular. Biz hâlâ, o meşum harbin borçlarını öderiz.

Zaharof öldü... Mirasçıları servetini paylaşıyorlar. Bu altınların üzerinde müstahsil, müstehlik, işçi, köylü bütün bir insanlığın alın teri, iş emeği, kurumuş kanı var. Bizim kanımız, bizim terimiz, bizim emeğimiz...

[Adsız Yazıcı / Tan, 15.4.1937]

Mühimmat : savaş gereçleri; *Müstehlik* : tüketici; *Meşum* : uğursuz.

BELEDİYEDEN BEDAVA SU İSTİYORUZ!

Nafıa Bakanlığı Kadıköy Su Şirketi'yle anlaştı. Bu şirket de belediyenin eline geçiyor. Ne sevinilecek bir muvaffakiyet!.. Çok yakın bir maziye başımızı çevirdiğimiz zaman, Türkiye'nin ticari, sınai, mali hayatını bir örümcek ağı gibi sarmış anonim ecnebi şirketlerini, istismarcı ecnebi sermayesini görürüz. Türkiye'yi asırlarca bir sülük gibi emen bu sermaye, bu sermayenin gerektirdiği iktisadi, siyasi tahakküm, Lozan muahedesiyle yıkıldı.

Devletin sanayii eline alması, umum ticari, sinai şirketleri kontrol etmesi, iktisadi devletçilik siyaseti, her şeyden evvel bu ecnebi sermayesinin tahakkümünü, istismarını, ihtikârını ortadan kaldırmak içindir. Nafıa Bakanlığının memleketin imarı, bilhassa umumi menfaatlere hadim müesseselerin belediyelerin ve devletin eline geçmesi hususunda ecnebi sermayesine karşı açtığı mücadele, iktisadi kurtuluşun en büyük yardımcısıdır. Bu itibarla su şirketlerinin belediyeye geçmesi, bu sahada şimdiye kadar elde edilen muvaffakiyetlere bir yenisini ilave etmek demektir.

***

Ecnebi şirketlerin belediyeye geçmesine seviniyoruz. Giden terkos yerine, yeni bir terkosun gelmesini istemiyoruz. Terkostan şikâyetlerimiz çoktu. Su fiyatları pahalıydı. Saat kirası, açma parası, daha birçok masraflarla şirket halkı istismar ederdi. Her istediğiniz zaman su bulamazdınız. Sular pisti, mikropluydu... vesaire. Terkos belediyenin eline geçtikten sonra, sular hakikaten daha bollaştı.

Fakat sular yine pahalıdır ve iyice temizlenmemiştir. Belediye, eski şirketten miras kalan bir zihniyeti de benimsemiştir. Bir kiracının giderken bıraktığı borcu, gelene ödetmeden su vermez... Su, ne hususi bir şirketin, ne de halk kitlelerini temsil eden belediyenin, hiçbir insanı bir saniye bile mahrum edemeyeceği bir maddedir. Belediyenin halka kolaylık göstermesi icap ederken, eski zihniyetle hareketi, eski şirketin kâr ve ticaret zihniyetini de beraber satın aldığını gösterir.

***

Belediyeler su idaresinin raporuna göre, 1936 senesinde terkos abonelerinin yekûnu 1935'dekinden 1,012 fazlasıyla 21,530'a çıkmıştır. Su satışından toplanan işletme varidatı 1935'dekinden 17,304 lira fazlasıyla 1,148,219 liradır. Abone miktarı 1,012 çoğaldığı halde varidatın bir senede 17,304 lira artması, su şirketinin seneyi iyi bir kârla kapattığını gösterir.

Su, belediyelerin elinde bir varidat membaı değildir. Su, umumi, menfaatlerin en başında gelen ihtiyaçlardan biridir. Belediyelerin bunu halka en ucuz fiyatla, tedricen parasız vermeleri icap eden bir maddedir.

[Adsız Yazıcı / Tan, 16.4.1937]

Hadim : hizmet eden, yarayan.

ANORMAL ÇOCUKLAR YURDU

Galata'da belediyenin himayesi altında çalışan, anormal çocukları ıslah için açılmış bir müessese var. Sapa sokakların arasına sıkışmış bir müessesede, normal çocuklara gösterilen ihtimamdan daha kuvvetli, daha ilmi bir çalışma sistemi göze çarpar. Sokaktan, sefaletin içinden gelen bu müstereddi çocuklar, yerin müsaadesizliğine, paranın azlığına rağmen, bir zihniyet ve usul farkının neticesinde çok semereli neticeler vermektedirler.

***

Anormal çocuklar yurdu, aptal, esrarkeş, hırsız, ayyaş çocukları esrar tekkesinden, hırsızlar teşkilatından alır, bunlara muhtelif atölyelerde sanat, dersanelerinde yazıp okuma öğrettikten başka, bunların fizyolojik ve ruhi tedavisiyle uğraşır. Tabiatın yaptığı dejeneranstan daha kuvvetle cemiyetin dejenere ettiği bu çocukları, içtimai bir tedavi ile cemiyete faydalı bir unsur yapmaya çalışır. Her sene bu yurdun kurtarıp iş sahibi yaptığı, normal bir hale getirdiği çocukların miktarı artmaktadır. Bu sene de 16 çocuğa ehliyetname veriyor.

***

Bu hadisede üzerinde durulması icap eden şey, düne kadar belediyenin polis vasıtasıyla toplayıp, bir kat daha bozulmasını temin için hapishanelere verdiği çocukların, bugün hususi bir müessesede ilmi bir usul ile ne kadar faydalı bir hale gelebileceklerini ispat etmiş olmasıdır. Bu müesseseler ne kadar çoğalırsa, faydasının büyüklüğü de o kadar iyi anlaşılacaktır.

***

İçtimai muavenetin ilmi manası, cemiyet içerisindeki içtimai

bozuklukların tevlit ettiği hastalıkları tedavidir. İçtimai muavenet usulsüz çalışan hayır cemiyetleri, hastaneler, klinikler yapmak değildir. İçtimai muavenet, bütün içtimai müesseseler dahil olmak üzere, bunlara ilmi çalışma imkânlarını vermek, ilmi metot zihniyetini hâkim kılmaktır. Anormal çocuklar yurdunun en büyük muvaffakiyeti, her şeyden evvel ilmi çalışmanın ne gibi semereler verdiğini göstermede, diğer müesseselere örnek olmasıdır.

[Adsız Yazıcı / Tan, 17.4.1937]

Müteredddi : soysuzlaşmış; *Semere* : verim; *İçtimai muavenet* : sosyal yardım; *Tevlit* : doğurtma, doğurma.

GECELİĞİ BEŞ KURUŞA PANSİYON

Tahtakale'de Deveoğlu yokuşunda Mehmet'in arsasındaki mahzende, geceliği beş kuruşa pansiyonlar kiralıktır. Mehmet'in pansiyonuna müşteri bulmak için, ilanını bedava koyuyorum. Talip olanlar yukarıdaki adrese başvurabilirler.

***

Kiralamak istediğim bodrumda toprak, rütubetten yosun tutmuştur, fakat yaz için gayet serin bir yerdir. Bodruma ilk insanın yaşadığı devirlerde olduğu gibi bir oyuktan girilir. İçerisi zifiri karanlıktır. Sabahları güneş tamahkâr bir patron gibi oyuktan bakar, ışığını ve hararetini bedava vermekten korktuğu için, sürünüp geçer... Yerde rengi belirsiz kirli bir hasır... Birkaç çuval... İnsan giyeceğine benzeyen birkaç paçavra... Kırık testi, bardak, bulaşıkları ayda bir defa yıkanan tabak, çanak... Bu, pansiyonun dekoru... Kiracıları, esrar masasında yakalanan ve mahkemeye düşen, Ahmet, İsmail, Ali, Veli, filan...

***

Esrarkeşlerin mahkemedeki vakasıyla alakadar değilim... Hâkim, adaleti yerine getirmek için şahit dinliyor. Pansiyonun sahibi, mülkiyetinin kendine verdiği gururla, ilan ettiğim pansiyonlar hakkında izahat veriyor :

— O bodrumlar benimdir. Orasını ben pansiyon gibi kullanırım. Bir geceliği beş kuruştur. Orada otlar, çaputlar falan var. Beş kuruşu veren bir gece orada kalır. İsmail esrarkeştir. Her gün orada esrar ve ispirto içerler. Dün de ispirto içerken, Hayriye kocasını sormuş, o da kızmış, bıçağını çekiniş, filan, falan...

***

Belediye kanunu, belediyenin vazifelerini sayarken üçüncü maddesinde der ki : "Umumun yatıp kalkmasına, yeyip içmesine mahsus otel, gazino, pansiyon ve emsali yerlerin temizliğine, sağlamlığına dikkat etmek, kanun ve talimatname mucibince bu gibi yerlere ruhsatname vermek, bunların işlemesine izin vermek veya menetmek belediyenin vazifesidir."

Sıhhiye Kanununun 253'üncü maddesine göre de : "Nüfusu elli binden fazla olan şehirlerde, belediyeler, ikametgâhların sıhhi şartlarını daima teftiş etmek üzere bir meskenler idaresi tesisine mecburdurlar. Bu idareler azami iki odayı havi evlerle, bekâr ikametgâhlarını, pansiyonları, ameleye tahsis edilen odaları, bodrum ve tavan aralarında icara verilen ikametgâhları teftiş ve mürakabe ederler."

***

Belediyenin evleri teftiş eden bir meskenler idaresi var mıdır, bilmiyorum, bu yaşıma geldim, hiçbir evin teftiş edildiğini görmedim. Ama herhalde vardır. Mehmet'in bodrum pansiyonları bu iki kanun bakımından da ruhsatiyesiz açılmamıştır. Öyle olsaydı, sıhhi şartları haiz olmayan, esrarkeşlere, serserilere mesken olan bu yerin kapatılması lazım gelirdi. Belediyenin meskenler idaresi herhalde burasını teftiş etmiştir. O halde, bu ucuz pansiyona müşteri bulmak için ben yukardaki ilanı, umumi menfaatler namına neşredebilirim. (ilanat şirketinin de müdahaleye hakkı yoktur.)

[Adsız Yazıcı / Tan, 18.4.1937]

FAŞİZM VE DEMOKRASİ KAVGASINDA PAPA

Papa, yeryüzünde mevcut umum Katoliklerin ruhani reisidir. Papa, İtalya'ya faşizm geldiği zaman, elindeki din bayrağıyla faşizm bayrağını birleştirdi; bir nevi faşizmi takdis etti. Fakat son günlerde Papa'nın bütün Katolik âlemine neşrettiği bir mektuba şahit olduk. Papa bu mektubunda Alman faşistlerinin Katoliklere karşı yaptığı muameleyi tenkit ettikten sonra bütün dünya efkâr-ı umumiyelerini Almanya'ya karşı cephe almaya davet etti. Hitler, Vatikan'a verdiği bir nota ile, bu hareketi Almanya işlerine müdahale telakki ederek protesto etti.

***

Almanya'da faşizm iktidar mevkiine gelmek için Protestan kilisesine dayandı, ona imtiyazlar verdi, Protestan kilisesi de Alman faşizmini elinden tutup iktidara çıkardı. O da, minnet borcunu ödemek için Yahudileri memleketten kovduğu gibi, Katoliklere karşı da cephe aldı. Siyasi zulüm ve itisaf altında kalan Katolikler, sol fırkalara kaydılar.

***

Fransa'da Faşizm bayrağını açan Kont de la Rock ile Doriot, iktidar mevkiine gelmek için sahneye çıkar çıkmaz, Fransa'daki Katolikler, Almanya'dakilere yapılan itisaftan ders alarak hemen sol fırkalara zahir oldular, faşizme karşı cephe aldılar. Belçika'da reksistler, demokrasiyi yıkmak için rey kutularına koştukları zaman, Katolikleri hükümete rey verir buldular. İspanya'da, faşist ve Troçkistten maada, her din erbabı, ırk ve millet hükümet cephesindedir, faşizme kılıç sallıyor. Liberal İngiltere'de, demokrat Amerika'da, Protestan kiliseleri hükümet cephesindedirler.

***

İşin garip tarafı liberal demokrasilerde Protestan Kilisesi demokrat, faşist Almanya'da faşisttir. Katolik kiliseleri bütün dünyada sol cereyanlarla beraberdir; faşist İtalya'da, faşisttir. Bunlara rağmen Papa, bütün Katoliklerin ruhani reisi, faşizm cephesinde olduğu halde, bütün dünya efkâr-ı umumiyelerini faşizme karşı cephe almaya davet etmiştir. Zavallı kiliseler, zavallı dini kanaatler, siyasi kavgaların elinde nasıl oyuncak oluyorlar. Papa'nın hareketi çok ileri bir harekettir. Menşei kendi hemmezheplerini himaye dahi olsa, faşizmin yıkıcı kuvvetine karşı, cihan sulhunü kurtarmak, zulüm ve itisafların önüne geçmek için aldığı cephe, ileri bir cephedir. Ne garip talihdir ki, bu cephede ileri teşekküller Papa ile beraberdir.

***

Marangoz M. imzalı karie :

Tan gazetesi İspanya meselesinde doğrudan doğruya meşru İspanya hükümetinin taraftarıdır. Bazı gazetelerin ne sebeple Franko cephesinde olduklarını biz tahlil etmeyelim... Asi kumandanları neden müdafaa ettiklerini kendileri izah etsinler. Teveccühünüze teşekkür ederim.

[Adsız Yazıcı / Tan, 19.4.1937]

Efkâr-ı umumiye : kamuoyu; *İtisaf* : yolsuzluk, haksızlık etme; *Zahir* : yardımcı, destekleyici; *Menşei* : kökeni, kaynağı; *Hemmezhep* : aynı mezhepten olan, din kardeşi; *Kari* : okur.

TARİFE KOMİSYONLARINA BİR ARİZA

Gazetelerde okuduk : "Elektrik ve havagazı tarife komisyonu bu hafta toplanacak, üç aylık tarifeyi tespit edecektir. Tramvay tarife komisyonu Mayıs başlarında toplanacaktır."

Bu iki komisyondan da halkın birçok dilekleri var. Ben onlar namına bu komisyona başvuruyorum.

***

Biliyorsunuz ki, havagazı, elektrik, tramvay, bütün ecnebi şirketler asırlardan beri bir sülük gibi bu halkın kanına yapıştılar, sermayelerine yüzde yüz kâr için, yüzde iki yüz kan emdiler. Bu şirketlerin, ecnebi bankalar kanalıyla ecnebi memleketlere naklettikleri safi kâr, milyonları, milyarları aşar. Bu safi kârı, emzikli kadın memesindeki sütüyle, ateş kazanında çalışan işçi emeğiyle, çocuk ağzındaki lokmasıyla, genç, ihtiyar bütün bir halk gıdasından kestiğiyle ödedi.

Ücret dediler, maliyet fiyatlarına yüzde yüz, amortisman bedelinden, ihtiyat sermayeye yüzde iki yüz ayırdıktan sonra, milyonları temin edecek safi kâra göre ücret kestiler, saat kirası, vergi, açma ücreti bilmem ne cezası dediler, bizi haraca kestiler. Elektriği bu memlekete radyum, gazı kuş sütü pahasına sattılar. Çamurlu suyu, kolonya suyu ile aynı fiyata getirdiler. Tramvaylarda sardalye kutusuna balık istif eder gibi doldurdukları halkı, keyiflerine göre en yüksek ücretle bir taraftan bir tarafa naklederken, çalıştırdıkları işçilere azın en azını ücret diye verdiler, işçiden ve bizden kırptıklarını, memleketlerindeki tröstlerin huzuruna müstemleke kârı, müstemleke soygunu yaftasıyla altından dağlar gibi yığdılar.

***

Bu kapitülasyonlar devriydi, diyeceksiniz. Evet... O devri arkada bırakmak için, hükümetin, Nafıa Vekâletinin açtığı şanlı

mücadeleyi, bütün halk gurur ve sevinçle takip ediyor. Fakat şirketlerin bu zavallı halka ettiği işkence daha yetmedi, soygun daha bitmedi. Bu halk fakirdir... Fakrına nispetle ücretler yüksektir. Sermaye kâra doymaz... Hep şikâyetçidir... Ya az kazanır, ya zararlıdır... Bütün şirketlerin size verdiği hesaplar, zavallıları bu memlekette fisebilillah çalışır gibi gösterir... Her ailenin bütçesine bakınız, şirketlere verdiği para, yiyeceğe verdiği paranın iki mislidir. Bizim gıdamızı kesmektense, bu şirketlerin kârını kesmek, insanlığa daha yakışır bir iş olmaz mı?

[Adsız Yazıcı / Tan, 20.4.1937]

Ariza : bir büyüğe sunulan yazı; *Fisebilillah* : hiçbir karşılık beklemeden.

TÜRK KANINI HELAL GÖREN SOFTA

Suriyeli bir softa, camide vaaz vermiş... İlim kürsüsünde önüne diz çökenlere, "Ey ümmet-i Muhammet, Türk kanı helaldir," diye fetva vermiş... Softanın başı bir kat sarıklı, içi yüz kat sarıklıdır, biliriz. Koltuğunun altında yaldızlı haçlar taşır; kuvvetin önünde süklüm püklüm topraklara kapanır, biliriz. Bunun içindir ki Türk kanını, papazın üfleyip okuduğu şarap gibi içmeye kalkan haçlı softaya şaşmıyoruz. Daha hâlâ, başında mandater ismiyle yaşayan emperyalist bir devletin uşağıdır... Efendisine hoş görünmek için bu fetvayı neden vermesin?.. Daha dün Trablus'taki ağabeyisi, Müslüman kadısı, müstevlisini Müslümanların hamisi diye ilan etmedi mi?

***

Din bayrağını kirli taassubuna, hakiki menfaatine âlet yapan softanın milleti, bugün istiklaline yarım kavuşur gibidir. Hâlâ emperyalizmin müstemleke milleti olmaktan kurtulmadı. Düne kadar vatandaşları milli kurtuluş için Suriye sokaklarında kan döktüler. Bu vatanperver, milliyetperver softa, neden o zaman, "Emperyalistlerin kanı helâldir," diye fetva vermedi?.. Bilâkis, hamisi Fransız devletine din kürsüsünde dua etti, vatandaşlarını, müstevlilere itaate davet etti.

***

Suriyeli softa, emperyalist kanı helaldir fetvasını veremezdi. Çünkü, topraklarını istila edenler her şeyden evvel onun dinini, imanını satın alırlar. Onun tarihi rolü daima başındaki iktidara uşak olmak, zalimlerin önünde iki büklüm eğilmek, dünyalığını yapmak için, dinini, milletini, toprağını satmaktır. Bugün Türk kanını helal gören softa, yarın müstevli generalin arabasında, istiklal isteyen hainlerin kanı helaldir fetvasını da verir. Softanın tarihi böyle başlar, böyle biter.

[Adsız Yazıcı / Tan, 21.4.1937]

FRANSIZ FAŞİZMİNİN MAĞLUBİYETİ

Fransada faşizmi Ateşhaçlılar temsil eder. Bayraktarları, eski bir kolonel, Kont de la Rock ile Doriot isminde bir opportünisttir. Faşizm, her memlekette sırtına renkli bir gömlek, göğsüne mürteci bir haç ve kanlı bir isim takarak ortaya çıkar. Fransız faşizminin gömleği mavidir, haçı ateştendir, adı bu ateşli haçtan alınmıştır. Faşizmin gömleği ne renk olursa olsun, miğferi ister demirden ister çelikten olsun, umum faşistlerin birleştiği bir nokta var : Demokrasi hükümetlerini yıkıp, ihtilal ile faşist diktatörlüğünü kurmak.

***

Fransız faşizmi, geniş halk kitlelerine dayanmaz. Arkasına topladığı 10 bin kişilik taraftarları, kralcılar, bugün mevkilerini kaybetmiş eski muharipler, ordudan kovulmuş zabitler, serseri amele ve cahil gençlerden mürekkeptir. Fransız faşizmini temsil eden gruplar, Aksiyon Fransez gibi kralcı mürteciler, Vatanperver Gençler Birliği ismindeki tufeyli zengin çocukları, Fransa Tesanüdü, Vergileri Ödeyenler Birliği gibi bulanık suda post kapmak isteyenlerdir. Milliyet ve vatanperverlik maskesi altında ortaya çıkan bu zümreler, elektrik şirketi tröstünün, büyük itriyat fabrikatörü Koti'nin, ecnebi faşist devletlerinin parası ve silahıyla mücehhezdir.

***

Fransada 1937'den beri gizli gizli hazırlanan faşizm 1934'te Konkordiya Meydanı'ndaki ihtilal ile kendini dışarı verdi. Kont de la Rock kumandası altında harekete geçen faşist orduları, 6 Şubatta Fransız Parlamentosunu sardılar, sokaklarda barikatlar kurdular, birçok devlet müesseselerini tahrip ettiler, gazete satış yerlerini, motorlu otobüsleri yaktılar, gaz borularını kestiler. Polis ve askeri üzerine, silahsız halk üzerine ateş açtılar. Bu ihtilalde yüzlerce polis, asker, günahsız halk öldü.

***

O zaman hükümet bu ihtilal. müsebbiplerini mahkemeye verdı. Ateşhaçlılar Fırkasını lağv etti. Faşizm kanlı mağlubiyetinin intikamını almak için bu defa Fransız Sosyal Fırkası ismi altında tekrar ortaya çıktı. Gizli ihtilal teşkilatları faaliyete geçti... Faşist nümayişleri, gizli içtimalar, ikide bir kanlı çarpışmalar, büyük Fransız ihtilaline sahne olan sokakların, gündelik hadiselerinden oldu. Hükümet faşistlerin gizli cephanelerini keşfetti, ecnebi devletlerle olan gizli ihtilal muharebelerini elde etti, Kont de la Rock ve hempalarını mahkemeye sevketti.

***

Çok geniş bir hürriyet ve demokrasiye dayanan Fransız devleti, bütün bu hadiseler karşısında mahkeme kararı almadan hiçbir harekete geçmedi... Son gelen gazeteler, mahkemenin faşist cemiyetlerini lağva karar verdiğini bildiriyor. Bu, Fransada faşizmin ikinci mağlubiyetidir. Bundan alınacak ders, geniş halk kitlelerine dayanan, ihtilal için lazım olan şerait hazırlanmadan yapılan her inkılabın, her ihtilalin muvaffak olamayacağıdır. Fransada faşizm halka dayanmadığı, faşizmi yaşatacak şerait mevcut olmadığı için iflas etmiştir.

[Adsız Yazıcı / Tan, 22.4.1937]

Tesanüt : dayanışma; *Mücehhez* : donanmış; *Lağv etmek* : bir kuruluşu kaldırmak; *Hempa* : ayakdaş, omuzdaş.

YÜZDE 95

Çocuk, Türkiye'de mesele olalı 13, 14 sene kadar bir zaman var. Bundan evvelsine kadar, çocuk göğün attığı, yerin kabul ettiği bir mahluktu. Köyde öküzlerle beraber, şehirde ya sokaklarda bir sokak köpeği gibi, ya konaklarda tufeyli bir ot gibi büyürdü. Çocuğun tahsili, çocuğun gıdası, çocuğun hukuki vaziyeti, çocuğun sıhhati, çocuğun himayesi bunlar on üç seneden beri lugatımıza girmiş kelimelerdir. Bu on üç sene zarfında çocuk bu vaziyetten kurtuldu mu? Ne dereceye kadar kurtuldu?.. Bu kelimeler sadece lugat kitaplarına yazılmış kelimeler kabilinden şeyler midir, bunu istatistikle bilmiyoruz. Eskiye nisbetle epeyce şeyler yapılmış olmakla beraber, yapılacak daha çok şeyler vardır. Hani ya yüzde 95 gibi bir şey...

***

Çocuk meselesi etrafında çok edebiyat yapıldı?.. Çocukların boynuna, sinema ilanları gibi yaftalar taktık, sokak sokak dolaştırdık : "İyi süt isteriz", "Gıda isteriz", "Okumak isteriz", "Hastahane isteriz", "Bakımevi isteriz", "Çocuk bahçesi isteriz", "Temiz su isteriz", "Parasız klinik isteriz", "Sıhhat istasyonu isteriz", "Büyümek isteriz", "Yaşamak isteriz"...

***

Bu isteklerin meydana getirilmesi, sadece bir hüsnüniyet işi değildir. Çocuk meselesine en çok ehemmiyet veren iki memleket vardır. Biri zengin Amerika, diğeri azimkâr Sovyetler Birliği'dir. Zengin Amerika parasıyla, Sovyetler Birliği rejiminin icap ettirdiği bir azimkârlıkla çocuk meselesini bir kuruluş, bir kurtuluş, bir kök salma işi olarak kabullendi... Başımızı Garba ve Şarka çevirdiğimiz zaman yeryüzünde çocuk meselesini en kuvvetle halleden bu iki memleketi görürüz. Zengin Amerika'da çocuk meselesi yüzde 70, Sovyet Rusya'da yüzde seksen beş halledilmiştir.

***

Ben çok ileri gitmeyeceğim... Bir memlekette su ve süt meselesi halledilmezse, çocuk temiz gıda almak, fizyolojik inkişafını yapmak fırsatından mahrumsa, orada çocuk meselesi yüzde 95 halledilmemiştir. Dimağı inkişaf, kültürel inkişaf, bunları ikinci plana bırakıyorum. 23 Nisan 1937 senesi çocuğunun boynuna şu yaftayı asmak lazım: "Daha yüzde 95 itina isteriz."

[Adsız Yazıcı / Tan, 23.4.1937]

ŞİRKET Mİ?.. BİZ Mİ?..

Şoförler belediyeye plaka paralarını ödeyememişler. Belediyenin tazyiki üzerine ticaretlerini artırmak lüzumunu duymuşlar. Bunun için de tramvay geçmeyen ikinci ve üçüncü derecedeki caddelerde müşterileri on kuruşa taşımaya başlamışlar. Fakat Tramvay Şirketi vaziyeti öğrenince, belediyeyi haberdar etmiş. Neticede iki gün içinde on beş şoföre belediye tarafından onar lira ceza kesilmiş.

***

Bu bir gazete havadisi... Bu havadisten anlaşıldığına göre, otomobilcilerin müşterilerini istedikleri fiyata taşımak hakları yok... Halkın menfaatini korumak için belediye taksilere, taksimetre koydurmuştur, muayyen narhtan yukarıya yolcu taşıyamazlar. Gayetle mantıki... Ebette, belediye halkın menfaatlerini korumakla mükelleftir. Fakat bu şoförler, halkın lehine olarak daha ucuza yolcu taşırlarsa, belediyenin buna müdahale için ne hakkı olabilir? Bir tüccar mağazasında yüz kuruşluk kumaşı 20 kuruşa satarsa, kim ne diyebilir? Hangi kanun, hangi müessese, bunun için ceza kesebilir? Taksiler de hususi ticaret vasıtalarıdır, isterlerse zararına çalışırlar, kime ne?..

***

Kazın ayağı öyle değil... Filvaki ticaret, umumi menfaatlere zarar vermemek şartıyla serbesttir. Fakat memlekette hususi imtiyazlı şirketler vardır, bunların menfaati halkın menfaatlerinden üstündür. Bu şirketlerin menfaatini korumak için, halkın lehine dahi olsa, bu şirkete zarar verenlere ceza kesilebilir. Bu cezai salahiyet hangi kanunla tespit edilmiştir, bilmiyorum. Belediye kanununda böyle bir şey yok. Olsa olsa, bu şirketin nizamnamesinde yazılı olacak... Malum ya, Elektrik Şirketinin kapitülasyonlar

devrinde yapılan nizamnamesi, münakale ticaretinde bunlara birçok imtiyazlar vermiştir. Nafıa Bakanlığı bu imtiyazları birer birer şirketin elinden alıyor, ama, artıkları bir türlü bitmiyor. Bu da artıklardan olsa gerek...

***

Taksiler ucuz yolcu naklederlerse, tramvaya rekabet ederler, bu sebeple Şirket zarar görür. Binaenaleyh şoförler mutlak surette halkı pahalıya taşımaya mecburdurlar. Esas Teşkilât Kanunu'na, Ticaret Kanunu'na göre, ticaret serbesttir. Belediyenin bu müdahalesi, bu kanunlarla zıddiyet teşkil eder... Kapitülasyonlar devrinde de değiliz. Şirketin kârını korumak için belediyenin halk ve şoförler aleyhindeki müdahalesi de belediyecilik mefhumuyla zıddiyet halindedir... Şirket mi, biz mi?..

[Adsız Yazıcı / Tan, 25.4.1937]

İTALYA'DA FAŞİZM NİÇİN MUVAFFAK OLDU?

Bir kari soruyor : "Fransa'da faşizmin niçin mağlup olduğunu yazıyorsunuz. Peki, İtalya'da ve Almanya'da neden muvaffak oldu?..

Bu geniş suale bu küçük sütunda iki defada cevap verebilirim. İtalya'da Faşizm neden muvaffak oldu?.. Çünkü :

***

İtalya harpten iktisaden bitkin bir vaziyette çıkmıştı : Memlekette iktisadi huzursuzluklar, ihtilal dalgaları ötede beride kuvvetleniyordu. Sanayi ve ziraat amelesi arasında grevler, askerler arasında isyanlar sıklaşıyordu. 1919'da Sosyalist Parti ile Komünist Partisi birleşti. Halkın üçte biri bunlara rey verdi. Bu iki fırka birleştikten sonra azaları 2000'den 2 milyona çıktı. Sosyalist Fırkaların iktidara geleceğinden korkan Ciolitti hükümetini telaş aldı.

***

Ciolitti halk kitlelerine bakarak korkuyordu. Fakat bu kitleleri idare eden kuvvetli bir lider yoktu. Fırka kitleyi değil, kitle fırkayı sevkediyordu. İtalya'da halk kitleleri organize değildi. Fakat hükümet de zayıftı, kitlenin muhalefetinden ürküyordu. Sosyalist fırkaların iktidar mevkiine gelmelerine mani olmak için bütün sanayiciler, tröstler, büyük milyonerler, yeni kıpırdamakta olan faşizme sırt verdiler.

***

Faşizm o zamanlar zayıftı. Parlamentoda 508 mebusun 156'sı Sosyalist, diğerleri Sosyal Demokrat ve Liberallerden mürekkepti.

Faşistlerin bir mebusu bile yoktu. 1920'de ilk tethişçi faşist hareketi Bologna'da başladı. Bir sosyalist ihtilalinden korkan hükümet ve sanayiciler bu hareketi kuvvetlendirdiler ve iktidar mevkiine getirdiler.

***

Faşizm krallığı, asaleti kaldırmak, harp kârlarını likide etmek, beynelmilel terk-i teslihatı, köylüye toprak vermek, amelenin sanayii kontrolünü kabul etmek gibi vaitlerle iktidar mevkiine geldi. Fakat iktidara geldikten sonra yalnız sosyalist fırkaları değil, demokrat ve liberal fırkaları da, parlamentoyu da dağıttı, fırka liderlerini hapis cezalarına mahkûm etti, gazetelerini kapattı, kelam ve içtima hürriyetini kaldırdı, faşizm diktatorasını kurdu. İtalya'da faşizmin muvaffak olması, demokrat fırkasının artık inhilal halinde olması, sosyalist fırkaların da lüzümu kadar teşkilatlı ve lidere sahip olmamalarından ileri geldi. Fransa'da ise şerait tamamen aksinedir.

[Adsız Yazıcı / Tan, 26.4.1937]

Terk-i Teslihat : silahlanmayı bırakma; *Kelam* : söz; *İçtima* : toplanma; *Diktatora* : diktatörlük; *İnhilal* : erime, dağılma.

ALMANYA'DA FAŞİZM NİÇİN MUVAFFAK OLDU?

Almanya'da faşizmin muvaffakiyet sebepleri, İtalya'daki sebeplerin aynı değildir. Almanya teknik ve kültür itibariyle ileri bir memleketti, sosyalizm ve komünizm kuvvetli idi. Hatta birçokları, Almanya'da amele ihtilalini bekliyorlardı, fakat buna rağmen faşizm geldi. Çünkü :

***

Almanya 1914 Harbi'nden mağlup çıkmıştı. Birçok müstemlekelerini kaybetmiş, iktisaden harap olmuş bir vaziyetteydi. İktisadi buhran halk kitlelerini görülmemiş bir sefalete düşürüyordu. 1918'de Sosyal Demokratların muhalefetine rağmen Spartakist İhtilali oldu. Ebert hükümeti Hindenburg'la birleşerek bu ihtilali boğdular.

Bu devirde Komünist Fırkası zayıftı. Amele Sosyal Demokrat fırkasına ve ünyonlara bağlıydı, bu sebeple Spartakistler muvaffak olamadılar.

Spartakist ihtilali başladığı zaman Sosyal Demokratlar Prince Max'ın temerküz kabinesinde aza idiler. İhtilal mağlup olduktan sonra, ameleyi tatmin için Sosyal Demokratları iktidara getirdiler. Fakat Sosyal Demokratlar burjuvazi ile birleşti, demokrasi namı altında, burjuva militarist rejim yeniden kuruldu.

***

Fakat bunu müteakip senelerde iktisadi buhran şiddetini arttırdı. Alman kapitalistleri buhran karşısında yeni metotlar tatbik etmek istediler. Bu sebeple kanunları değiştirmek, ücretleri azaltmak, mesai saatlerini uzatmak istiyorlardı. Bunu ancak bir diktatörlükle temin edebilirlerdi...

Sosyal Demokrasi bu silah olamazdı. Bu sebeple 1930'da

Brüning diktatörlüğünü kurdular. Sosyal Demokratlar Brüning hükümetine yardım ettiler.

Brüning hükümeti faşizmle birleşti. Faşizme yalnız Alman burjuvazisi değil, ecnebi burjuvaziler de yardım ettiler. Halkın geri, gayri memnun kitleleri, küçük burjuvazi, dağınık unsurlar, geri amele faşizm cephesine geçti. Sınıf şuuruna sahip işçiler de sosyal demokrasiden ümitlerini kesip komünizme geçtiler.

***

Amele hareketinin kuvvetlenmesi karşısında Hindenburg faşizmin iktidarını tercih etti, Hitler'le birleştiler. Matbuat hürriyetini kaldırdılar, meclisi feshettiler, Tred Ünyon liderleriyle birleştiler, bu suretle amelenin mukavemetini kırdılar. 1933'te polise tedhiş selahiyeti verdiler. Zemin hazırlandıktan sonra Hitler iktidar mevkiine geldi. Komünistler buna muhalefet ettiler, birçok defalar, Sosyal Demokratlar ve ünyonlarla faşizme karşı müttehit bir cephe yapmayı teklif ettiler, fakat reddedildiler. Faşizm iktidara geçince yıldırım gruplarını teşkilatlandırdı. Sosyal Demokrat Fırkası'nı ve komünist, sosyalist matbuatı kapattı, amele içtimalarını, teşekküllerini menetti, liderleri, birçok ameleyi tevkif etti, Reichstag'ı yaktırdı, görülmemiş bir tedhiş altında intihabatı yaptırdı. Bu şerait altında faşizm muvaffak oldu.

***

Faşizm muvaffakiyetinin başlıca sebepleri şöylece hülasa edilebilir :

1. 1918 ihtilalinin mağlubiyeti, demokrasi namı altında kapitalist ve militarist diktatörlüğünün kuvvetlendirilmesi.

2. Sosyal demokrasinin Brüning diktatörlüğüne, Von Papen diktatörlüğüne müsamaha ile, faşizmin kuvvetlenmesine meydan vermesi.

3. Müttehit cepheye muhalefeti.

4. Hitler iktidara geçtikten sonra sosyal demokrasinin intihabatı bekleyip, sessiz kalması.

Eğer o devirlerde, Sosyal Demokratlar, ünyonlar, faşizme,

faşizmi getirmek isteyen hükümete karşı birleşseydiler, bugün faşizm muvaffak olamazdı.

[Adsız Yazıcı / Tan, 27.4.1937]

Müttehit : birleşik; *İçtima* : toplanma, toplantı; *İntihabat* : seçimler.

İĞNELİ FIÇI

Asliye İkinci Ceza Mahkemesi, halkı, ekalliyet unsurlardan birisi aleyhine teşvik ettiği iddia edilen bir kitabın muhakemesini görüyor. Bu kitabın adı *İğneli Fıçı*'dır. Hücum ettiği ekalliyet unsuru da Yahudilerdir.

***

Bundan bir müddet evvel yine bu mahiyette bir mecmua çıkmış, Türk gazetecilerin birçoğunun Yahudi olduğunu söyledikten sonra Türk matbuatının Yahudilerin elinde olduğunu iddia etmişti. Bu dava da mahkemededir.

***

Memleketlerindeki Yahudileri tehcir ettikten sonra, diğer memleketlerde de Yahudiler aleyhine propaganda yapmak faşizmin metodudur. Yeryüzünde Ari ırktan başka insan tanımayan faşizm, en büyük Yahudi profesörleri kürsüsünden kovmuş, en yüksek ilmi eserleri yakmış, kültür itibariyle en yüksek bir memleket, çorak bir ilim çölüne çevrilmiştir.

***

Türkiye faşist değildir. Burada sulh içinde yaşayan hiçbir unsura karşı kan kini, kan nefreti yoktur. Fakat faşizmin bayraktarlığını yapan bazı unsurlar, memlekette faşizme bir kapı açmak için, böyle bir Yahudi aleyhtarlığı ile söze başlıyorlar. Bu kapıdan, sonra kimlerin gireceğini, bize nasıl koyu bir irtica ve istibdat getireceğini biliyoruz.

İstiklalini, ecnebi boyunduruğundan henüz kurtaran Türkiye, bir faşizm kanalıyla gelecek istismar ve istilayı kavrayacak kadar uyanıktır. Bunun içindir ki *İğneli Fıçı* adalet kürsüsünde hüküm bekliyor.

***

İğneli fıçı, faşizmin ta kendisidir. Türk gençliğini tatlı vaatlarla avlayıp, bu fıçıda zehirledikten sonra aramıza salmak isteyen pişdarlara haber verelim ki, Türk gençleri, halk kitlesi bu fıçının mahiyetini anlayacak kadar münevver ve ileridir. Bunun içindir ki İspanya mücadelesinde bütün halk hükümet cephesini tutmuştur. İngiltere'de, Amerika'da, Fransa'da, Belçika'da, umum demokrat memleketlerde gençler alay alay faşizm aleyhinde nümayişler yapıyorlar. İrticaın, istibdadın iğneli fıçılarını alaşağı eden Türkiye'de, bu gibi iğneli fıçılara yer yoktur.

[Adsız Yazıcı / Tan, 28.4.1937]

Pişdar : öncü.

MUKADDES PEDER

New York'da Harlem denen mevki, zencilerin yaşadıkları mıntıkadır. İngiltere'deki slamlar bunların oturdukları mahalleler ve evler yanında saraydır. Siyah derili Amerikan köleleri, bu pis sokaklarda, bu harap evlerde, ahırlara tıka basa doldurulmuş hayvan sürüleri gibi, tavuklar ve horozlarla beraber yatarlar. Işık, sıhhat, hayat, içtimai hak ve hürriyet, vatandaşlık ve insanlık hakkı Harlem'e girmez. Eğer mümkün olsa, güneşin bile buraya girmesini men için kanun çıkaracaklar.

***

Esaretin en acısını, küçültülmüş bir insanlığın manevi azabını için için, derin derin yaşayan Amerikalı zenci, bütün insanlık haklarına sahip beyaz derililere, efendilerine, kin ve ıstırapla bakar. Gözyaşlarının katrelerinde esaretin acısı billur gibi pırıldar. Amerika'yı medeniyet ve tekniğin en yüksek zirvesine çıkaran tröst medeniyeti, Afrika'dan ordularla getirdikleri bu esirlerin omuzları üstünde yükselmiş ve göğe baş vuran "Skyscraper"ler (yüz katlı apartmanlar), bu esirler yığınını, altında bir silindir gibi ezmiştir.

***

Zenciler, bir kan, renk ve esaret bağıyla birbirlerine sımsıkı bağlıdırlar. Kurtuluşu getirecek lideri, bir mesih gibi beklerler.

Gazetelerde gelen son havadisler, Harlem'de polisle halk arasında bir vergi verme meselesinde çıkan mücadeleye önayak olan bir mukaddes pederin sıkı sıkı aranmakta olduğunu haber verdiler. Mukaddes peder, zenciler için bir ruhani reisten ziyade bir kurtarıcıdır. Kurtarıcılarını omuzdan omuza, gizli kapılardan, dış şehirlere kaçıran zavallı esirlerin mukaddes pederleri nihayet New York zabıtasının eline düşmüş. Bütün dünyaya hürriyet ve demokrasi getirdiğini iddia eden bir medeniyetin, daha kendi

kucağında yaşayan bir avuç insanı esaret altında yaşatması, ne feci bir hürriyet ve demokrasi komedyasıdır.

[Adsız Yazıcı / Tan, 29.4.1937]

DEVLET HASTANESİ

Hükümet hastanesinde yatmış, fakir bir kadınla konuşuyorum. Bana anlatıyor : "Hastane temiz... Hariçten giren bir adam, ne mükemmel yer diyebilir. Fakat içinde hasta olup yatmadıkça, içyüzünü anlamak mümkün değil... Doktorlar muntazam zamanlarda gelip bakıyorlar, fakat hastabakıcılar bir felaket... Ben vaz'-i haml için girdim, haml kolay oldu, fakat yeni kurtulan bir kadın yerinden kalkamaz. En mühim bir ihtiyaç için zili çalarsınız, hastabakıcı yok... Bir saat sonra sallana sallana gelir, ihtiyacınızı söylersiniz, gider... Bir saat, iki saat... Hastabakıcıyı koydunsa bul... Ben nihayet bir akşam dayanamadım. Hastabakıcı neden sonra geldi, çarşafı altımdan çekti, muşambanın üstünde kaldım. O gece sabaha kadar çarşafı getirmediler. Üşümüşüm, ertesi gün kırk derece ateş geldi, on gün ateşler içinde yandım. Daha bunun gibi neler de neler... Ne olacak, devlet hastanesi..."

***

Fakir kadının zihnine bu böylece yerleşmiş : Ne olacak, devlet hastanesi... Paralı bir hastaneye girerse bakılacağına kani!... Oradaki hastabakıcıların da hemen aynı olduğunun farkında değil... Hastabakıcı, mektepte tahsil görmemiş, ancak bir hademe kabiliyetinde oldukça, devlet veya hususi, hastabakıcının mahiyeti ve hastanın bakımı değişmez.

Halkın kafasındaki bu zihniyeti yıkmak için, her işte olduğu gibi devletin rehberliğine ihtiyacımız var. Devlet hastanesi, en mükemmel bakım fırsatlarına sahip olmalıdır. "Hastabakıcı, kim arar, kim sorar," diye baş çevirmezlerse, "devlet hastanesi" halkın kafasında böyle bir klişe olarak yapışır kalır.

[Adsız Yazıcı / Tan, 1.5.1937]

Vaz'-i haml : doğurma; *Haml* : doğum.

ÖKSÜZLERE BAŞINI SOKACAK ÇATI

Çocuk Haftasının devam ettiği günlerde hükümetin, memleketteki öksüz ve yoksul çocukları himaye maksadıyla bir kanun projesi hazırladığını, bu işle bizzat Başvekil İsmet İnönü'nün meşgul olduğunu gazeteler yazdılar. Bu havadise nazaran 7 yaşına kadar olan kimsesiz çocuklar, Sıhhiye Bakanlığı'nın himayesiyle kurulacak hususi müesseselerde yetiştirilecek, sonra Maarif Vekâleti'ne devredilecektir.

***

1937 senesi çocuk haftası, çok müspet bir işle başlamış oluyor. Kimsesiz çocukların acıklı hayatlarını bazen gazete sütunlarında hazin bir dram gibi okur geçeriz. Bu maceralar, kimsesiz çocuklar ordusunun bizim gözümüze aksettirilmiş hayat kırpıntılarıdır. Gazetecinin fotoğraf adesesine aksetmeyenler, yangın harabelerinde, esrarkeş tekkelerinde, hırsız teşkilatlarında, dilenci ticarethanelerinde serseri bir hayat sürenler, hapisanelere sevkedilenler, evlerde besleme ismi altında Kurun-i vusta işkenceleriyle büyüyenler, daha küçük yaşta umumhanelere düşenler, bir hayli yekûn doldururlar.

***

Bir zamanlar "Dârüleytam"lar çok az dahi olsa, bunlara üçte bir çeyrek kanat açarlardı. Bilmem hangi sebeple bunları kapattılar. Yatı mektepleri bunların yerini doldurmadı. Muhaceretlerin, harp felaketlerinin, sefaletin kimsesiz bıraktığı bu yavrular, talihin kör eline başıboş teslim edildiler. Bugün bu çocukların müesseselerde organize bir şekilde toplanması, büyütülmesi, çok lüzumlu, ihmal edilmeyecek bir iştir. Bu işin mutlak surette halline doğru yüründüğüne en büyük delil, bu işin başında Başvekilin bulunmasıdır.

***

Bu çok hayırlı ve müteşebbis işin, yüzde yüz müspet olması için hatıra gelen bazı noktalar var. Sıhhiye Bakanlığı'nın açacağı bu müesseseler, hastanelerin geçirdiği acıklı akıbete uğramamalıdır. Mürebbiyeler, hastabakıcılar gibi hademelerden seçilerek değil, bilhassa bu iş için tedris edilerek hazırlanmalıdır. Birçok müesseseleri zafa düşüren bir hastalık var... İdare-i maslahat... "Öksüzler başlarını sokacak bir çatı buldular ya, ona da şükretsinler..." Bu zihniyet hâkim olursa, bu çok mükemmel düşünülmüş iş esasında çürür, buradan yetişecek çocuklar Maarifin eline değil, yine besleme olarak evlere dönerler.

[Adsız Yazıcı / Tan, 2.5.1937]

Kurun-i vusta : ortaçağ; *Dârüleytam* : yetimler yurdu; *İdare-i maslahat* : işi şöyle böyle, durumu kurtarmak için yapmak.

FAŞİST GENERAL, MÜSLÜMAN BAŞVEKİL

General Franko, radyoda uzun bir nutuk vermiş, demiş ki : "Mücadelemiz, günden güne bir Ehlisalip harbi mahiyetini alıyor. Bu mücadeleyi kazanmak için bütün komünizme düşman olanlar bize iltihak etmelidirler."

Fas Başvekili Abdülkadir, General Franko'nun eteklerine yüz sürdükten sonra, hastanelerde yatan Faslı askerleri ziyaret etmiş, demiş ki : "General Franko'yu (kurtarıcı) olarak tanıyınız... Biz Müslümanları o kurtaracak."

***

Ehlisalip, bazı tarihlerin yazdığına göre, bir Hıristiyan Müslüman kavgasıdır. Meşhur Ehlisalip harplerinde karşı karşıya düşenlerin filvaki bir tarafı Müslüman, diğer tarafı Hıristiyandır. Fakat Ehlisalip sadece bir Hıristiyan - Müslüman kavgası değildir; Şarkta inhilale yüz tutan büyük medeniyetlerin mirasını paylaşmak, Şark ülkelerini birer birer müstemleke haline getirmek isteyen Garp ticaret sermayesinin önlerine haçlı papazları, günlük buhurdanlarını takarak Şarka yayılma teşebbüsüdür. İstismarcı sermaye, arkasına Yorgi'yi, Petro'yu katmak için onun din damarına basmış, onu ta Garp hudutlarından Şark hudutlarına bir ceylan gibi sektirmiştir.

***

Eğer Ehlisalip, sadece bir din kavgası ise, General Franko'nun karşısında cephe alan İspanyol köylüsü, İspanyol halkı Hazreti Muhammet'e şahadet getirmiyorlar. Ne Mecusi, ne de Musevidirler. Her iki ordunun neferleri aynı kilisede İsa'ya haç çıkarırlar. Franko'nun Ehlisalip harbi, büyük yerli derebeylerinin, sanayi sermayedarlarının, ecnebi ülkelerdeki lordlarla, tröstlerle birleşerek, halk kitlelerini ezmek, kolay kolay istismar etmek için kurdukları Faşizm Ehlisalibidir.

***

Faşist kumandan Franko, kendi kanından, kendi ırkından, kendi dininden insanları, ecnebi ülkelerin askerlerine, Müslüman Faslı nefere öldürtürken, ne kadar Nasyonalist, ne kadar Hıristiyansa, Fas Başvekili Abdülkadir de o kadar Müslüman, o kadar milliyetçidir.

Zavallı Faslı nefer! Kurtarıcıların bunlar olduktan sonra merak etme, Fas yakın zamanda istiklaline kavuşacaktır!

[Adsız Yazıcı / Tan, 4.5.1937]

Ehlisalip : Haçlılar; *İnhilal* : erime, dağılma.

ÜÇ MİLYONU NE YAPALIM?

Elektrik Şirketi, senelerce halktan aldığı fazla paraları, Nafıa Bakanlığı'nın haklı ısrarı üzerine, şehre iadeye mecbur oldu. Şimdi şehrin malı olan bu parayı en faydalı şekilde kullanmak için, "Tan" gazetesi karilerinin fikirlerini soruyor. Şimdiye kadar gelen cevaplara nazaran ekseriyet, hastane lüzumu üzerinde duruyor. Acaba bu şehrin en mübrem ihtiyacı nedir?

Halk, eline bol para geçmiş bir çocuk gibi dükkânların önünde duruyor. Acaba hangisini alsam, diye düşünüyor. Bu ihtiyaçların en mübremini bulmak için şöyle bir gözlerinizi kaparsanız, aklınıza bakınız neler gelir :

1. Su meselesi
2. Süt meselesi
3. Çocuk vefiyatı, çocuk bakımı
   a. Öksüzler
   b. Muhtaç çocuklar
   c. Hırsız, serseri, mücrim, katil çocuklar
   d. Metruk çocuklar
   e. Dimağen geri çocuklar
4. Şehrin hıfzıssıhhası
   a. Hastaneler
   b. Doğumevleri
   c. Sıhhat istasyonları
   d. Dispanserler
   e. Poliklinikler
5. Şehrin imarı, yollar vesaire
6. Çöpler ve şehrin nezafeti
7. Kültür faaliyetleri
   a. Umumi kütüphaneler
   b. Kıraat salonları
   c. Tiyatrolar
   d. Neşriyat vesaire
8. Fakirler için misafirhaneler

9. Çalışan kadınların çocuklarına bakımevleri
10. İhtiyarlar için yurtlar
11. İşsizlere himaye teşkilatı
12. İş büroları
13. Belediye fırınları

Şöyle gelişigüzel yazdığım şu ihtiyaçlara bakıp da hangisinin en mübrem olduğunu tayin güç... İlk bakışta bana en mübremi çocuk meselesi gibi geliyor. Çocuk vefiyatıyla mücadele edebilmek için çocuk bakımevleri açmak, öksüzlere yurtlar yapmak, serserilere ıslahhane, metruk çocuklara yuva, doğumevleri, her mahallede sıhhat istasyonları açmak, muhtaç çocuklara sıcak yemek vermek, hülasa çocukları doğdukları günden hayata girecekleri güne kadar takip ederek bunlara inkişaf imkânları vermek, çok mübrem bir ihtiyaç...

Su ve süt meselesini daha geride bir ihtiyaç olarak da telakki edemeyiz. Su ve süt meselesini halledemeyen bir şehir, çocuk meselesini hiç halledemez. Bana öyle geliyor ki, şehrin imarı olsun, çocuk meselesi olsun, hangi meseleyi alırsanız alınız, işe evvela su ve sütle başlamak lazım. Şehrin suyu ve sütü içtimai hıfzıssıhhasının a, b'sidir. En modern şekilde yapılmış bir hastanede hastaya, en modern bakımevinde büyüyen çocuğa mikroplu su, mikroplu süt içirdikten, hastalığın mikrobunu aşıladıktan sonra, o muazzam binayı, o en mükemmel tedavi teçhizatını ne edeyim? Bugün içtimai hıfzıssıhhada şafi tedavi değil, vakı tedavi muteberdir... Sıhhatimizi vikaye içinse, evvela mikropla mücadele edelim.

[Adsız Yazıcı / Tan, 7.5.1937]

Mübrem : kaçınılmaz, vazgeçilmez; *Vefiyat* : ölümler, ölüm olguları; *Metruk* : bırakılmış; *Nezafet* : temizlik, paklık; *Şafi* : şifa veren, sağaltan, iyi eden; *Vakı* : koruyan; *Vikaye* : koruma.

HACER'DEN ALDIĞIM MEKTUP

"Geçen günkü gazetede devlet hastanesindeki hastabakıcıların kayıtsızlığını yazıyordunuz. Ben kendi başımdan geçeni size yazayım. Ben de vaz'-i haml için Haydarpaşa Numune Hastanesi'ne gittim. Doğumdan evvel doktor beni muntazam muayene etmişti. Doğum için gittiğim gün de, baktı, ebeye :

— Bunun daha çok vakti var, ben İstanbul'a gidiyorum, dedi ve çıktı gitti. Doktorun gittiğinden beş saat sonra doğurdum. Çocuğum ters geldi. Ayaktan. Doktorsuz beni doğurtuncaya kadar ebenin canı burnundan geldi. Ben de ecel terleri döktüm. Çocuğum on altı saat kadar nefessiz yaşadı ve öldü.

"Dert bu kadar değil... Bundan sonra bir de bakım meselesi var. Hastabakıcı, hastaya tepe gözüyle bakıyor. Hasta buraya düştükten sonra esircinin karşısında elpençe divan duran eski halayık vaziyetinde, en azaplı, en ıstıraplı dakikalarda hastabakıcının şefkatli himayesinden vazgeçtik, borcu olan vazifeyi dahi yapmaz. Hele hastabakıcıyı kızdırmayagörün. 'Seni şimdi taburcu ederim' der, ve eder de!

"Koğuşta Trabzon'dan gelmiş bir hasta vardı. Karnından ameliyat olacaktı. Doktora dedi ki, 'Benim midem sancıyor, siz karnıma ameliyat yapacaksınız, bu midemi iyi eder mi ki?!..' Doktor kızdı, 'Madem ki bize inanmıyorsun, git, istediğin yerde ameliyat ol!' diye, kadını taburcu etti. Hepimiz, bütün hastalar kadını gözyaşlarıyla uğurladık.

"Diğer bir kadın karnından ameliyat olmuştu. Daha dikişleri üstünde. Bir ihtiyaç için hastabakıcıyı iki saat çağırdı, ne gelen, ne giden... Kadın kalktı, sürüne sürüne helaya kadar gitti, orada düşmüş bayılmış. Hastabakıcılar o zaman geldi, kadını bin müşkülatla ayılttılar.

"Yemekler hastaya faydasız, hele devlete baştan başa ziyan. Sütlü su getirirler, kimse içmez; makarnayı, diğer yemekleri buz gibi yağları donmuş verirler, kimse yemez, dökülür. Ekmekleri bayat, kupkuru getirirler, somunlarla ekmek çöpe gider. Orası, ne

diyeyim, bir âlem. Hastaların kimisi şarkı söyler, kimisi ağlar, inler. İyileşmiş hastalar rakseder. Ne soran, ne arayan! Bunlara bir şey demezler de hasta pamuk istese hastabakıcı ateş püskürür... Devlet hastanesine girerken etim kemiğim sizin, canım benim olsun duasıyla girip çıkmak lazım. Fukara halkın bu hastaneler için yüreği doludur. Bunu deştiğiniz için size teşekkür ederim, başınızı sıkmasam daha çok anlatacaklarım var.

Hacer Arslan"

Hakiki bir vaka üzerinde konuşuyoruz. Devlet hastanesinde hastalara angarya bakıldığını, Hacer'in vakasıyla, anlattıklarıyla ve etraftan yaptığımız tahkikatla öğreniyoruz. Hacer, muayene için doğumdan evvel hastaneye gitmiş; doktor dikkatle muayene etmiş olsaydı, çocuğun ters geldiğini anlar, bunu doğumdan evvel çevirebilirdi. Ebe, kanunen ters gelen bir çocuğu doğurtmak hakkına sahip değildir. Mutlak ve muhakkak surette bir doktorun yardımını temine mecburdur. Bu fenni ihmal yüzünden Hacer'in çocuğu ziyan oldu. Devlet hastanesinde, "Parasız hasta değil mi, fazlasını ne ister?" zihniyeti hâkim oldukça, çocuk da, ana da ziyan olur.

Bu defa da şunu tebarüz ettirmek lazım : Devlet hastanesi, halkın evi demektir. Ne hasta bir kul, ne hastabakıcı bir diktatördür. Hasta devletin himayesine sığınmış bir evladı, hastabakıcı ve doktor devletin memurudurlar. Hastabacı her şeyden evvel, her şeyden yüksek insani bir vazife taşır. Hatta beyaz gömlekli hastabakıcıya çok insani bir vazife yaptığı için hürmet ve minnetle bakarız.

Devlet hastanesi, hususi hastanelere nümune olmak mevkiindedir. İçtimai rejimi devletçilik olan Türkiye'de, devletin yaptığı müesseseler her sahada hususilere bir nümune oluyorlar. Devlet hastanelerini de bu insani, ve devletin kendilerine tahmil ettiği vazifeyi ifaya çağırıyoruz...

[Adsız Yazıcı / Tan, 9.5.1937]

Vaz-i haml : doğurma; *Tahmil* : yükleme.

ÇELYO VAPURU

Çelyo, herhangi bir cemiyetin küçük bir modeli. Birinci sınıf, kadife koltukları, salondaki büyük aynaları, geniş ve üzeri çiçekli masalarıyla, rahat ve konfor medeniyetinin, yüksek bir nümunesi. Yolcuları, vapurun ikinci güvertesine inen kapalı merdivenle, öteki yolculardan ayrılmış, yüksek güverteden aşağıdaki güverteye tepeden bakıyorlar. Üçüncü sınıfı hiç görmüyorlar.

***

İkinci sınıfın küçük, mütevazi yemek salonu, mutavassıt kazançlı küçük bir zanaatkârın evine benziyor. Lüks namına hiçbir şey... Kumaş döşeli küçük salonuna ancak yedi sekiz kişi sığabilir. Ötekiler sabahtan akşama kadar güvertede tur yapsınlar. Hava, soğuk, rüzgârlı olursa, yemek salonunda otursunlar... Yazı yazmak isteyenler de bu gürültü arasında yazabilirler. İkinci sınıfın yolcuları, aşağıdan yukarıya, birinci güverteye yan gözle, üçüncü sınıfın güvertesine, gururla bakıyorlar.

***

Üçüncü sınıf, sütün yağı, ikinci kaymağı alındıktan sonra, güğümün dibinde kalan sulu süt gibi. Üçüncü sınıfın kapısından girdiğiniz zaman, yerden beş altı karış yüksek demir kerevetin üzerine serilmiş kalıpsız yorganla, yığılmış denkler, bakır tencereler arasına esvaplarıyla serilmiş üçüncü sınıf yolcuları görürsünüz. Soğuktan üşümemek için yorganlara, paltolara sarılmışlar, birbirlerinin nefeslerini yutarak yatıyorlar.

Çocukları bağırıyor, üşüyorlar. Kadınlar onları susturmak için daha yüksek bağırıyorlar.

Üçüncü sınıfın dar koridorunu geçtikçe iki taraftaki odalardan, mutfaktan gelen pis kokular, boya kokuları, gaz kokuları... Açık denizin ortasında temiz havanın içinde, rahatsız ve konfor medeniyetinin pisliği, sefaleti yüzünüze çarpıyor.

***

Çelyo vapuru, herhangi bir cemiyetin küçük bir modeli... Hayatta birinci sınıfta seyahat ederken de böyle birinci güverteden aşağı, tepeden, ikinciden üçüncüye biraz gururla bakarız. Teknik medeniyetin demir kerevet üzerinde çıplak yatırdığı mahluklar da, yukardakilere kin ve gizli bir ıstırapla bakarlar... Bütün Avrupa cemiyetleri Çelyo vapurunun yolcuları gibi güvertelerden birbirlerine bakıyor.

[Adsız Yazıcı / Tan, 12.5.1937]

Mutavassıt : orta, ortalama.

HADİSELERİN MANASI

Gece saat on... Vapurun salonundaki siyah tahtaya radyodan aldıkları havadis bültenini astılar. İtalyanca. Yanımdaki Alman kadını Fransızcaya tercüme ediyor : Alman Hindenburg zeplininde bir iştial vuku bulmuş. 30 ölü, 60 yaralı varmış... İştiali kırmızılar yapmış. Alman kadını müteessir...

İkincisi iyi bir havadis diyor. İspanya'da hükümetçiler büyük bir mağlubiyete uğramışlar. 500 ölü, 1500 yaralı varmış. Alman kadını memnun.

***

Vapurun İtalyan garsonu bülteni bir diğer yolcuya tercüme ediyor. Birincisi iyi bir havadis diyor, Alman zeplinini kırmızılar yakmış. Bütün dünyayı böyle yakacağız. Garson memnun. İkincisi fena bir havadis... İspanya'da hükümetçiler kaybetmiş. Garson müteessir.

***

Uzun boylu, sarışın bir İngiliz piposunu tüttürerek, yanındaki Rus kadınına tercüme ediyor. Zeplini kırmızılar yakmış, diyorlar. Bu yalan... Almanya'da kırmızıların bu işi yapmasına imkân yok... Bu dahili bir mesele... Doktor Ebert'le hükümet arasında ihtilaf vardır. Bana kalırsa bu işte dahili bir sabotaj var. İspanya'da hükümetçiler kaybetmiş... Sanki kazansalar ne olacak?.. İngiliz piposunu tüttürerek yürüyor.

***

Hadiselerin manası şahıslara göre nasıl değişiyor. Alman kadınını memnun eden havadis garsonu müteessir ediyor. Ben zeplini kırmızıların yakmadığı fikrinde İngilizle birleşiyorum.

Reichstag'ı da kırmızılar yaktı dediler de, sonra bütün dünyanın gözü önünde cereyan eden muhakemede bu iddia, ne gülünç bir fiyasko vermişti. İspanyolların kayıbına havadisin membaından şüphe etmekle beraber üzülüyorum. İngiliz omuzlarını silkip geçiyor.

[Adsız Yazıcı / Tan, 13.5.1937]

İştial : tutuşma, alevlenme.

VIA POMPEO AZOLINDO

Sabah saat sekiz. Brendizi'deyiz. Vapur bir saat kalacak. Çıkmak fikrinde değilim. Pire'de çıkmak için o kadar formaliteden geçtik ki bir saat için tekrar bu zahmete girmeye lüzum görmüyorum. Kaptan niye çıkmadığımı soruyor. Sebebini söylüyorum :

— Formaliteye hiç lüzum yok. Merdiven başındaki polisten bir kart alır, çıkarsınız.

***

Vapurun merdiveninden indim. Bir saniye düşündüm.

— Sağa mı gitsem, sola mı?

Sebepsiz sola gitmeye karar veriyorum.

Brendizi rıhtımının sol kısmı, küçücük binalar, pis, karanlık, likör-kafelerle dolu. Yürüyorum... Balıkçılar ağlarını sahilde kurutuyorlar. Her köşe başında bir tulumba. Çıplak ayaklı İtalyan çocukları kovalarla su taşıyorlar. Çocuğun birisini takip ediyorum. Dar bir sokağa giriyoruz. Sokağın başındaki levhada Via Pompeo Azolindo yazıyor. Sokağın ta karşısında, pencereleri kırık, çerçeveleri ha düşecek, badanası dökülmüş sarı bir bina görünüyor. Bir çıkmaz sokak... Via Pompeo Azolindo çıkmazı.

***

Çıkmaz sokağın iki tarafına yan yana dizilmiş tek odalar. Odaların kapıları açık. Henüz yatağından inen beyaz donlu herifi bile görüyorum. Yatağın bu kadar sokak ortasına serildiğini hiçbir yerde görmemiştim. Odanın içerisi bir mahşer. Tencereler, kovalar, yatak şilteleri, yorganlar, sümüklü çocuklar, tavuklar, horozlar hep bir arada... Kadınlar yemeklerini orada pişiriyorlar. Odalardan çıkmaza saçılan pis kokularla, çıkmazda meydana dökülen çöplerin kokusu bir klorform gibi. İnsanı bayıltmak için bundan kuvvetli bir koku olamaz. Odalar çıkmazın sonuna kadar böylece uzanıyor.

***

Via Pompeo Azolindo'da yaşayan İtalyanları, ta Amerika'dan tanırım. Bu çıkmazda yaşayanlarla, Amerika'da Bowery'de yaşayan İtalyanlar arasında hiçbir fark yok... New York'un kapısını bekleyen on dört gözlü büyük hürriyet heykelinin kanatlarına sığınarak, yurtlarından hicret edenler, Bowery'de de tıpkı böyle yaşarlar. Orada da tavuklarla beraber yatar, sefaletin en kötüsünü, açlığın ve pisliğin en koyusunu temsil ederler. Zavallı Brendizi çıkmazının sakinleri, bir Via Pompeo Azolindo'dan çıkıp bir ötekisine girmek için, koca Bahr-i Muhit'i aşıyorlar.. Habeşistanlara da Via Pompeo Azolindo'ya gidiyorlar gibi geliyor bana.

[Adsız Yazıcı / Tan, 15.5.1937]

Bahr-i Muhit : büyükdeniz, okyanus.

1937'DEN SONRA

BARIŞ UĞRUNDAKİ MÜCADELEDE ŞAİRİN ROLÜ

Barış uğrunda mücadele çeşitli şekiller alır. Örneğin kapitalist ülkelerde, bu mücadele ağır hapis yılları, baskı ve ezgi görmek tehlikesi ile karşılaşmaktadır. Bütün bu tehlikelere rağmen, harpten nefret eden halk kitleleri barış bayrağı etrafında toplanmadıkça barış kazanılamaz... Bu mücadelede ilerici her aydın, dahası namuslu her aydın, görevini anlayarak hazır bulunmalıdır. Barış uğrundaki mücadelenin, insanlığın geleceği ile ne kadar bağlı olduğunu, şairlerin ve yazarların şiirlerinde, romanlarında, hikâyelerinde yazmaları bir görevdir. Tüm dünyada bilim adamları, teknisyenler, her günkü yaratıcı faaliyetleri ile harbe karşı, barış cephesinde yer almalıdırlar.

Ben bir şairim ve bu mücadelede şairin ne yapması gerektiğini daha iyi anlatabilirim. Şuna inanıyorum ki, şairlerin sorumluluğu, mühendislerin, teknisyenlerin sorumluluğundan bir damla olsun az değildir. Bilakis daha da büyüktür. Bir mühendis bir köprü inşa ederse, onun sorumluluğu köprünün yıkılmamasıdır. Fakat köprü yıkılırsa, felaket bir derecede mahduttur, eninde sonunda köprü yeniden inşa edilecektir. Fakat, şair ruhun mühendisidir. Onun sesi, milyonlarca insana, onların ruhuna, kalplerine hitap etmektedir. Kelimenin bu muazzam gücü, her şairi gururlandırmalı, onu sorumluluk bilincine kavuşturmalıdır. Barış ve ülkelerinin saadeti için mücadele eden namuslu şairler bu görevi gayet iyi bilmelidirler. Şairin hayatı ile edebi faaliyeti arasında hiçbir ayrılık olamaz. Biri pratikte, biri şiirde, iki hayat yaşamıyoruz. Tek bir vücuduz. Günümüzün gerçek şiiri, barış mücadelesinden esinleniyor. Pablo Neruda, Aragon gibi başka büyük şairler, aynı zamanda bütün moral güçleriyle, barış mücadelesine faal surette katılıyorlar. Bir şair bu niteliği kazanmasını biliyorsa, eserleri bu mücadelenin kesin izlerini taşıyacaktır. Şiirleri, ümit dolu yaşam aşkını dile getiren, kuvvetli şiirler olacaktır. Mücadeleci şair, insanlığın geleceğine inanır ve bundan dolayı da korkunç denemelerden geçse de

yazılarında ümitsizlik asla sezilmez.

... Bir şair gerçekten bu görevi yerine getirmek istiyorsa, şiirlerinin şekli kesin ve basit, muhtevası kuvvetli olacaktır. Şair, açık, direkt, her insanın kalbine giden bir dil kullanacaktır. Başarılı olması için de bu şiir dilini gayet büyük bir dikkatle işleyecektir. Halkının canlı dilini temel alacaktır. Benim için en başta fikri önemli olan eleştirici, halkımdır. Pek az yaşadığım hürriyet yıllarımda, bir şiir yazdığımda, işçi semtlerini gezer, fakir kahvehanelere girer okurdum. Bu âdetime, hapishanede de devam ettim. Yazdığım her satırı, birlikte kapalı kaldığım köylü ve işçilere imkânım oldukça okudum. Onların gözlem ve eleştirilerini dikkatle not ettim. Çünkü benim için pek kıymetli idi. Şair, halk kitleleri ile daimi temasta bulunmalıdır, kelimelerinin gücü onlardan gelmektedir.

Bu konuda bizim edebiyat tarihimizden anlamlı bir olayı hatırlatmak istiyorum. Abdülhamit'in karanlık hükümdarlık devresinde, burjuva-demokratik haklar için savaşmış olan Namık Kemal adında bir şairimiz vardı. Faaliyetinden dolayı bir adaya sürgün edilmişti. Namık Kemal'in şiirleri, şairin tutumunu aşmamasına rağmen, halk onun kişiliği etrafında altın bir efsane dokumuştu. Namık Kemal'in sürgünü, uzun yıllar hapse çevrilmişti. O zaman halk kendi yarattığı şiirleri, ona cömertçe atfetti. Bu olay, şiirin ne güce sahip olduğunu (Abdülhamit, Namık Kemal'den ciddi surette korkuyordu) ve halkın kendi acı ve emellerini yansıtan şiirlere ne kadar susamış olduğunu gösterir.

... İlerici şiiri seven ve sayan halk, bizim tarafımızdadır. Şiirin gerçek ve değerli kuvveti, bizim tarafımızdadır. İlerici şiirin zaferi yalnız benim ülkemde değil, tüm dünyadadır. Ve dünyanın en iyi şairleri, en değerli yazarları, büyük barış cephesinin faal mücahitleridir. Bu durum, bilim adamları için de bir gerçektir. İşte barışa hizmet eden gerçek şiirden, savaş kışkırtıcıları bundan dolayı korkmakta ve nefret etmektedirler.

Şiir, barış, halkların egemenliği, insanlığın mesut geleceği uğrundaki mücadelede yer alırsa, hepimizin inandığı üzere daima zafere götürecek bir silahtır.

[Contemporanul, Romanya, 29.6.1951]

YAZARDAN

Benim gördüğüm ilk devrimci kent Batum, ilk Sovyet cumhuriyeti Acara Cumhuriyeti'dir. İlk köylüyü ve ilk işçiyi burada tanıdım. İlk Bolşeviğin elini burada sıktım. Halkların mücadelesinin ne anlama geldiğini ilk kez burada anladım.

İlk Marksizm dersini ben Batum'un duvarlarına asılmış afişlerden aldım.

Batum gençliğin, canlı yeşilliğin, yeni gençliğin, yeni umutların kenti.

O zamanlar, kendi ülkemde, hapishane hücresinde yapayalnızken birçok kez Batum'u düşündüm, Batum'u anladım, Batum'u hayal ettim.

Moskova'ya Batum'dan gittim.

Şimdi Batum'da bir kitabım yayımlanıyor.

Batum tiyatrosu bir oyunumu sahneye koydu.

Geçen yıl Batum'u ikinci kez gördüm. Sokaklarında, parklarında, plajında, bahçelerinde gençliğimi aradım. Zaman zaman rastladım ona, evet bazen hiçbir yerde bulamadım.

Kent değişmiş, genişlemiş, ama yağmur gene inatla yağıyor, yeşili evet müthiş ve canlı.

Bu kitabı okuyacak olanlardan bir isteğim var. Burada Batum üzerine tek bir şiirim bile olmadığı için beni kınamasınlar, gerçeği söylemek gerekirse İstanbul üzerine de ayrı bir şiir yazmadım.

Bu iki kenti öylesine seviyorum ki, ne zaman kalemi elime alsam, onlar için bir şeyler yazsam, bu sevgi için düşündüğüm dizeler farklı görünüyor, bundan dolayı kalemi bırakıyorum.

Okuyuculardan bir isteğim daha var.

Biliyorum bu kitapta yer alan şiirlerin bir bölümünü beğenmeyecekler. Eksikliği çeviride aramasınlar. Eksik şiirin kendisindedir.

Çevirmenlerime içten teşekkür ediyorum.

Nâzım Hikmet, Mayıs 1956

Nâzım Hikmet bu yazıyı, *Leksebi* (1956; "Şiirler") adıyla Gürcüce yayımlanan şiir kitabına önsöz olarak yazmıştır.

Çeviri : Fahrettin Çiloğlu

TAŞKENT ASYA-AFRİKA YAZARLARI KURULTAYI'YLA DOĞRUDAN DOĞRUYA YAHUT DOLAYISIYLA, YAHUT BÜSBÜTÜN İLGİSİZ BAZI DÜŞÜNCELER

Asya-Afrika Yazarları İkinci Kurultayı Taşkent'te Ali Şir Nevai Operası'nın oyun salonunda toplanıyor. Delegasyon başkanı olarak — hoş Türkiye delegasyonu da kendim, başkanı da kendim ya — ben de sahnede, başkanlık divanında oturuyorum. Kulağımda beş dil konuşan radyocuklar, delegelerden birini dinliyorum. İngilizce konuşuyor. Ben arada bir Rusçasını, arada bir Fransızcasını takip ediyorum radyocuğumda. Hazret enine boyuna, uzun uzun konuşuyor. Zaten bütün hatiplerde bol bol konuşmak isteği, iştihası var. Bana öyle geliyor ki, bugün değilse yarın, hatiplerin konuşma süresini sınırlamak gerekecek. Yazık. Ama başka çare de yok. Burda herkesin herkese anlatacak o kadar çok şeyi, söyleyecek öyle çok sözü, açığa vuracak öyle uçsuz bucaksız sevinçleri, umutları, sevgileri, nefretleri var ki, kelimeleri belirli bir zamanla çerçevelemezsek, Kurultay, Doğu masallarındaki düğünler gibi, kırk gün kırk gece sürebilir.

Radyocuğum ansızın sustu. Hatibe baktım, ağzı açılıp kapanıyor. Konuşuyor demek. Radyocuğumu kulaklarımdan çıkardım, Hatip Afrika şivesi İngilizcesiyle konuşuyor. Radyocuğumun kulaklıklarını tekrar geçirdim başıma. Ses seda yok. Öteki dilleri aradım. Tam sessizlik. Demek ki alet bozuldu. Çıkardım. İngilizce anlamam. Kalkıp yeni bir alet bulmanın da, şimdilik imkânı yok. Bir müddet hiçbir şey anlamadan hatibe kulak verdim. Sonra sahneye, sahnedeki Başkanlık divanına göz gezdirdim, sonra salona baktım. Tavanda avizenin yanındaki ve duvarlardaki kabartma nakışlar hoşuma gitti. Localardaki kadife perdeleri sevmedim. Bu kadife perdeleri, ister sarı, ister mavi, ister kırmızı olsun, ister lokantalarda, ister gar büfelerinde, ister ünlü yazarların evlerinde asılı bulunsun sevmiyorum. Salon ağzına kadar da dolu. Birdenbire,

bakın, neyin farkına vardım. Sahne de Salon da küçük, yani nisbeten küçük, bütün binaya göre küçük. Binada fuayeler, koridorlar, şahane merdivenler filan, tahminime göre lüzumundan fazla yer tutuyor. Biliyorum, Bolşoy'da da, mesela, böyledir. Ama Bolşoy'u hangi yılda, hangi sosyal, tarihi şartlar içinde yapmışlar Moskova'da; Ali Şir Nevai Operası'nı hangi yılda, hangi şartlar içinde, Taşkent'te. Öyle sanıyorum ki, belirli bir devirde yapılan tiyatro yapılarında fuayelerin, koridorların filan fazla yer tutması, antraktlarda aristokrat yahut burjuva bayanlarla bayların birbirlerini seyretmek, birbirlerine kılık kıyafetleriyle caka satmak istekleriyle ilgili. Ali Şir Nevai Operası binasına gelenlerde aynı istek, aynı şiddetle başgöstermese gerek. Demek istediğim, sosyalizmin ilk yurdunda kurulan tiyatro yapılarında, yapının çeşitli bölümleri arasındaki nisbetlerde salon, sahne, hele parterdeki ve belotajdaki arka sıralar lehine büyük bir yer ve rahatlık fazlalığı olmalı.

Kafa denilen nesne tuhaf çalışıyor, hele anlamadığın bir dille söylenen, çok da merak ettiğin bir söylevi yarım saattir dinliyorsan. İçeri girerken aldığım Aganyok'a etrafa belli etmeden göz atıyorum. Yapraklarını, sanki dehşetli hışırdıyorlarmış da hatibin, salondaki dinleyicilerin, hele başkanlık eden Hintli yazarın dinlemelerine engel oluyorlarmış gibi yavaşça, adeta korka korka çeviriyorum. Başkanlık divanında oturan ve ciddiyetle hatibi dinleyecek yerde önlerindeki kâğıtlara bir şeyler yazan, yahut çizen, yahut, şimdi benim yaptığım gibi, derginin yapraklarını çeviren insanlara içerlerim. Başkalarında içerlediğin şeyi tekrarlamamak, her zaman, her yerde kolay değil. Aganyok, 1958 yılının 41'inci numarası. Ön iç kapakta aslan gibi üç delikanlı var, yirminci yüzyılın üç tipik delikanlısı. Karakandinsk Metalürji Fabrikası'ndan üç komsomol. Çelik iskelelerin, ulu bacaların önünde duruyorlar. Sayfaları çeviriyorum, Minsk şehrinden renkli fotoğraflar. Ceddeler geniş, yeşil... Yirminci yüzyılda ilk sosyalist yurdunun şehirlerinden birinin caddeleri. Ama yapılar, hele Gar Alanındakiler bir tuhafıma gitti. Tarihi bina desem, değil, Moskova'da sık sık rastladığım, ama tarihi olmadıkları halde insana uydurma bir tarihilik duygusu veren yapılara benziyorlar. Sayfaları çeviriyorum. Ambrizis Holbeyn'in 1495-1520 yıllarında yaptığı "Genç Bir Adamın Portresi" adlı tablosunun röprodüksiyonu. Bu bin beş yüz yıllarının delikanlısına bakarken gözüme, tablonun fonunda büyük

bir yapı çarpıyor. Tuhaf şey. Fotomontaj olmasın. Minsk şehrinde İstasyon alanındaki, Moskova'da birçok sokaklardaki yapılara ne kadar da benziyor. Hele üst kısmı. Damındaki süsler, pencerelerdeki kemerler, sütunlar. Yirminci yüzyılda, sosyalizmin ilk yurdunda şu Karakandinsk Metalürjü Fabrikası'nın komsomolları böyle yapılarda mı yaşamalı? Partinin mimarlık işinde aldığı kararlar aklıma geliyor, rahatlıyorum.

Başkan yirmi dakika ara verdi toplantıya. Hemen yeni bir radyolu kulaklık aldım. Büyük fuayede Novomir'in sevimli muhabirlerinden biriyle karşılaştım. Semerkant'a gitmişti dün, dönmüş. Bana oradan bir kocaman yemiş tabağı getirmiş. Pişmiş, sırlanmış topraktan. Hayran oldum. Bak, bu da yüzlerce yıl önceki bir çabak işçiliğinin devamı, ama kullanışlı güzelliğini hâlâ yitirmemiş. Yani on altıncı yüzyıl Avrupa mimarlığının bugün için artık kullanışsız güzelliği gibi değil. Sonra Semerkant tabağında, geleneğinde, halkın eli, halkın zevki daha kuvvetle, daha doğrudan doğruya duyuluyor. Tabağa bakarken gözümün önüne bir başka tabak geldi. Fransa'da Picasso'nun yaptığı bir tabak. İki tabağın nakışlarındaki benzerlik, prensip benzerliği olur iş değil. İzin verin şuracığa, Kurultay'da söylediğim sözlerden birkaç satır alayım. Söylevim Kurultay'ın resmi belgeler kitabından başka yerde bütünlüğüyle yayımlanmayacak. Söylediklerimi parça parça da olsa elimden geldiği kadar çok insana duyurmak istemekliğimde şaşacak ne var.

(Asya Afrika resminin, şiirinin filan Batıya etkisi üstüne söylediklerim alınacak buraya.)

Oturum başladı. Hatibi dinliyorum. Halkının giriştiği milli kurtuluş savaşından, sevinçli bir destan okur gibi söz ediyor. Düşünüyorum. Benim halkım, Türkiye halkı, Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra emperyalizme karşı ayaklanan kahramanların ön safında gelir. Lenin ki yüzyılımızı sosyal devrimler ve milli kurtuluş hareketleri devri diye müjdeledi, benim halkım bu müjdenin gerçekliğini ispat eden ilk halktır. Sovyetler Birliği'nin de yardımıyla, hem de nasıl, emperyalizmi yenen ilk yarı sömürge benim yurdumdur. Ankara'dan İzmir'e, İzmir rıhtımlarından denize emperyalizmi süren atlıları Atatürk'le Frunze yan yana teftiş ettiler. O devirlerde Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde

söylenen söylevler, "Kahrolsun Emperyalizm!" cümlesiyle biterdi. Ama şimdi, Taşkent Asya-Afrika Yazarları Kurultayı'nda, çekilen şerefli bayraklar arasında, emperyalizm düşmanlığı, barış bayraklarının baş köşede dalgalandığı Kurultay'da, benden başka Türk yazarı yok. Neden? Yoksa 35 yıl önce emperyalizmi denize ilk döken topraklarda benden başka emperyalizm düşmanı barışsever, halksever, yurtsever, ilerici yazar mı yok? Olmaz olur mu? Tersine. Bugün Türk yazarlarının büyük çoğunluğu, hem de en istidatlıları, hem de en çok okunanları, barışsever, halksever, ilerici ve emperyalizm düşmanıdırlar. Türkiye'de bu yılların edebiyat kavgaları sanatın halkın emrinde, hürriyetin emrinde, barışın emrinde olmasını isteyenlerle, sanatı bir kadeh likör haline getirmek isteyenlerin, sanatı, gelecek için çarpışan bir bayrak değil, olanı koruyan bir zincir sayanların arasında geçti, geçiyor. Öyleyse neden, niçin Kurultay'da benden başka yazar yok Türkiye'den? Niye ben Türk delegasyonunun hem kendisi, hem başkanı haline düştüm? Neden?. Gelmek mi istemediler? Can attılar. Ama bırakılmadılar.

Gece çok güzel bir konserdeydik. Zenci yazarlardan biriyle yan yana oturuyorduk. Özbek halk danslarından birini seyrederken arkadaşım :

— Ne tuhaf, dedi, musikisi bizim Afrika ormanlarındaki musikimize ne kadar benziyor. Bundan önceki, solo Tacik dansındaysa bizim Afrika danslarının hareketleri vardı.

Haklı. Ben çoktandır farkındayım, halkların dansları, türküleri, elişleri arasında dehşetli bir benzerlik var. Benim Predelkino'daki evimde, aynı rafın üstünde, topraktan yapılmış, küçücük, atla inek arası, üç hayvancağız durur. Kuyruk taraflarını üfleyince öterler. Biri Ukrayna işi, kendim aldımdı Kiyef'te, pazarda; birini dostum Amado getirdi Brezilya'dan, Amerika yerlilerinin işi; üçüncüsü dostum Pablo Neruda'nın yadigârı, Şili köylülerinin. Birbirlerine öylesine benzerler ki, ayırt edilmez. Hepsine Ukrayna, yahut Amerika yerlisi, yahut Şili işi demek mümkün... Rezan'da bir kolhozda, bir gece bizim memleket köylü havalarıyla ürperdim. Rezanlı genç kızlar ayın altında eski köy türküleri söylüyorlardı. Tıpkı bizim köylü kızların sesiyle, genç, sıhhatli, dişi kurt sesi. Ya halk masalları arasındaki benzerlik. Elbette ki her milletin özellikle işlediği, yalnız o milletin olan bazı konular var. Ama bunlar, ki

azınlıktır, bir yana bırakılırsa, konular uluslararasıdır. Paris'te ERASM Yayınevi, bütün milletlerin folklorunu toplayıp yayımlıyor. *Türk Masalları* diye de bir kitap yayımlamış bu arada. Kitabın yazarı ünlü folklorcularımızdan Pertev Naili Boratav. Kitabın önsözünden şu satırları alıyorum. Önsözü yazan Paul Delarue. Konular arasındaki benzerliği, hatta birliği kaydeden yazar şöyle devam ediyor :

"Halklar, masalların yumuşak çamurunu, kendi beşeri ve fizik çevrelerine uydurarak boyuna yenileştirip yoğuruyorlar, onlara öz şairane dehalarının damgasını basıyor, derin temayüllerini işliyorlar. Bundan ötürü de aslında bir olan aynı konunun, birbirinden uzak iki devrede işlenmiş şekilleri öyle ayrı oluyor ki, işin uzmanı olmayan okuyucular bunları ayrı ayrı masallar sanır, oysaki aynı masalın iki ayrı işlenişidirler."

Yazar misaller veriyor. Fransızların Petit Poucet'siyle (Parmak Çocuk) Türklerin Keloğlan'ı, aynı masalın kahramanıdır. Ben buna Rusların İvanuşka'sını da katacağım. Türk, Slav, Hint, Arap ve birçok Avrupa halk masalları arasındaki benzerliği görmek için zaten öyle derin folklor bilgini olmaya da lüzum yok.

Demek ki gerilere gittikçe şiirimizin, türkümüzün, masalımızın, dansımızın, kaynak birliğini, belki her alanda tek kaynak değilse de, suları birbirine karışan büyük bir kaynaklar birliğini görüyoruz. Taşkent Kurultayı'nda Asya-Afrika yazarlarını ve bizi tebrike gelen Avrupa ve Amerikalı işdaşları dinledikten, onlarla konuştuktan ve dünyanın gidişatını bir kere daha Taşkent'ten seyrettikten sonra şu kanaate geldim ki, ileri doğru gittikçe de, birliğe, beraberliğe, kaynakların birbirine karışmasına, kaynaşmasına, büyük insanlığa kavuşacağız.

[1958]

TAŞKENT-ASYA AFRİKA YAZARLARI KURULTAYI

Asya-Afrika Yazarları Kurultayı'na katılanların hepsi aynı sosyal, politik, felsefi, estetik görüşün yolcusu mu? Hayır. Kurultay'a, hatta aynı ülkeden katılan yazarlar arasında bile politik, estetik, felsefi, sosyal görüş farkları var. Milliyetçi, sosyalist, komünist, dindar, dinsiz, realist, sosyalist reaist, şekilde gelenekçi, hatta muhafazakâr, devrimci, romantik, hatta sembolist, tek sözle akla hayala gelebilen bütün fikir ve sanat cereyanlarının temsilcileri bir arada. Yalnız faşistler yok aramızda. Bana öyle geliyor ki, bazı memleketlerden, hükümetler, yazarların arasına bir iki memur da katmışlar. Bu beni ürkütmüyor. Yazarların arasına karışıp gelen memurların, kendi hükümetlerine Kurultay'ın aleyhinde rapor vermeleri — aynı zamanda herhangi bir emperyalist devlet hesabına da çalışmıyorlarsa — imkânsız... Bu kadar ayrı ufuklardan gelip, böyle ayrı, hatta bazen aykırı yollarda yürüyen yazarlar o çok akıllı çağrıyı oybirliğiyle, dakikalarca da ayakta alkışlayarak neden kabul ettiler? Bir sevgide, bir nefrette, bir umutta birleştikleri için. Sevgi? Milli bağımsızlık sevgisi. Nefret? Emperyalizmden nefret. Umut? Dünya barışının korunabileceği umudu.

Kurultay'a her ülkeden en iyi, en tanınmış yazarlar mı katılmış. Birçok ülkelerin temsilcileri, o ülkelerin en iyi yazarları arasından seçilmiş, ama bazı ülkelerin temsilcileri arasında daha usta, daha tanınmış yazarlar olabilirdi. Önümüzdeki Kahire Kurultayı'na mesela Kara Afrika'dan, dünyaca tanınmış bazı romancı ve şairlerin de, Taşkent'teki öncüleriyle beraber katılacağına eminim.

İki oturum arasında, Hindistanlı bir dostumla — delegelerden — Kurultay'ın önemini konuşuyorduk. Bana dedi ki :

"Milli bağımsızlık savaşlarında, ister bu savaş şimdi Cezayir'deki gibi silahlı, yahut bizde, Hindistan'daki gibi silahsız olsun, aydın kadroları öncüler arasında önemli bir yer tutuyor... Hele

yazarlar... Hani kendim de yazarım diye söylemiyorum; hakikat. Bizim ülkelerin çoğunda halk yığınlarının çoğunluğu okuyup yazma bilmez, doğru, sizde Türkiye'de de öyle olmalı, ama şiir dinlemesini, şiir ezberlemesini çok iyi bilir. Bizim ülkelerde şiir yıldırım hızıyla yayılır, hikâye topantılarda okunur. Bizde şiir kılıçtan keskindir. Bundan dolayı da mesela Pakistan'da Faiz'in, yahut Hafız'ın halk yığınları üstündeki etkisi, Batı şairlerinin öz halkları üstündeki etkileriyle, hele kavgaya çağırmak bahsinde, kıyaslanmayacak kadar güçlüdür."

Hintli dostu dinlerken düşündüm : "Yazarın halisi, ister Doğuda, ister Batıda, yurttaşın da halisidir. Ama Asya'da, Afrika' da yazarın halisi, çok kere kavga bayrağı da oluyor. Ömrü boyunca, halkı uğrunda katlandığı meşakkatlerle de örnoklik ediyor. Şu bizim Kurultay'a katılanlar arasında, Irak zindanlarından, inkılaptan sonra, yani taze taze çıkmış, Pakistan zindanlarında yıllarca yatmış, belki yine de yatmaya hazırlanan, Fransız, İngiliz, Amerikan emperyalizminin kırbaç izlerini sırtında taşıyan nice nice yazar yok mu?

Birkaç delege Kurultayımızın yazı mesleği meseleleriyle gereği kadar ilgilenmediğini, söylevlerinde değilse de, koridorlarda ileri sürüyor. Doğru. Taşkent Kurultayı yazı sanatının teknik meseleleriyle, ustalık alanında tecrübe değiş tokuşuyla, belki de, gereği kadar uğraşmıyor. Ama, bu, doğrudan doğruya meslekle ilgili meselelere önem vermediğimizden değil. Bunun sebebi, şu beş gün içinde, dar meslek tartışmalarından önce, dünyamızın en geniş, en derin davalarını ilk ağızda konuşmak, bu ana davalarda anlaşmak isteyişimiz. Bence, Taşkent Kurultayı'nı Asya, Afrika, hatta bütün dünya halklarının tarihine — yalnız kültür tarihine değil, en geniş anlamıyla tarihine — sokacak özellik de bunda.

Delegelerin bir kısmı Taşkent Oteli'nde oturuyor, Ali Şir Nevai Operası'nın karşısında. Otelle Opera arasında geniş bir cadde, havuzlu bir park var. Otelle Opera arasında, sabahın erken saatlerinden gece yarılarına kadar, Taşkentliler var. Delegeleri selamlıyor, alkışlıyor, etraflarına toplanıp onlarla konuşuyor, onlara hediyeler veriyor, delegelerle türkü söylüyorlar. Sudanlı da, Endonezyalı da Taşkent'te öz şehrindeymiş gibi dolaşıyor, bir farkla ki öz şehrinde sokakta rastladığı her adam ona buradaki gibi mutlaka gülümsemez, selam vermez herhalde.

Kara Afrika delegelerinden biri bana dedi ki :

"Buradan Moskova'ya gideceğim. Oktobr geçit resmini seyredeceğim Kızıl Meydan'da. Kremlin'e gideceğim. Çocukluğumda bir fotoğraf görmüştüm. İnkılaptan sonra, Kremlin'de yapılan uluslararası bir toplantıya katılan bir zenci, Rus çarlarının tahtında oturuyor. Ben de aynı tahta oturup fotoğraf çektirmek istemiyorum, ama, Lomonosof Üniversitesi'nde Sovyet talebeleriyle bir arada bir fotoğraf çektirip, Birleşik Amerikalı dostlarımdan bir zenciye yollayacağım. Fotoğrafın arkasına da şunları yazacağım : Taşkent'te Asyalı Afrikalı yazarlar toplanabildiyse, beni şu fotoğrafta gördüğün Üniversitede şu gördüğün talebeler böyle karşıladıysa, bütün Afrika zencileri hürriyetlerine mutlaka, birçok Asya ve Afrika halkları gibi kavuşacaklarsa, budan 41 yıl önce şimdi Lenin'in adını taşıyan bir Kuzey şehrinde bu mucizelerin ilk müjdesi verildi de ondandır."

Bana bunları söyleyen zenci yazar ne komünist, hatta ne de sosyalist temayüllüydü, ama namusluydu ve aptal değildi. 1958 yılında bu gerçeği anlamak için de namuslu olmak, aptal olmamak yeter de artar bile.

[1958]

BAĞDAT YOLUNDA

Mart sonlarında Moskova'dan yola çıktım Bağdat'a doğru. Doktorlar uçağa binmemi yasak ettikleri için yolculuğu, Moskova-Varşova-Viyana-Roma-Napoli trenle, Napoli-İskenderiye-Beyrut vapurla, Beyrut-Şam-Bağdat otokarla yapacağım.

Yolculukların tadını yudum yudum, içine sindire sindire çıkarmak isteyenler treni, vapuru, otomobili uçağa tercih eder. Yolculuğu sırf gözünün, gönlünün zevki için yapıyorsan hatta arabayı, yelkenli gemiyi trene, otomobile, vapura tercih edeceksin. Ama benim gibi, mesela Bağdat'ta bir hafta sonra toplanacak Irak Barışseverlerinin Üçüncü Kurultayı'na katılmaya gidiyorsan uçağa bineceksin. Binemedin mi biçimsiz sürprizlerle karşılaşabilirsin. Nitekim öyle de oldu. Uçağa binme yasağı yüzünden ben... Bu yasak yüzünden başımdan geçeni sırası gelince anlatırım.

Batıya yaptığım yolculukların çoğunda Kahraman Brest'ten çıkarım dışarı, Kahraman Brest'ten girerim içeri. Brest şehri güzel mi, çirkin mi diye sorarsanız, karşılık veremem. Çünkü bu şehir ayrılıklarımın ve kavuşmalarımın başlangıcıdır, bunun için de güzelin çirkinin üstünde ve dışındadır. Ama ille de güzelliklerinden, çirkinliklerinden söz etmemi istiyorsanız, şehrin ağaçlı, geniş düz caddelerini, parkını ve plajını övebilirim. Buna karşılık Brest istasyonunun yapısını yerebilirim. Giderken son ve gelirken ilk gördüğü Sovyet istasyon yapısının daha cana yakın, daha güler yüzlü, kapalı, yağmurlu havalar da bile güneşliymiş gibi aydınlık olmasını istiyor insan. Hele bu sefer, bahar başlangıcında, bu yapı hantal sütunları, içindeki mermerlerinin soğukluğunu aksettiren kalın duvarlarıyla öylesine biçimsizdi ki tren hareket edince vagonun karşı penceresine geçtim. Sınır dışına bu biçimsizliğin hayaliyle çıkmak istemedim. Eriyen kar parçalarının altında insanın yüzüne gülen tarlalara baktım. Mavi başörtülü sarışın bir kadın el salladı. Çizmeliydi. Bahar toprağının üstünde genç ama çok sağlam köklü bir ağaç gibi bahtiyar ve umutlu duruyordu.

Kompartımanda üç kişiydik. Daha Moskova'dan yola çıkıp da

ilk çaylar içilirken birbirimize nevalelerimizden ikram etmiş, canciğer ahbap olmuştuk. Yol arkadaşlarım mühendisti. Biri erkek, biri kadın. Lehistan'a tecrübe alışverişine gidiyorlarmış. Kadın söz arasında, geçen yıl Moskova dolaylarındaki fabrikalarını gezen İsveçli mühendislerden bahsetti. İsveçliler ona karşı büyük bir nezaket göstermişler, elini öpmüşler, gözlerinin güzelliğinden söz açmışlar, ama mühendisliğini, hem de başmühendisliğini bir türlü ciddiye almamışlar. Bizimkinin nihayet kafası kızmış, bir sırasını getirip İsveçlilerin fabrikalarında kullandıkları bir makinenin kusurlarından bahsetmiş, bu kusurları nasıl giderebileceklerini anlatmış.

— Adamlar beni ilkönce şaşkın şaşkın, sonra büyük bir ilgiyle dinlediler. Ve nihayet meslektaşları olduğumu kabul ettiler. Artık soracaklarını eskiden yaptıkları gibi sırf bizim erkek yoldaşlardan değil, tersine sırf benden sormaya başladılar... Ama elimi öpmekte de devam ettiler.

İsveçli mühendislerin meslektaşlığa kabul ve elini öpmekte devam ettikleri Mari Mihayelovna ilk defa sınır dışına çıkıyormuş. Varşova'ya yaklaşırken :

— Ama Lehistan da büsbütün sınırdışı sayılmaz, dedi, sosyalist memleket. Ben sosyalist memleketleri yabancı memleket saymıyorum, dedi.

— Çok iyi de ediyorsunuz, dedim. Bir kere Lehistan'da sizi hem ilk ağızda mühendis sayarlar, hem de kadınların elini öpmek Leh milli geleneklerindendir.

Tren beş saat kadar duruyor Varşova'da. Leh Barış Komitesi'nden arkadaşlar, sağ olsunlar, karşılamaya gelmişler. Çıktım dolaştım şehri. Yedi aydır geldiğim yoktu. Epeyi değişiklik var. Geceleyin bile belli. Bir kere ana caddeler eskisine göre üç misli aydınlık. Vitrin ışıklarını ve neon ilanlarını büyük bir zevkle kullanıyorlar. Vistül rıhtımlarını çok kuvvetli gündüz ışığı lambalarıyla aydınlatmışlar, yeni, güzel üç katlı, kullanışlı bir de köprü yapmışlar. Lehli yoldaşlar bu köprüyle pek övünüyor. Sonra bana, Sovyetler Birliği'nin armağanı olan Kültür Sarayının çevresinde kurulacak yeni mahallelerin, daha doğrusu şehrin yeni merkezinin planlarını ve maketlerini gösterdiler. Yeni mimarlık malzemesinin yeni imkânlarından faydalanılarak yapılacak olan bu yapıları, blokları beğendim doğrusu. Kitapçı dükkânlarının, gazete köşkleri-

nin vitrinleri önüne halk birikmişti. Kuruşçev'in Paris'e varışını, Parislilerce candan gönülden karşılanışını gösteren büyük fotoğrafları seyrediyorlardı. Bir vitrinin önünde Mari Mihayelovna'ya rastladım. Yanında iki erkek, bir kadın üç Lehli mühendis vardı.

— Çabucak dost olduk, dedi. Haklıymışsınız, diye gülümsedi.

Trenin kalkmasına beş dakika kala kompartımana girdim. Leh toprağına ayak bastıktan sonra saatimi bir saat geri alacağıma bir saat ileri almışım. Bizim Varşovalı yoldaşlar da işin farkında değil. Az daha treni kaçırıyordum.

Sosyalist memleketler arasında pasaport muayenesi, gümrük muameleleri büyük bir hızla değilse de büyük bir nezaketle yapılıyor. Bu nezakette Sovyet memur ve subaylarını ve erlerini en başta gördüm daima. Lehistan'dan Çekoslovak toprağına, ordan da Avusturya'ya geçtik. Sovyetler Birliği'nden çıktıktan sonra, Avupa'da, en uzun, en geniş devlet toprağını yirmi dört saatte geçiyorsun, bazen yirmi dört saatte üç dört devleti geçtiğin de oluyor.

Viyana'ya sabahleyin geldik. Viyana şehrine 1951'den beri hiç değilse on kere gittim. Her seferinde şehri biraz daha gelişmiş, sokaklarını biraz daha otomobil dolu, ışıklarını biraz daha kesafetli ve renkli, yiyecek içecek ve giyecek fiyatlarını biraz daha artmış buldum. Viyana bugün Avrupa'nın en pahalı şehirlerinden biri. Bana bu şehir pudralı, pörsük gerdanı yalancı incilerden gerdanlıklarla, boyalı saçları yalancı taşlardan bir taçla süslü, kırışık mavi gözleri sürmeli, dişsiz ağzı boyalı ama kulaklarında paha biçilmez iki zümrüt küpe taşıyan ihtiyar bir kadın başını hatırlatır. Gövdesiz ihtiyar bir kadın başını. 1951'den beri Viyana'ya her gelişimde biraz daha kederlenirim.

Güzel yeni bir İstasyon yapmışlar. Şeytan şu İstasyonu şurdan al, layık olduğu başka bir şehre götür diyor insana.

Vapur biletimi Viyana'dan aldım. Tren biletimi Moskova-Napoli, Moskova'da İnturist'ten almıştım. Ne tuhaf, belki de değil, hani yol uzadıkça tren biletlerinin fiyatı azalırmış diye bir şeyler duydum, Moskova'dan Napoli'ye yataklı vagon tren bileti, Viyana'dan Napoli'ye aynı mevki tren biletinden aşağı yukarı dört kere ucuz.

Alp dağlarını bu yönden ilk defa geçiyorum. İtalya'ya da bu ilk gidişim. Ben yalı uşağıyım. Belki bundan dolayı denizi

yeryüzünün en kudretli unsuru sayardım. Ama Alpleri gördükten, aralarından, biraz da üstlerinden geçtikten sonra dağı da deniz ayarında kudretli, deniz gibi hür ve güzel sayıyorum. Meğerse dağlarla deniz ne kadar birbirine benzermiş. Deniz nasıl bazen Ayvazofski'nin tablolarına benzerse, dağlar da bazen coğrafya kitaplarındaki resimlere benziyor. Avusturya dağ istasyonları temiz, sessiz sedasız. Avusturya dağlıları kılık kıyafetleriyle gençlik festivallerini getirdi aklıma. Ama onların da öyle sessiz sedasız bir halleri var ki o güzelim dağ türkülerini bu köylülerin söylediğine inanasım gelmiyor.

Alpleri güneş altında tırmandık. Sonra dağlar güneşi yuttu adeta, hava ansızın kararadı. Ben de kompartımanın bir köşesine büzülüp kestirmeye başladım. Kestirme filan derken iyice dalıp gitmişim uykuya. Rüya görüyorum. İstanbul'daymışım, Balıkpazarı'nda, satıcılar avaz avaz bağırıp mallarını satıyor, müşterilerle bağıra çığıra pazarlık ediyorlar. Çocuklar gülüşüyor, delikanlılar basıyor kahkahayı, hatta kadın çığlıkları duyuyorum. Gözümü açtım. Tren durmuş. Pencereden baktım. Bir gürültü, bir patırdı, kahkahalar, itişip kakışmalar, portakal, muz satanların, mallarını bağıra çığıra övmeleri. İnsanların yüzde doksan beşi esmer. İlk İtalyan istasyonundayız. Ne yalan söyleyeyim bu gürültülü patırtılı, bu sıcak kanlı esmer insanlarla dolu İstasyona kanım hemen kaynayıverdi. Sanki bu Alp dağı istasyonunda Akdeniz rüzgârları esiyordu; ılık, mavi, esmer rüzgârlar.

Ne yazık ki Kuzey İtalya'nın bir kısmını geceleyin geçiyoruz. Ben yine de bir şeyler sezmeye çalışıyorum karanlıkta. Trieste'ye kadar uyumayayım dedim, ama dayanamadım. Gözümü açtığım zaman zeytinlikler arasından geçiyorduk, hava pusluydu. Ama kederli değildi. İtilyan neo-realist filmlerinde gördüğüm manzaralar bu sefer, üç boyutlu, vagonun penceresi önünden geçip gidiyordu. İki üç katlı haşin taş evleriyle fakir köyler. Ama dikkat ettim İtalyan köylüsü evinin pencerelerini ve kapısını açık yeşile boyuyor. Nihayet tepelerde birbiri üstüne yığılmış çıplak taş yığınları halinde kasabacıkları, kırlarında otlayan koyun sürüleri, şatoları, sarayları, modern villalarıyla Roma dolaylarına girdik.

Roma'da beni, sağ olsunlar, İtalyan Barış Komitesi'nden arkadaşlar karşıladı. Şehre çıktık. Yağmur çiseliyordu, hava kapalıydı ama güneş, gözle görülmeyen güneş, Roma'nın taşlarında,

duvarlarında, havuzlarında, heykellerinde, kaldırımlarında, asfaltında ve insanlarının gözlerinde, yüzlerindeydi.

Sonradan dikkat ettim, Roma'da büyük evlerin çoğunun odaları taş döşeli. İkinci, hatta beşinci katlar da öyle. İndiğim oteldeki odamın tavanı alabildiğine yüksek, zemini taştı.

Roma'da çeşitli tarih devirlerinin, medeniyetlerinin eserleri yan yana değil, birbirinin üstünde, iç içe. Bakıyorsun bir eski Roma temeli, hatta duvarları, hatta kemerleri üstünde bir Ortaçağ kulesinin ilk katı, onun üstünde bir Rönesans sarayı yükseliyor.

Roma'da çeşitli mimarlık mekteplerinin en güzel, çok defa da ilk, orijinal eserlerine adım başında rastlıyorsun. Bundan ötürü de bildiğim birçok şehir bana Roma'yı gördükten sonra, Roma'nın belirli devirlerinin kopyaları gibi geliyor artık. Ve orijinali gördükten sonra kopya, hatta ona yeni şeyler katılmış bile olsa, insanı sarmıyor. Dikkat ettim, yeni İtalyan mimarları İtalyan mimarisinin kudretli geleneğine esir olmamışlar. Bu geleneğe dayanarak yüzyılımıza layık yeni yapılar kurmuşlar. Bunda ustalıkları dünyaca meşhur İtalyan yapı işçilerinin payı büyük. Ama İtalyan kapitalizmi, her karış topraktan milyonlar kazanmak istediği için, bu yeni ve birbirinden güzel yapılar birbirini çiğneyerek, karmakarışık yükseliyor. Adım başında parkları, havuzları, meydanları olan Roma şehrinde bu ağaçsız, havuzsuz, meydansız yeni mahallelerin acayipliği bir kat daha göze çarpıyor, tekrar edeyim her yapının ayrı ayrı güzelliğine rağmen.

Sonra o şehirde korkunç bir ev buhranı olduğu halde bu yeni yapıların birçok katı boş. Çünkü kira pahalı. Çünkü Romalıların yüzde altmışından fazlası günlük ekmek parasını zoru zoruna çıkarıyor. Roma için yazacaklarım çok, fırsat düşerse bir daha seferine anlatırım. Roma'dan Napoli'ye doğru yola çıkmadan önce, şu abstre, non figüratif resimden bir iki söz edeceğim. Bu çeşit resimlerin asıllarını bu çoklukta ve çeşitlilikte ilkönce Roma'da zengin bir bayanın evinde gördüm. Ve birdenbire anladım ki abstre resim — dekoratiflikten çıktığı andan itibaren — en korkunç, en umutsuz şekliyle bir yandan natüralizmle, öbür yandan sözde realist şişirmecilikle kardeştir. Yani mesela barsakları dışarda bir ölüyü bütün teferruatıyla çizen bir natüralist ressam, yahut aynı ölüyü şekerleme kutusu kapaklarındaki güller gibi gösteren bir tablo umutsuzlukta ve korkunçlukta nasıl kardeşseler, bu abstre

resimler de öyle korkunç ve umutsuz. Tabloların sahibi olan bayan bana : "Bunlar bizim yalnızlığımızın, insansızlığımızın, umutsuzluğumuzun ifadeleri, bunun için de gayet samimi resimler," dedi. Bayana : "Bizim derken kimleri kastettiğinizi biliyor musunuz?" diye sordum. "Biliyorum," dedi. Mesele de kalmadı.

Abstre resim hakkında bunları yazarken, abstre resim düşmanlığı perdesi altında resimde araştırmalara, yeni ifadelere, formalistlik dekadanlık filan damgası vuranların ekmeklerine yağ sürmüyorum. Çünkü ileri insanlığın kutsal bildiği, sevdiği, uğrunda dövüştüğü temalara sığınarak kabiliyetsizliklerini, bilgisizliklerini, tembelliklerini ve korkaklıklarını örtbas etmek isteyenler de bence abstre ressamlar kadar dekadandır.

Roma'da Borsalino marka bir şapka almak istedim. Dehşetli pahalı. Bana tercümanlık eden arkadaş, dükkân sahibine benim "Gömlek, Pantolon, Kasket ve Fötre Dair" isimli şiirimden şu satırların İtalyancasını okudu :

Ve benim iki fötrüm
iki milyon fötrüm, ancak
her
proleter
gibi,
Borsalino-Habik-Mosan-Mançister
tezgâhlarının sahibi
olursam-olursak-olacak!..

Okuduklarını bana da tercüme ettikten sonra dükkâncıya :
— İşte bu satırları bu adam yazdı, şapka fiyatında tenzilat yapmaz mısınız? dedi.

Dükkâncının bizi kapı dışarı edeceğini beklerken adamın elimi sıkmasına şaşıp kaldım. Meğerse sosyalistmiş. Şapkayı bana ilk istediği fiyatın yarısına, yani normal kârıyla sattı.

Kuruşçev Yoldaşın Paris yolculuğu üstüne Roma'da halk arasında ağızdan ağıza fıkralar anlatılıyor. Hepsinde Kuruşçev bir cevabıyla De Gaulle'ü şapa oturtuyor. Yahut bir Fransız gazetecisi Kuruşçev'e çetin bir sual soruyor ama öyle bir karşılık alıyor ki suali sorup soracağına pişman oluyor. Aynı fıkraları ama çeşitli varyantlarıyla Napoli'de de dinledim. Aynı fıkralar ama Ameri-

ka'ya ait olanlarıyla beraber Beyrut'ta da anlatılıyor. Ve anladım ki Sovyetler Birliği'nin başbakanı halkların folklor kahramanlarından biri olmuş.

Doğu Akdeniz'e yolcu taşıyan İtalyan vapurları çok temiz, çok rahat. Napoli'den yola çıkışımın dördüncü günü Beyrut'a vardım. Vapurda pasaportumu damgalatmak için Lübnan memurlarının çalıştığı kamaranın kapısı önünde sıra beklerken kolumdan biri tuttu. Dönüp baktım, Dostum Tabet. Lübnan'ın büyük mimarı ve Dünya Barış Konseyi prezidyum üyesi. Kucaklaştık. Baktım Tabet'in yanında daha birçok kişi var. El sıkıştık. İçlerinde Lübnan'ın iki büyük şairi vardı : Arap dilinde yazan Said Akl ve Fransızca yazan Jorj Şehada. Said Akl hemen kamaraya girdi, beni de çağırdı. Lübnan memurları şairlerinin elini büyük bir saygıyla sıktılar ve benim pasaport muamelesi şiir kuvvetiyle beş dakika içinde tamamlandı. Rıhtıma indik. Otomobile bindik ve yazımın başında sözünü ettiğim acı sürprizle karşılaştım. İşte o zaman Tabet :

— Uçağa binemiyorsun değil mi? dedi.

— Binemiyorum, dedim.

— Öyleyse Bağdat'a gidemiyorsun, dedi.

— Aman, dedim.

— Amanı zamanı bu, dedi. Beyrut'la Bağdat arasında eskiden işleyen otokarlar artık işlemiyor. Başka kara vasıtası da yok. Deveyle gitmek uzun sürer... Hem barış davasına kongreye doğrudan doğruya katılmadan burada da yardım edebilirsin. Sıva kolları, dedi.

Beyrut'ta bahardı. Vaktiyle Beyrut kıyılarına çıkarma yapan Amerikan filosu yine limandaydı. Bu sefer ziyarete gelmiş. Ortadoğuda, Arap dünyasında halkların baharıydı, emperyalizm kışını bir daha geri dönmemek üzre silip süpüreceğe benzer bir bahar. Ve Beyrut'un Müslüman Hıristiyan sosyalist komünist milliyetçi yurtseverleri Ortadoğuda barışın, milli bağımsızlığın, demokratik hakların korunması, sağlamlaşması için ön saflarda dövüşüyorlardı.

Tabet :

— En aşağı bir hafta bize lazımsın, dedi.

— Peki, dedim, ne kadar lazımsam o kadar kalırım.

İÇİNDEKİLER

1937

Müslüman Faslı Nefer	9
Eşekler ve Hamallar	10
İlim Anası	11
Sulhu Seven Halkı Allah Korusun	13
Muavenet Faslı	15
Patetik Bir Hikâye, İçtimai Bir Yanlışlık	17
Kavga Dediğin Bundan Çıkar	19
Milli Marş	21
Yerinden Bir Teşebbüs	23
Asri Fetva	25
Sulhun Zaferi	27
Mektepte Demokrasi	29
Devlet Yasağı Üç Gün	31
Adem-i Müdahale Komitesi'nin Dokuz Aylık Hayatı	33
İspanyol Maçı	35
Çocuğunu Niye Darülaceze'ye Götürmedin?	37
Harp Çok Kazançlı Bir İştir	39
Ecnebi Mürebbiyeler	41
Saat On İkiye Beş Var	43
Negüs'ün Protestosu	44
Kadıköy'de Dispansere Lüzum Yok mudur?	46
Mesleki Teşekküller	48
Sıhhatimiz Yüzde Elli Tehlikede	49
İspanyol Zaferi	51
İçtimai Yardım	53
Ölüler mi, Diriler mi? Hangisi Daha Mühim?	55
Temiz Su ve Parasız Su	57
Beynelmilel Kadınlar Günü	59
Filistin'de İhtilaller Niçin Bitmiyor?	61

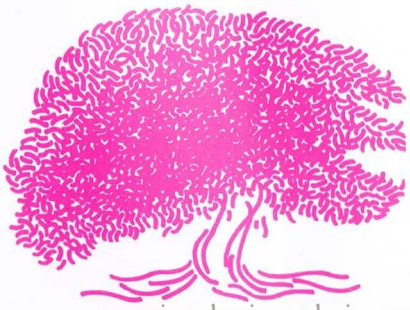
Birleşen Cepheler 63
Kapitülasyonların Mirasları 65
Ne Tatlı Hayal!.. 67
Süt İnhisarı 69
Beyaz Irk, Siyah Irk 71
Elçiye Zeval Olmaz 73
Bu Arzuhalin Mercii Yok mu? 75
Paralarımızı Paylaşıyorlar 77
Belediyeden Bedava Su İstiyoruz! 79
Anormal Çocuklar Yurdu 81
Geceliği Beş Kuruşa Pansiyon 83
Faşizm ve Demokrasi Kavgasında Papa 85
Tarife Komisyonlarına Bir Ariza 87
Türk Kanını Helal Gören Bir Softa 89
Fransız Faşizminin Mağlubiyeti 90
Yüzde 95 92
Şirket mi?.. Biz mi?.. 94
İtalya'da Faşizm Niçin Muvaffak Oldu? 96
Almanya'da Faşizm Niçin Muvaffak Oldu? 98
İğneli Fıçı 101
Mukaddes Peder 103
Devlet Hastanesi 105
Öksüzlere Başını Sokacak Çatı 106
Faşist General, Müslüman Başvekil 108
Üç Milyonu Ne Yapalım? 110
Hacerden Aldığım Mektup 112
Çelyo Vapuru 114
Hadiselerin Manası 116
Via Pompeo Azolindo 118

1937'DEN SONRA

Barış Uğrundaki Mücadelede Şairin Rolü 123
Yazardan 125
Taşkent Asya-Afrika Yazarları Kurultayı'yla Doğrudan Doğruya Yahut Dolayısıyla, Yahut Büsbütün İlgisiz Bazı Düşünceler 126

Taşkent Asya-Afrika Yazarları Kurultayı 131
Bağdat Yolunda 134

Yayımlayan: Anadolu Yayıncılık A.Ş.
Kapak Baskı: Ana Basım Sanayi A.Ş.
İç Baskı: Şefik Matbaası

Nâzım Hikmet'in çok güç koşullarda korunmuş, elden ele geçmiş, bazıları sağlığında basılamamış, bazıları özen gösterilmeden basılmış olan yapıtları, bu işe gönül vermiş eleştirmenlerin çabalarıyla, içerde ve dışarda, yıllardır derlenip toparlanmaya çalışılmış, ama çeşitli nedenlerden kaynaklanan yanlışların, karışıklıkların, tutarsızlıkların bir türlü önü alınamamıştır.

Şimdi Adam Yayınları size Nâzım Hikmet'in yepyeni bir toplu yapıtlar derlemesini sunuyor.

Bu yolda daha önce yapılan bütün olumlu çalışmalar, Nâzım Hikmet'in kitaplarının ilk basımları, arkasında bıraktığı müsveddeler — mekanik yaklaşımlara düşmeden, durumlara, türlere göre ayrı değerlendirmelere gidilerek — büyük bir özen ve duyarlıkla yeniden gözden geçirilmiş, konunun uzmanı eleştirmenlerin özverili katkıları ve ortak çabalarıyla, sanatçının özellikleri, kendine özgü kullanımları gölgelenmeden, yanlışların düzeltilmesi, karışıklıkların, tutarsızlıkların giderilmesi sağlanmıştır.

ADAM

adam 430

ISBN 975-418-156-X